

Sociale verkiezingen 2000
Bijdrage tot het debat over
syndicale strategie en strijd

Oktober - december 1999 Nr 48 Driemaandelijks tijdschrift - Bureau van afgifte Brussel X

Marxistische Studies

EPO

Sociale verkiezingen 2000

Bijdrage tot het debat
over syndicale strategie en strijd

83.-116
blz 62 + 63

Geloo, -f.
5€

Sociale verkiezingen 2000

Bijdrage tot het debat
over syndicale strategie en strijd

EPO

Omslagontwerp en vormgeving: Lies Horrie
Omslagillustratie: Roger Somville, *De vakbondsvergadering*. 1966. Olieverf op doek.
Opmaak: Lies Horrie
Druk: drukkerij EPO

Redactiecomité Marxistische Studies
Danny Vandembroucke (hoofdredacteur), Jo Cottenier, Thomas Gounet,
Herwig Lerouge, Nadine Rosa-Rosso

Redactieadres
Marxistische Studies, Kazernestraat 68, B-1000 Brussel (België)
Tel.: + 32 (0)2/513 76 73 Fax: + 32 (0)2/513 98 31
E-mail: marxstudies@orchis.be

Marxistische Studies
is een uitgave van het Instituut voor Marxistische Studies (IMAST vzw)
IMAST vzw is lid van het samenwerkingsverband AanZet vzw,
Kazernestraat 68, 1000 Brussel

© Auteurs en IMAST vzw, 1998
Overname en vertaling van bijdragen uit dit tijdschrift is mogelijk na toestemming
van de auteurs.

ISBN 90 6445 177 X
D 2000/2204/01

Verspreiding in België
EPO-distributie, Lange Pastoorstraat 25-27, B-2600 Berchem (Antwerpen)
Tel.: + 32 (0)3/239 68 74
Fax: + 32 (0)3/218 46 04
E-mail: uitgeverij@epo.be

Verspreiding in Nederland
Centraal Boekhuis BV Culemborg

Trefwoorden: Vakbonden, marxisme, sociaal-democratie, anticommunisme.

Verantwoordelijke uitgever
Renaat Willockx, Kazernestraat 68, 1000 Brussel

Inhoud

Met de sociale verkiezingen van 2000 voor de deur 7
Jef Bruynseels en Imelda Haesendonck

**Julien Lahaut, een communistische syndicalist
in het vuur van de arbeidersstrijd** 13
Imelda Haesendonck

- Verviers, Boulevard de la Révolution 14
- De eerste wapenfeiten van Lahaut 16
- Klein Moskou in de Borinage 18
- Communistische stakingen in de Antwerpse haven 19
- De aantrekkingskracht van de Sovjet-Unie 20
- Dubbele syndicale strategie 20
- De staking van 1932: doorbraak van het nieuwe arbeidersverzet 21
- Miserie in de Borinage 23
- Als de honger en de dood aankloppen... 24
- Internationale arbeiderssolidariteit tegen het opkomend fascisme 26
- 1936: algemene staking na de moord op Pot en Grijp 28
- De arbeiders in het verzet tijdens de bezetting 31
- Het verzet in de fabrieken 32
- De staking van de 100.000 in 1941 33
- 35.000 gewapende partizanen, maar de revolutie komt er niet 34
- Het akkoord over de sociale zekerheid 34
- De oprichting van het nieuwe ABVV en het 'buitenwerken
van de revolutionairen' 36
- De Koningskwestie 38
- 18 augustus 1950: Julien Lahaut vermoord! 41

**De revolutionaire vakbondsoppositie in Duitsland
in de jaren dertig** 47
Jo Cottenier

- De oprichting van de Revolutionaire Syndicale Oppositie 48
- De rechtse fouten in het vakbondswerk 49
- De linkse fouten in het vakbondswerk 50
- Over de oorzaken van de ernstige en aanhoudende fouten in de KPD 51

**Frank Watters en Arthur Scargill: jarenlang geduldig werk
om de mijnwerkersvakbond te veranderen** 55

1. Frank Watters: een Schot in Barnsley 55
  - Jarenlange klassensamenwerking 57
  - Wilde stakingen, een mijnwerkertraditie 58
  - Veertien jaren geduld 58
  - Yorkshire Left* 59

2. Arthur Scargill: de jongen die koning wou worden 61
Beneden in de mijn, de hel 63
Nog rechtser als Gengis Khan 64
Politieke onafhankelijkheid 66

**Van vakbondsoppositie tot communistische vakbond
De verovering van de CGT in Frankrijk 69**

Jo Cottenier

- Anarcho-syndicalisme en reformisme 71
Klassencollaboratie 72
De scheuringen 73
1922 - 1935: de CGTU 77
Het Volksfront en de hereniging van de CGT 78
De oorlog 81
Van 1944 tot 1947 81

**De *Non-communist left policy* van het Amerikaanse State
Department in België en de Belgische socialisten
tussen 1944 en 1949 83**

Arnaud Staquet

- De Non-communist left policy* (NCLP) 85
De Amerikaanse vakbonden 86
Na de bevrijding doen de socialisten in België allerlei pogingen om de
communisten te isoleren 88
De Non-Communist left policy en de AFL-CIO 91
Het Marshall-plan 97
Besluiten 101

Participatief management: de weg naar de hel 115

Interview met Larry Solomon van de Union of Automobile Workers
bij Caterpillar in Decatur, Illinois

Jo Cottenier en Michel Mommerency

**De sociaal-democratie: 'ware agenten van de burgerij
in de arbeidersbeweging' 137**

Boekbespreking: *Social Democracy. The Enemy Within*
van Harpal Brar

- Historische voorwaarden voor het ontstaan van Labour 138
Een imperialistische partij 139
Het einde van de welvaartsstaat en de splitsing
van de arbeidersbeweging 142
De sociaal-democratie 'is nodig' 144

Met de sociale verkiezingen van 2000 voor de deur

Jef Bruynseels en Imelda Haesendonck

In mei 2000 zullen 45.000 arbeiders en bedienden in 6.500 bedrijven zich kandidaat stellen bij de sociale verkiezingen. Daarvoor zullen de 3 vakbonden, ABVV, ACLVB en ACV in maart 2000 hun lijsten indienen. Normaal gaan er om de 4 jaar verkiezingen door voor de leden van de Ondernemingsraad en het Veiligheidscomité (nu Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk), en op sommige plaatsen voor de syndicale delegatie.

Veranderde er iets aan het syndicale landschap in België sinds 1995? Sinds die datum rolden er enkele schokgolven over België. Zij lieten sporen na bij de arbeiders en bedienden van dit land.

In 1996 was er de massale protestbeweging rond de verdwenen kinderen. Het waren de arbeiders van Volkswagen-Brussel en hun delegaties die het startschot gaven voor een week van wilde stakingen, van diep protest tegen de regering, het gerecht en de politiediensten.

Dan kwam de beweging voor werk bij Clabecq en Renault. Ze schudde de vermolmd vakbondstop dooreen. De Mars van de 70.000 op 2 februari 1997, op initiatief van de syndicale delegatie van Clabecq, was van historisch belang: ze verspreidde een nieuwe geest van radicaal vakbondsverzet tegen het systeem en startte een hoopvolle beweging van vakbondsvernieuwing.

Die vakbondsvernieuwing doorzetten: dat is de inzet van de sociale verkiezingen van 2000. Op vele plaatsen zullen arbeiders en syndicalisten opnieuw zeggen: "De vakbond is van ons!"

Reeds meer dan een jaar duurt het proces tegen de 13 van Clabecq en er is heel wat verandert. De geest van Clabecq is overal aanwezig.

De stakingen nemen toe. De gerechtelijke repressie en het rijkswacht-optreden tegen deze stakingen krijgen een enorme omvang. Zo moesten de stakers van Avia-partner, die vitaal werk doen voor de luchthaven van Zaventem, negen dagen guerrilla voeren om tussen de vele dwangsommen door de slompen. Zo wisten ze te vermijden dat de rijkswacht onmiddellijk de terreinen volledig ontruimde. Negen delegees en drie secretarissen van de drie vakbonden werden voor de rechtbank gedaagd: ook zij waren 'te ver gegaan'. De patroon eiste bij de rechter de volledige ontruiming van de terreinen. Indien niet vreedzaam, dan met de rijkswacht en met een dwangsom van 10.000 frank per man per uur dat ze verzet boden tegen de ontruiming. Bovendien waren er luchtvaartmaatschappijen die miljoenen eisten van de stakers als ze hun goederen niet vrijgaven. Zo eiste de Israëliische luchtvaartmaatschappij 50 miljoen Belgische frank.

Van waar die verhoogde repressie? Een deel van de burgerij denkt dat Clabecq reeds veroordeeld is en wijst aan waarom Clabecq moet veroordeeld worden: *alle syndicale rechten* zullen worden veroordeeld in het proces Clabecq. Na een veroordeling van *die van Clabecq* zal het niet lang duren voor er wettelijke beperkingen op stakingen door het parlement zullen worden goedgekeurd.

Maar deze patroons zijn wat voorbarig. Het proces zal leiden tot zware straffen als er geen grote mobilisatie komt voor de stopzetting ervan en de vrijspraak van de beschuldigen. Maar die mobilisatie is er wel. Door de toenemende repressie tegen de andere stakingen en het stijgend aantal afdankingen van delegees zien steeds meer arbeiders, werkers en secretarissen dat het niet om de *13 van Clabecq* gaat maar om alle syndicale rechten: nooit werden zoveel dwangsommen uitgesproken tegen stakingen, nooit werd de hetze tegen de treinbestuurders die de 'gewone mensen' gijzelen zo opgedreven.

Duizenden vakbondsactivisten zien zo de band tussen hun strijd en het proces tegen de 13 van Clabecq: vechten voor de vrijwaring van de syndicale rechten, voor alle syndicale rechten, is vechten voor de stopzetting van dit proces van Clabecq, 'het proces van de schande'. Het gaat om de eensgezinde strijd van delegaties die hun nek uitsteken en opkomen voor de stopzetting van het proces en de reïntegratie van die van Clabecq in het ABVV, zoals de delegatie van Caterpillar, en van vele tientallen delegees, delegaties, secretarissen die de stopzetting van het proces eisen. En ook internationaal krijgen de 13 van Clabecq heel wat solidariteit.

Men kan de sociale verkiezingen van 2000 niet enkel vanuit België bekijken. In zeer vele landen wordt er gediscussieerd over vakbondsvernieuwing, over internationale antwoorden op de het multinationale karakter van het kapitalisme. Er wordt hard gewerkt om nieuwe communicatiemethodes (internet) als wapen te gebruiken om de arbeiders over de grenzen heen te verenigen. Dit is een prachtig vooruitzicht, om tribunes en informatie binnen eigen land door te geven. Ook dat is vakbondsvernieuwing.

Op sommige plaatsen aarzelen arbeiders en bedienden om zich kandidaat te stellen... Ze zijn ontgoocheld in de vakbond. Een oud-mijnwerkersdelegee beoordeelde het zogezegde antisindicalisme van zijn arbeiders als volgt: "De mijnwerkers waren eigenlijk niet tegen de vakbonden; ze waren er eigenlijk voor. Maar ze hadden er zo'n progressieve ideeën over, zo'n revolutionair gedacht hoe een vakbond wel moest werken... en ze hadden al zoveel meegemaakt met die vakbonden."

"De vakbond is van ons, de vakbond dat zijn wij." Dat is de oproep van Roberto D'Orazio en zijn delegatie van Clabecq tot alle bewuste arbeiders!

Zijn de vakbonden vandaag anders dan 50 of 100 jaar geleden? Blijft de vakbond belangrijk voor de communisten?

De vakbonden zijn de enige massaorganisaties van de werkende bevolking. Ze organiseren meer dan 90% van de arbeiders en 50% van de bedienden. De arbeiders en bedienden worden omkaderd door syndicale delegees die uit hun rangen komen.

Voor Marx waren de vakbonden nodig om de arbeiders als klasse te verenigen, om de dagelijkse strijd tegen het kapitalisme te voeren voor het bekomen van betere levens- en arbeidsomstandigheden. Maar hun tweede functie was even belangrijk : ze moesten scholen worden voor het communisme, werken "voor de definitieve afschaffing van de loonarbeid".

Syndicale delegaties als die van Clabecq, de mijnen, Boel-Temse, Carnoy, Avia-partner en vele anderen tonen welke kracht strijdbare vakbonden kunnen betekenen voor het klimaat en het zelfvertrouwen onder de massa. Daarom is de inzet van de sociale verkiezingen vandaag de verkiezing van een nieuwe generatie strijdbare kandidaten op de ABVV- en ACV-lijsten.

De burgerij wil met het proces van Clabecq afrekenen met een radicaal syndicalisme dat haar systeem bedreigt: ze moet dit proces als een boemerang terug in haar gelaat krijgen.

De duizenden nieuwe kandidaten en syndicalisten op de lijsten kunnen zich inspireren aan het voorbeeld van Clabecq: die delegees legden zich niet neer bij onveiligheid op het werk, ze vechten tot de laatste snik voor de job van 2000 arbeiders en hielden het bedrijf open... Zij verwierpen het capitulatiesyndicalisme van sommige vakbondsleiders dat de arbeiders van nederlaag naar nederlaag voert.

De sociale verkiezingen moeten een eerherstel inhouden voor het syndicalisme van de uitgesloten delegees van Clabecq, Renault, MHO en anderen. Zij moeten volwaardig worden heropgenomen in hun vakbondsfuncties.

Bijdrage tot het debat

Met de teksten die we in dit nummer van *Marxistische Studies* hebben bijeengebracht, willen we elementen aandragen in het debat dat onder de voorhoede van de syndicalisten worden gevoerd, een debat over de veranderingen, de vernieuwing, welk soort syndicalisme in 2000, welk inhoudelijke eisen...

Eerst bieden we vier teksten aan van wat men kan bereiken in bepaalde vakbondscentrales en over de betekenis van de syndicale oppositie in de jaren 1920-1960.

Voor Groot-Brittannië blikken we terug op het werk van Arthur Scargill in de mijnwerkersvakbond. In Frankrijk bestuderen we de evolutie van een syndicale oppositie naar de oprichting van een communistische vakbond, de CGT.

In een lange bijdrage over het werk Julien Lahaut, volgen we het syndicale werk van deze Belgische communistische arbeidersleider.

Een interview met Larry Salomon, een vakbondsverantwoordelijke bij de UAW in Caterpillar in Decatur in de Verenigde Staten, toont hoe men zich succesvol kan verzetten tegen het participatief management, een perfide strategie van klassencollaboratie, die voor de werkers het leven tot een hel maakt.

Vervolgens bieden we een tekst aan over fouten die communisten kunnen maken in hun syndicale strategie. Daarbij spitsten we ons toe op de historische ervaring van de Revolutionaire Syndicale oppositie in de jaren dertig in Duitsland.

Tenslotte brengen we een tekst die aangeeft hoe de politiediensten in de vakbeweging tewerk gaan. Deze laatste bijdrage analyseert de politiek van de Verenigde Staten in België in de periode 1944-1949, onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog. De Amerikaanse politiek beoogde de uitschakeling van de communistische invloed in de vakbonden en verleende daarom alle steun aan de 'niet-communistische linkerzijde'.

Julien Lahaut, een communistische syndicalist in het vuur van de arbeidersstrijd

Imelda Haesendonck

De tekst hieronder is een uittreksel uit "Schets van de arbeidersbeweging tot 1968: 'Leve Lahaut' - 'Vive Lahaut'" een overzicht van de arbeidersstrijd in België van bij het begin van het kapitalisme rond 1830 tot 1968.* Het verhaal start bij de hongeropstanden in ons land en staat vanaf 1917 lang stil bij Julien Lahaut, een communistisch arbeiderskader van de Communistische Partij van België (KPB). Waarom? Julien Lahaut was de grootste revolutionaire en marxistische arbeidersleider die ons land ooit kende. Ook nadat hij meer dood dan levend terugkeerde uit het concentratiekamp Mauthausen nam hij zijn taak opnieuw op. Zijn bijnaam luidde "de man met de zon in zijn zak". Omdat hij steeds de revolutionaire moraal wist hoog te houden, niet in het minst in de verschillende kampen waarin hij verbleef. In 1950 zal hij voor de laatste keer 700.000 stakers wekenlang op revolutionaire manier leiden. De laatste keer, want in datzelfde jaar wordt hij ook vermoord.

Nochtans zal de manier waarop hij zijn revolutionaire stempel zette op de syndicale strategie van de KPB meebrengen dat de invloed van de communisten in de leiding van de klassenstrijd tot in de jaren zeventig belangrijk bleef. Voor de communistische syndicale strategie waarvoor hij verantwoordelijk was, woonde hij alle zittingen van de Derde Internationale bij; zijn syndicale strategie stemde overeen met de visie van Lozovsky, één van de leiders van de Derde Internationale.

De manier waarop Julien Lahaut de strijd concreet leidde is belangrijk omdat hij het probleem van de te volgen syndicale strategie stelt in de jaren twintig tot vijftig.

Julien Lahaut wordt in 1884 in Seraing geboren als zoon van een syndicalist die buiten gegooid is bij Cockerill. Op zijn arbeidskaart staat al snel de vermelding: 'agitator'. Op zijn veertiende gaat Julien eveneens bij Cockerill werken. Hij leert arbeiders organiseren en leiden. In 1902 breken er stakingen uit. In Tilleur zijn er gewonden, in Leuven doden. Lahaut, leider van de staking in Cockerill, wordt ontslagen. Vanaf dan moeten de vakbondsmannen weer ondergronds gaan; ze verschuilen zich achter een voetbalploeg.

In 1905 richt Lahaut (hij is dan 21 jaar) met Joseph Bondas een nieuwe metaalvakbond op. In 1908 wordt Lahaut tijdens een staking opnieuw afgedankt. De volgende dertien jaar werkt hij als vrijgestelde van de metaalbewerkersbond.

In 1917 is Lahaut soldaat in Rusland. Hij maakt er de Oktoberrevolutie mee en wordt communist. Terug in België sluit hij aan bij de communistische partij.

Verviers, Boulevard de la Révolution

In de jaren 1890 tot 1905 hadden de arbeiders daar één van de eerste vakbonden opgericht en er waren ook nogal wat aanhangers van de Eerste Internationale. Daarom noemde men de streek van Verviers *Boulevard de la Révolution*.

Verviers kende grote stakingen en krachtmetingen met de textielpatroons. Na jaren van zeer zware arbeidersstrijd, de lock-out van 1906, volgde een periode waarin de arbeiders moesten bekomen en bezinnen.

De Oktoberrevolutie geeft de Vervierse arbeidersklasse terug zelfvertrouwen. Men leeft mee met de Russische werkers en boeren die de oorlog beëindigden met een revolutie. Het geloof in de revolutionaire strijd voor een ander systeem wordt bevestigd. Rusland had onder leiding van Lenin als enig land de oorlog voor de arbeiders gestopt en het socialisme doorgevoerd. De arbeidersklasse was er bevrijd. Ook in de Westerse landen was de toestand explosief. Ook in België. Er kwamen toegevingen rond de sociale zekerheid en het algemeen stemrecht, zij het enkel voor de mannen.

Célestin Demblon - toen nog lid van de BWP - wilde niets meer met die partij te maken hebben omdat ze de arbeiders verraadde en tegen elkaar deed vechten, voor 'hun' land. De BWP had immers de arbeiders opgeroepen aan de kant van de eigen burgerij te vechten. "Iemand met honger heeft nergens een vaderland, de armen hebben geen enkel vaderland, zij hebben in deze oorlog niets te verliezen want ze hebben niets."¹

Over de sociale zekerheid die na de Eerste Wereldoorlog is ingevoerd en waarmee de BWP pronkte, zegde Demblon als hij moet verschijnen voor een partijcommissie omdat hij Lahaut en de stakers steunt: "Ik ben voor de Russische revolutie, die een burcht vormt voor de arbeidersklasse van de hele wereld. Zonder deze burcht; zonder deze revolutie, zou de BWP geen tiende van de sociale zekerheid gezien hebben. Een sociale zekerheid die de burgerij uit panische schrik voor het bolsjewisme in ons land naar de arbeiders gegooid heeft zoals men een vette kluif naar een gevaarlijke hond gooit."²

Maar voor de BWP komt het erop aan om de jonge communistische partij die snel aan grote invloed wint, in te dammen.

De vakbonden mogen zich nu wel legaal ontwikkelen maar staan onder controle van de BWP en gaan akkoord met allerlei overlegorganen waar de eisen eerst moeten besproken worden vooraleer er een staking komt.

Jean Roggeman, hoofdredacteur van de BWP-krant *Le Travail* maakt een studie¹ over de actie van de communisten in de Vervierse syndicaten. De tekst begint met een uiteenzetting over de wereldsituatie waarin natuurlijk de Russische revolutie centraal staat. Hij beschrijft hoeveel sympathie er is voor de Sovjet-Unie en zegt dat wie over het socialisme *à la Lenin* spreekt gegarandeerd applaus oogst en dat er na zulke meetings telkens arbeiders bij de nieuwe communistische partij aansluiten.

Dan komt de essentie van de BWP-politiek: "In Rusland zijn 60 miljoen boeren aan de macht gekomen terwijl België een land van arbeiders is. Bij ons kan je niet spreken van één arbeidersklasse tegen de patroons. Dat is voorbij... Er zijn vele arbeiders die weten dat ze het nu beter zullen hebben dan in de voorbije tijd en dat is het kenmerk van het Westers kapitalisme. Door de verbeteringen van het lot van de arbeiders is de arbeidersklasse niet langer solidair en niet meer tot strijd voor revolutie bereid. Er zijn te veel opkomende kaders onder de arbeiders die uit die klasse kunnen geraken, en zelfstandige kunnen worden, die beter kunnen worden binnen het kapitalisme. De West-Europese arbeider is egoïstisch, we kunnen dus niet vergelijken met

de Sovjet-Unie. De West-Europese arbeidersbeweging is een reformistische beweging geworden en wil geen revolutie."

Dan volgt een warm pleidooi voor compromissen tussen patroons en arbeiders: "Kan men één staking opnoemen die niet op een compromis is geëindigd, de verloren stakingen buiten beschouwing gelaten natuurlijk? Dus als wij door diplomatie verwezenlijkingen kunnen binnenhalen, waarom zouden we dan de arbeidersgezinnen vragen het offer van een staking te brengen met financieel verlies, met mogelijke afdanking waardoor een arbeider denkt dat het systeem hem geen zekerheden te bieden heeft. Reeds lang tonen de Amerikanen de voordelen van 'de stille weg van de eenheid' waardoor niet langer stakingen dienen gevoerd die onze arbeiders ruïneren en ontmoedigen." Hij maakt duidelijk dat de BWP de partij is van degenen die opklimmen, maar is wel verstandig genoeg om toe te geven dat de revolutie in de Sovjet-Unie erg belangrijk is. Hij weet ook dat er na de Oktoberrevolutie in Brussel arbeiders- en soldatenraden opgericht werden. In Brussel zet de BWP al haar krachten in om deze beweging te ondermijnen.⁴

Roggeman stelt dat de Vervierse arbeiders die de Eerste Internationale aanhingen, de eerste vakbonden kapot hebben gemaakt, terwijl in feite de textielbaronnen de arbeiders zware slagen hebben toegebracht. Hij wil ten allen prijze de invloed van de nieuwe communistische partij indijken en deinst er niet voor terug te zeggen dat de vooroorlogse *Boulevard de la Révolution*, feitelijk één gebied van ellende en desorganisatie is: "*le trou noir de Calcutta*" (het zwarte gat van Calcutta). Hij dreigt: als de syndicalisten opnieuw communistische standpunten binnen de Vervierse arbeidersbeweging en vakbond verdedigen, dan zullen ze de werkers overleveren aan de reactionaire politiek van de textielbaronnen.

Maar veel invloed heeft Roggeman niet.

De eerste wapenfeiten van Lahaut

In 1921 leidt hij de negen maanden durende staking van de arbeiders van Ougrée-Marihaye. De BWP zegt: "Laat hem maar doen, hij zal zijn nek breken en dan rekenen wij met hem af." Maar het pakt anders uit. De stakers hebben, samen met hun vrouwen, een groter uithoudingsvermogen dan gedacht.

De *passerelle*, een bruggetje over de Maas in Seraing, midden in Luik, wordt de tribune van Lahaut en zal dat vele jaren blijven. De staking

wordt geleid door een stakerscomité. Vele betogingen draaien uit op gevechten met de gendarmerie. Na zeven maanden willen de andere vakbondsleiders van de metaal de staking stoppen. De arbeiders en Lahaut weigeren. De strijd gaat voort. In mei zegt het uitvoerend bestuur van de metaalbond dat er geen stakersgeld meer is. Zeven en een half maanden hebben de 8.000 arbeidersgezinnen van stakersgeld geleefd, nu komt de honger. Lahaut vindt een oplossing die nog vaak zal toegepast worden: hij stuurt de kinderen van de stakers naar Vlaamse arbeidersgezinnen. Er zijn meer onthaalgezinnen dan kinderen!

Delvigne en Bondas, de twee andere leiders, zijn BWP'ers. Zij willen de staking stoppen. Na zeven maanden betalen Bondas en zijn medestanders twee gewapende mannen die op het piket afkomen. Lahaut stapt erop af en ontwapent hen. Enkele dagen later wordt hij in de gevangenis geworpen. In heel de streek wordt betoogd voor zijn vrijlating. Maar toch stopt de leiding van de metaalvakbond de staking. Lahaut schrijft vanuit zijn cel: "Gezien uw schandelijke capitulatie dien ik mijn ontslag in als vrijgestelde."

Deze twee vakbondsleiders gaven een beschamende brochure⁵ uit over deze gebeurtenissen waarin ze over 64 bladzijden te keer gaat tegen de moedige stakers, tegen Lahaut.

De revolutionaire schrijver Célestin Demblon steunde de staking van 1921 en de syndicale politiek van Lahaut. Demblon (reeds eerder geciteerd) moest zich daarvoor en voor het verdedigen van de Sovjet-Unie verantwoorden binnen de BWP. Voor de commissie van zes BWP-verantwoordelijken moet hij het bolsjewisme afzweren. Van zijn verdediging maakt hij een striemende aanklacht tegen het verraad van de BWP, voor de nieuwe vakbondsopvatting van Lahaut en tegen de motie-Mertens die alle communisten uit verantwoordelijke functies van de metaalvakbond wil zetten. Zijn aanklacht wordt "Het testament van Demblon genoemd"; hijzelf noemde het een *profession de foi*, zijn geloofsbelijdenis.

In 1924 wordt in de metaalcentrale de motie-Mertens gestemd: "Men kan geen leidersfunctie in de metaalwerkersbond hebben als men lid is van de Communistische Partij."

In 1925 werden zo nog eens achttien verantwoordelijken uitgesloten. Bondas moet toegeven dat de jacht op communisten en strijdsyndicalisten de vakbond op verschillende plaatsen kapot heeft gemaakt. Zo is de vakbond in Ougrée-Marihaye van 4.491 leden in 1921 teruggevallen op 895 in 1922. "Pas in 1936 heeft de vakbond terug voet aan de grond gekregen in dat staalcomplex", aldus Bondas.⁶

Klein Moskou in de Borinage

Dat overlegorganen dienen om stakingen te voorkomen, blijkt reeds in 1923. Het kapitalisme kent alweer crisis. Opnieuw loonsverlagingen dus; de overlegorganen worden niet geraadpleegd. De prijs van sommige eetwaren verhoogt twee keer per dag. De mijnwerkers van de Borinage zeggen: "Honger lijden terwijl we een hele dag in de mijn werken, dat kan niet." Zij gaan in staking.

Julien Lahaut trekt naar de Borinage op vraag van revolutionaire arbeiders. De zaal is te klein. Geen nood, spreker en stakers bezetten het Volkshuis van Jemappes en de meeting wordt daar gehouden. De staking wordt uitgebreid naar Charleroi en La Louvière. Na eenentwintig dagen krijgen de stakers 5 tot 10% loonsverhoging.⁷

In maart 1923 worden de communisten beschuldigd van 'complot tegen de staat'. De KP zou geld krijgen van Duitsland in ruil voor spionage. Er komen huiszoekingen en veertig mensen worden aangehouden, waaronder Lahaut. Het is de eerste keer dat de 'complottheorie' wordt gebruikt om arbeidersleiders uit de strijd te plukken. De BWP-leiders Vandervelde en Destrée zien zich verplicht in het parlement tussen te komen bij de minister van Justitie. De aanhouding van die veertig communisten staat in schril contrast met de vrijheid die de fascistische organisaties genieten.

In 1924 gaan de mijnwerkers van de Borinage opnieuw in staking wanneer ze horen dat de patroons de lonen weer willen verlagen met 5 tot 10%. Ze willen niet inleveren terwijl de mijnpatroons winsten maken en 150.000 frank uitgeven voor het bezoek van prins Leopold. De vakbondsleiding ziet de staking met lede ogen aan maar moet ze steunen. Het komt tot gevechten met mijnopzichters. De gendarmes treden ook nu hard op, soms met de blanke sabel, soms met vuurwapens.

Een anekdote ter illustratie van de sfeer in die tijd. Bij een paspoortcontrole van de rijkswacht haalt een staker zijn pas niet snel genoeg boven. Hij krijgt een slag van de blanke sabel en moet verzorgd worden. Daarop gaan stakers en bewoners van de wijk Monsville in Quaregnon tot de actie over. Ze breken de kasseien van de straten op, doven de straatlantaarns, gooien glasscherven op straat, spannen prikkeldraad en maken barricaden van bedden en straatstenen. Tot diep in de nacht is het geluid van paardenhoeven en het geroep en gevloek van de stakers te horen. Dan wordt er geschoten. De stakers, waaronder heel wat gewezen soldaten, roepen naar de gendarmes: "Schiet dan, Duitse tirannen."

Uiteindelijk bekomt de burgemeester dat de gendarmes zich terugtrekken als de arbeiders beloven hun barricades op te geven. Maar later probeert de rijkswacht weer om de wijk met geweld in te nemen. Monsville antwoordt opnieuw met het verduisteren van de steegjes. Het wordt een bloedbad. De wind voert de tonen van de *Internationale* mee uit de belegerde wijk, intussen 'Klein Moskou' genoemd. De rijkswacht trekt zich uiteindelijk terug.

De mijnwerkers worden opgeëist om de mijnen te onderhouden. Ze weigeren en er worden 800 dossiers tegen hen opgemaakt. Tien stakers worden vervolgd voor stakingsfeiten.

Bij nieuwe gevechten wordt Omer Sturbois, 20 jaar, dood geschoten. 25.000 arbeiders zijn op de begrafenis. Precies op die dag besluit de vakbond de staking te stoppen. De communisten onder leiding van Lahaut roepen op om voort te doen. Kinderen van stakers worden naar andere mijnstreken en naar Noord-Frankrijk gebracht. Vijf dagen wordt er nog verder gestaakt in de Borinage, maar uitgehongerd en zonder steun van de vakbond moeten de stakers na meer dan twee maanden de duimen leggen.

Communistische stakingen in de Antwerpse haven

Op het einde van de jaren '20 zijn loonsverlaging en afbraak van de arbeidersrechten schering en inslag. In Luik en Antwerpen zijn er nochtans stakingen die de patroons doen beven. De staking van de Antwerpse haven in 1928 wordt begonnen en geleid door revolutionaire dokwerkers van de KP. Ze zal een maand duren; 15.000 dokwerkers doen mee. Voor 't eerst ziet de BTB (de reformistische Transportarbeidersbond) zich verplicht akkoord te gaan met een staking waar ze eerst tegen was. De BTB moet zich ook schikken in het revolutionair stakerscomité. De kranten *Neptune*, *Le Matin* en *Etoile belge* titelen: 'Communistische staking in de haven', 'Leiders van de vakbond voorbij gestoken', 'Communisten dicteren de vakbond', 'Vakbond geïnfiltrerd door communisten'. Enkel in *Le Drapeau Rouge*, het Franstalig blad van de KPB, staat te lezen waarover het gaat: er wordt gestaakt voor looneisen maar ook het dagelijks aanwervingssysteem wordt aangeklaagd: arbeiders komen soms van ver te voet en worden dan toch niet aangeworven. Arbeiders willen ook niet meer 24 of 36 uur aan één stuk werken, terwijl er zoveel werklozen zijn. De staking van de havenarbeiders en sloopwerkers in 1928, in crisistijd, wordt een overwinning.⁸

De aantrekkingskracht van de Sovjet-Unie

De grote liefde voor de Sovjet-Unie kan best beschreven worden via het leven van de arbeider die de Vrienden van de USSR oprichtte en leidde: Jean Derkenne uit Luik.⁹ Hij werkt bij de trammaatschappij en neemt deel aan de grote staking van 1929 die eindigt met een lock-out van de trammaatschappij. De patroon werft ongeschoolde ratten aan met alle risico's vandien voor de veiligheid. De stakers die later opnieuw worden aangeworven, krijgen minder betaald dan die stakingsbrekers.

Derkenne richt dan de Vrienden van de Sovjet-Unie op. Deze organisatie verspreidt in Luik het blad *La Russie Nouvelle* op 700 exemplaren, waarvan 400 via een netwerk van arbeiders dat Derkenne in elke fabriek uitbouwde. Vanaf 1928 toont Derkenne wekelijks een film over de Sovjet-Unie voor 900 tot 1.200 arbeiders. De film *Le chemin de la vie* over de opvang en opvoeding van weeskinderen maakt diepe indruk, evenals *De jeugd van Maxim*, *Potemkin*, *De algemene lijn*.

Arbeiders bezoeken de Sovjet-Unie en brengen verslag uit van hun bevindingen. Zo is er een brochure van Eugène Maistriau.¹⁰ Hij en andere arbeiders die de Sovjet-Unie bezochten, geven overal spreekbeurten en het alternatief wordt concreter. In de Volkshuizen worden eveneens Russische films vertoond. De Sovjet-Unie is zo populair dat de burgemeester van Herstal zich in de debatten mengt. Hij zegt dat de bolsjewieken 'modelfabrieken' naast de wegen bouwen om de toeristen te imponeren.

Bijna alle leden van de Vrienden van de Sovjet-Unie zullen koerier worden voor de verspreiding van de clandestiene communistische en syndicale pers onder de oorlog, hun leven daarbij op het spel zettend. Als verklaring voor de weinig verklikkingen stelt Derkenne: "Het waren honderden gedisciplineerde arbeiders, die mekaar allemaal kenden. Er kon niet veel fout gaan, als het fout ging pakten we de verrader aan."

Dubbele syndicale strategie

In 1930 sticht Julien Lahaut een revolutionaire vakbond, de Centrale Révolutionnaire des Mineurs (CRM). Mijnwerkers en ook een grote groep metaalarbeiders worden lid. Deze CRM zal vanaf '30 de strijd leiden, tegen loonsverlagingen, voor betere werkomstandigheden, voor een andere maatschappij. In het eisenprogramma staan punten

die de mijnwerkers in de Sovjet-Unie reeds verworven hebben, zoals de zesuredag voor wie in de ondergrond werkt. Er wordt ook een *Opposition Syndicale Révolutionnaire* (OSR) of Revolutionaire Vakbondsoppositie opgericht.

Welke weg de revolutionairen in de vakbond dienen te volgen wordt door de omstandigheden bepaald. Het is nooit simpel. Maar de meerderheid van de arbeiders is nu eenmaal vakbondslid en het vakbondswerk is dus erg belangrijk. In de jaren '20 was er nog niet overal sprake van een vakbond. Dus gaf de Communistische Partij een dubbele richtlijn: waar arbeiders nog niet gesyndiceerd waren, moest een revolutionaire centrale opgericht worden en was er wel een vakbond dan moesten de meest bewuste arbeiders georganiseerd worden in een RSO. Deze RSO werd zeer belangrijk en zo ook de revolutionaire centrales. Het was als stappen op twee benen: een eigen centrale en een oppositie in bestaande reformistische centrales. In de beide gevallen wilde men de arbeiders dichter bij het revolutionair proces betrekken.

De staking van 1932: doorbraak van het nieuwe arbeidersverzet

Februari 1932: een zoveelste mijnramp in Marchienne. Henri Glineur, arbeidersleider van de KPB, hekelt in zijn toespraak de hypocrisie van de koning die mijnwerkersweduwen komt troosten terwijl hij zelf aandeelhouder is van de mijn. Glineur wordt met de andere leiders voor de tweede keer van 'complot' tegen de staat beschuldigd en bovendien persoonlijk beschuldigd van 'majesteitsschennis'. Nog in de gevangenis wordt hij door de arbeiders van Charleroi in het parlement gekozen in september 1932.¹¹

De periode van toegevingen om de revolutionaire geest de pas af te snijden is voorbij. Het is weer crisis. De arbeiders botsen ook steeds meer op de verzoeningsplicht die de vakbondsleiders met patronaat en staat hebben afgesproken. Er valt niet meer te praten met een agressief patronaat dat overal minder loon betaalt en fabrieken sluit.

De Revolutionaire Mijnwerkersvakbond (CRM) heeft op korte tijd veel invloed gekregen en in de reformistische centrales is de Revolutionaire Vakbondsoppositie actief. Als in de zomer van 1932 de lonen opnieuw met 10% dalen, leggen de mijnwerkers van de Borinage het werk stil.

Op 24 juni 1932 neemt Julien Lahaut het woord tijdens een meeting in het Volkshuis van Wasmes. Enkele loopjongens van de reformistische vakbondsleider Delattre vallen hem aan maar hij houdt stand en

klaagt anderhalf uur lang de politiek aan van de BWP en de reformistische vakbond die de arbeiders van nederlaag naar nederlaag leidt. De meeting wordt een stakingsvergadering. De massa draagt hem op de schouders door de straten van Wasmes. De staking is begonnen. 10.000 mijnwerkers geven het startsein. De stakers fietsen naar La Louvière, Charleroi en Luik om solidariteit te vragen. In het Luikse worden de mijnputten bezet zodat er geen lock-out kan komen zoals bij de tramstaking in 1929. Een strategisch juiste zet. In Charleroi staken de staalarbeiders mee. Na korte tijd zijn er 210.000 stakers.

De regering-Renkin-Copée verbiedt het fietsen in de mijnstreek. In alle industriegebieden wordt de staat van beleg afgekondigd. Dit weerhoudt de Limburgse mijnwerkers, waaronder vreemde arbeiders die gevlucht zijn voor het fascisme, niet om mee te staken.

Het samscholingsverbod wordt, zoals de film van Ivens toont, creatief omzeild. Politie eveneens. Het wordt een bitter gevecht tussen de stakers, geleid door de CRM met Lahaut en Glineur en de BWP met haar vakbond onder leiding van Delattre en de regering en het mijnpatronaat aan de andere kant. Secours Rouge International (Internationale Rode Hulp) biedt aan om de kinderen van de stakers in gastgezinnen in Noord-Frankrijk en Duitsland onder te brengen. Dit voorstel wordt in *Le Peuple* zwaar aangevallen. In Charleroi wordt het Palais du Peuple, het gebouw van de BWP, bewaakt door rijkswachters in een pantserwagen met een mitrailleur. Enkele dagen voordien werd het Volkshuis bestormd door stakers. In Roux kondigt de BWP-burgemeester het samscholingsverbod af. Leiders van de BWP en de reformistische vakbonden geven revolutionaire arbeiders aan bij de politie. De vrouwen nemen de kop van de betogingen in de hoop op minder geweld. Ze dragen spandoeken als 'Weg met de crisis', 'Liever de dood dan deze honger van onze kinderen', 'De vrouwen eisen niets wat God niet zou goedkeuren'. In de pers worden de vrouwen belachelijk gemaakt. Vrouwen in stakingen: dat kan niet! Lahaut kent er niets van! Maar als de vrouwen ook werkwilligen beginnen tegen te houden, op tramrails gaan liggen en in Cuesmes een betoging met 1.000 deelneemsters organiseren, wordt het duidelijk dat hier geschiedenis wordt geschreven. Lahaut kent de werkers erg goed.

Op 9 juli schiet de rijkswacht, met stenen bekogeld, met scherp. Als reactie steken de stakers de villa van mijnpatroon Coppin in brand. Op 10 juli schiet de rijkswacht te Roux de jonge mijnwerker Louis Tayenne dood. Er vallen vele gewonden. Overal in het land zijn er solidariteitsbetogingen, de soldaten worden gevraagd om solidariteit. Zoals in Gent: "Kameraden soldaten, weigert op te trekken tegen de stakers

van de Borinage." Ondanks het verbod om Louis Tayenne publiek te begraven mét het akkoord van de reformistische vakbondsleiders, komen er 6.000 arbeiders naar de begrafenis. Deze strijdbare houding heeft tot gevolg dat geen enkele rijkswachter zich durft te vertonen om en rond de begrafenisstoet.¹²

Miserie in de Borinage

Om de staking te breken laat de regering de communisten aanhouden: Glineur, Lahaut, Cordier, Thonet, Leemans... De communistische bladen worden verboden. Ook de CRM, de OSR, de Vrienden van de USSR en Secours Rouge worden verboden en vervolgd.

De staking kan niet meer gecontroleerd worden door de reformistische vakbondsleiders. Hun onwil om zich aan het hoofd van de beweging te zetten leidt tot woedeuitbarstingen. In Charleroi komt het tot zware incidenten bij de bestorming van het Volkshuis. Vakbondsboekjes worden verbrand en er worden vuren gestookt met de partijkrant *Le Peuple*.¹³

Na maanden strijd moeten de uitgehongerde stakers opgeven. Er zijn enkele toegevingen, zoals de intrekking van de loonsverlagingen en het niet doorvoeren van prijsverhogingen. De overwinning van de staking van '32 ligt echter elders. De arbeiders geloven terug in de strijd en in een alternatief.

In Wasmes wordt in een betoging een geschilderd portret van Marx meegedragen. Duizenden mannen en vrouwen ballen de vuisten en zingen de *Internationale*. 1.176 arbeiders sluiten aan bij de KP. De CRM groeit, evenals de OSR. De arbeidersklasse is rechtgestaan onder leiding van revolutionairen en de KP toont zich in de jaren daarna een waardig leider van gesyndiceerde en niet-gesyndiceerde arbeiders.

De stakingen van '32 zijn zonder enige twijfel een keerpunt in de arbeidersstrijd geweest, een uitzonderlijke strijd. Deze strijdbeweging en die van '34 hebben de algemene staking van '36 voorbereid en mogelijk gemaakt. 1932 heeft komaf gemaakt met de reformistische lijn die de arbeiders enkel nog meer ellende had bezorgd. Na '32 zijn de arbeiders terug fiere mensen met een grote strijdcultuur, een vrijheidslievende arbeidersklasse met een leiding die deed wat ze kon.¹⁴

De 200 veroordelingen, de vele gewonden en de moord op Tayenne kunnen de verworven strijdgeest niet aantasten. Ook de internationale hulporganisatie Rode Hulp doet belangrijk werk. Een jaar na de staking zijn er nog steeds patronale represailles tegen stakers. In de wijk

Monobloc, waar de huisjes eigendom zijn van de mijn, worden alle mijnwerkers afgedankt. De ene huisuitdrijving volgt de andere op.

De Rode Hulp treedt in actie. Een verpleegster doet onderzoek naar de woon- en leefomstandigheden van de mijnwerkersgezinnen. Dokter Paul Hennebert maakt een dossier: *Comment on crève de faim au Levant de Mons* (Hoe men van honger crepeert in Bergen). Deze brochure wordt verwerkt tot script voor de film *Misère au Borinage* van Joris Ivens.¹⁵ De BWP becommentarieert deze film als volgt: "Het is gelogen, zo'n ellende bestaat niet in België." "Ivens is niet meer onpartijdig, het is een tendentieuze film."

De film wordt verboden. Ivens weigert het portret van Marx eruit te halen: "Het was een harde ervaring, harder dan ik verwacht had. Deze belediging bracht me ertoe beslissingen te nemen die ik op de lange baan had geschoven. Zonder nog te aarzelen schudde ik alles af wat ik jaren lang met me mee had gesleept: mijn vader, mijn verantwoordelijkheden, mijn verplichtingen en mijn wortels. Met de Borinage is mijn leven honderdtachtig graden gekeerd."¹⁶

De BWP ziet het anders. In *Le Peuple* stelt De Swaef dat de mijnwerkers van Bergen de armoede aan zichzelf te danken hebben omdat ze de vakbond de rug hebben toegekeerd.¹⁷ De BWP en de reformistische mijnwerkersvakbond bestrijden de staking en de communistische invloed. In hun brochure *Histoire de la grève des mineurs* worden veertig bladzijden gewijd aan het besmeuren van deze staking, aan het bejubelen van de repressie, aan racistische standpunten als "wij willen het zware conflict oplossen en stellen voor alle mijnwerkers terug aan te werven door de vreemde arbeiders die geen familie hebben in België, af te danken".¹⁸

Als de honger en de dood aankloppen...

Op initiatief van de werklozenwerking van de communisische partij gaan in 1933 in het hele land hongermarsen door.

En in 1933 beginnen de mijnwerkers van de Borinage, Charleroi en Centre opnieuw te staken. De sociaal-democraat Louis Piérard vraagt opnieuw om alle buitenlandse mijnwerkers uit de Borinage te verwijderen in *Le Peuple* van 8 juli 1933.

In 1934 is er een indrukwekkende herdenking van de dood van Tayenne. 10.000 arbeiders zijn er bij. Daarvan bestaat een prachtig filmpje. De CRM en de OSR breiden uit. Als in 1934 in de mijn Fief de Lambrechies in Pâturages (Borinage) een grauwwuurexplosie 57 doden

eist, komt er medeleven uit alle hoeken van het land. Constant Malva, een mijnwerker-schrijver, noteert bitter: "In '32 zijn we nog voor revolutionaire beestmensen uitgemaakt die in hun primitieve woede de woning van een mijndirecteur in brand staken. In '34 waren we plots de nobele helden van de natie, terwijl we de schulden, gemaakt in de strijd van '32, nog niet eens afgelost hebben."¹⁹

In 1934 voeren 17.000 textielarbeiders opnieuw een historische staking. Ditmaal zijn zij de voorhoede van de strijd in het hele land tegen loonsverlagingen en tegen een nieuw arbeidsreglement met eenentwintig sancties.

Tien weken duurt de staking reeds. De KP heeft enkele verkozenen in het Parlement en gebruikt dit forum om de strijd te steunen. De regering verbiedt opnieuw *De Rode Vaan*, *Le Drapeau rouge* en *L'Humanité* (op dat moment de grootste Franse krant).

Henri Glineur zegt in het parlement dat door de loonsverlagingen de lonen weer even laag zijn als in 1913; de winsten van de patroons daarentegen zijn flink gestegen. De crisis moet niet door de werkers maar door de patroons worden betaald. Hij klaagt ook de regering aan die langs de ene kant maatregelen afkondigt tegen de honger en anderzijds zegt 'niets te maken te hebben met de strijd in Verviers'. Jawel, zegt Glineur, de regering heeft er alles mee te maken want als het erop aankomt zal het leger optreden, zullen de mitraillettes spreken, de gevangenen klaar staan en de rechtszalen weer met stakers gevuld zijn.

Julien Lahaut trekt de strijd open. In het Luikse zijn er in '34 meer dan 40 gedeeltelijke stakingen tot 8 mei. Hij valt de BWP en vakbondsleider Delattre aan die deze stakingen proberen te breken en de invloed van de revolutionairen aan de piketten afdoen met de woorden "*ventre affamé n'a pas d'oreilles*" (een hongerige buik heeft geen oren). De mijnwerkers en de metaalarbeiders hebben er genoeg van: 'We hebben zoveel ingeleverd dat we slechts met droog brood kunnen gaan werken.' De communisten willen er een nationale strijd van maken en een paar dagen later hangen soldaten in Luik affiches waarop de solidariteit met de Vervierse stakers wordt betuigd. Ook klaagt Lahaut aan dat de Belgische regering Richetta, de vertegenwoordiger van de Internationale Textielcentrale die vanuit Frankrijk naar de piketten kwam, heeft aangehouden en uit het land gezet.²⁰

De staking zou uiteindelijk vijf maanden duren. De solidariteit met de stakers is steeds erg groot geweest. Tijdens de maandenlange strijd kregen de stakers opnieuw met lock-out te maken. De 17.000

Vervierse textielarbeiders hebben het moreel van de hele arbeidersklasse in die tijd hoog gehouden.

Internationale arbeiderssolidariteit tegen het opkomend fascisme

Als Hitler in 1933 de macht grijpt, herbergen in heel Europa de revolutionairen kinderen van aangehouden Duitse communisten. Zo komt Richard Knack terecht bij de familie van Jean Derkenne: "Hij was voor mij zoals mijn zoon en hij studeerde hier. Er waren heel wat jonge Duitsers in Luik. De Internationale Rode Hulp organiseerde dat en het functioneerde zeer goed. Als de fascisten van Franco in 1936 de Spaanse Republiek aanvallen zijn de meeste van deze jonge Duitsers naar Spanje gegaan om er op hun beurt tegen het fascisme te vechten. Richard werd kapitein in de Brigade Thälmann en stierf in de strijd tegen het fascisme."²¹

In 1933 staat de 1-Meibetoging te Luik in het teken van de strijd tegen het fascisme. Lahaut trekt met de betoging naar het Duitse consulaat en de nazi-vlag wordt afgerukt. In het Parlement toont Lahaut de afgescheurde vlag: "Deze fascistische vlag werd door arbeiders afgerukt. Wat deze regering ook doet, de arbeiders zullen blijven vechten tegen fascistische drijfverijen en het fascisme."²² Tijdens een antifascistische vredesconferentie in Parijs verklaart hij in naam van de arbeidersbeweging opnieuw de oorlog aan het fascisme en verscheurt er de nazi-vlag.

Lahaut leidde het antifascistische werk. Hij werkte zich uit de naad en sprak op honderden meetings: "Het fascisme is moord en leidt tot oorlog."²² Hij leidde de campagne voor de vrijlating van Ernst Thälmann, campagnes voor de verdediging van alle slachtoffers van Hitler, Mussolini en hun Hongaarse, Bulgaarse en Roemeense aanhangers. En er was een grote campagne voor de bevrijding van Dimitrov.

In oktober 1935 valt Mussolini Ethiopië binnen. Lahaut trekt op een drukke zondagmiddag naar de Wereldtentoonstelling in Brussel. Van op de trappen van het Italiaanse paviljoen spreekt hij duizenden mensen toe over het Italiaans fascisme. Hij vliegt voor vijftien dagen in de gevangenis.²³

De crisis bereikt zijn hoogtepunt. In 1935 bezetten duizenden mijnwerkers onder leiding van de CRM de mijnen in het bekken van de Beneden-Samber en Charleroi tegen de loonsverlagingen. De lonen

zijn 10 à 15% lager dan in 1930. De werkloosheid is torenhoog. De regering voert de staat van behoefte in onder de werklozen die toch al bijna geen uitkering krijgen. Zelfs het bezit van enkele kippen doet de uitkering verminderen.

Overall in het land willen de werkers reeds maanden een algemene staking. Maar de BWP wil er niets van weten. Hendrik De Man heeft immers zijn fameus 'plan' en trekt het land door om dat te promoten. Op 19 januari 1935 komt hij spreken in de Borinage. Samen met Paul-Henri Spaak. Die dag zal hij nooit vergeten.

De Man beschrijft zelf hoe de arbeiders reageerden toen hij zich uitsprak tegen algemene staking: "Nooit zal ik dit ontzaglijke en vreselijke tafereel vergeten. Tegen het vallen van de avond zag ik vanop de op het dorpsplein gebouwde tribune van alle zijden enorme sombere stoeten aanrukken, zonder vlag, zonder fanfare, zonder één kreet. Het was alsof heel de woede van dit land van ellende zich daar eensklaps had samengetrokken voor een laatste stomme bedreiging. Deze bedreiging richtte zich op sommige ogenblikken tegen de sprekers, vooral tegen Spaak en mij, die gevraagd hadden de staking niet onmiddellijk te beginnen. Veel indrukwekkender was de stilte en hoe de mensen wegtrokken en in de nacht verdwenen, na eindelijk onze redevoeringen aanhoord te hebben. Het volstond deze massa te zien om er ons rekenschap van te geven dat zij naar ons beroep op geduld niet lang meer zou luisteren."²⁴ De Man vertelt niet de hele waarheid. De mijnwerkers en metaalarbeiders van de Borinage hadden niet gezwegen. Toen De Man zijn 'plan' had voorgesteld, hadden ze geantwoord met het roepen van: "Algemene staking tegen de werkloosheid en de loonsverlagingen nu!"²⁵

In 1936 worden de rechtse en fascistische krachten in Spanje weggestemd en wordt de Spaanse Republiek geboren. Maar wanneer deze regering landhervormingen wil doorvoeren, grijpt Franco naar de wapens, hierbij gesteund door vliegtuigen van Hitler en Mussolini. Er zijn protestmeetings in heel Europa en ook voedselinzamelingen. Meer dan 2.000 antifascisten gaan in Spanje vechten, meestal arbeiders. Van de Spanje-strijders kwamen er 30% uit Brussel, 15% uit Vlaanderen en 55% uit Wallonië.²⁶ Ook toen kwamen er Spaanse kinderen bij Belgische arbeidersgezinnen wonen.

Jean Derkenne vertelt hoe jonge Spaanse kinderen door de arbeidersfamilies in Luik werden opgevangen: "Er waren echt van die lieve meisjes bij en mijn vrouw en ik wilden best eens een meisje in huis, dat leek ons wel wat, we hadden al twee zoons. Maar toen stonden al

die kinderen uit Spanje daar en konden we kiezen. Mijn vrouw dacht precies als ik: ze wilde niet kiezen, ze zou iemand meenemen die niet gekozen werd. 'Kom eens kijken naar je kleine meisje, Jean', riep ze op een gegeven moment. Het was een opgeschoten Baskische jongen van 13: Mendiola. Hij is hier drie jaar gebleven en we leerden Spaans van hem. We hebben nog steeds contact. Op school was hij de eerste."²⁷

Lahaut begeleidde de konvoien met voedsel en andere bevoorradingsmiddelen naar Valencia en Madrid en bezocht het front om er de Belgische antifascistische soldaten te groeten. Hij kwam voortdurend tussen in het Parlement om steun te vragen voor de Spaanse Republiek. Thuis had hij drie Spaanse kinderen.²⁸

1936: algemene staking na de moord op Pot en Grijp

Bij de verkiezingen van mei 1936 hadden fascistische organisaties een pak stemmen gehaald. In Antwerpen dachten bepaalde fascistische organisaties dat ze zich nu alles konden permitteren. In de nacht van 25 op 26 mei vermoordden ze twee arbeiders.

We laten de feiten vertellen door Bert Struyf, geboren in 1916, gepensioneerd dokwerker, ex-stadsgids, getuige van de moord: "Ik was toen 20 en actief bij de syndicale jeugd. In de jaren dertig was er veel armoede onder de dokwerkers. Vele dokwerkerskinderen waren ziek. Tuberculose was een echte plaag. Wij waren met vier broers en een vader die aan de haven werkten. Voor ons viel het allemaal nog mee maar voor vele anderen niet. Mijn moeder kwam van Grobbendonk en had een hart van koekenbrood. Als ik een kameraad mee naar huis bracht, kreeg die steeds een boterham met stroop. Vader, die nochtans een harde was, heeft daar nooit iets van gezegd. Zijn leven was zwaar. Hij was als jongeman aan de dokken begonnen alhoewel hij in Zandvliet woonde. 's Zondagsnachts vertrok hij thuis om de maandagmorgen aan de haven te beginnen, 's zaterdagsavonds ging hij te voet terug naar Zandvliet. Vele honderden arbeiders deden zoals hij en huurden een kamer in de stad, daar sliepen ze dan met vijf man. Dat waren de eerste migranten in Antwerpen als ge wilt. In de Huikstraat kan je nog zo'n logementshuizen bekijken. Daar zaten dokwerkers die van de Kempen en verder kwamen."

Over de feiten van de moord zelf vertelt Struyf: "We hadden een grote spandoek op de Paardenmarkt gehangen en op een nacht hadden de fascistische organisaties dat in brand gestoken. Wij van de syndicale jeugd verga-

derden in de kelder van de Breydelstraat om ons te bezinnen over hoe we ons konden verdedigen tegen de fascistten. Het was 25 mei. Iemand kwam binnengelopen, roepende: 'Ze zijn weer bezig.' We hadden een kleine auto en sprongen daar dadelijk in en gingen op de fascistten af. Vier fascistten waren aan 't plakken: twee mannen en twee vrouwen. Charel De Wit stapte er prompt op af. Ruzie natuurlijk. Toen zagen we hoe één van die mannen plots een revolver bovenhaalde en schoot. Albert Pot viel neer. We wisten toen nog niet dat hij dood was. We probeerden de dader te pakken, maar die vluchtte weg. Een vrouw hadden we wel vast, die riep: 'Au secours' en de man keerde terug. Op dat moment kwam Theo Grijp daar met zijn fiets aan en pakte die man. Maar die schoot opnieuw en ook Theo Grijp viel dood neer. We liepen nu allemaal achter de dader aan en konden hem omsingelen. Een voorbijrijdende douanebeambte kwam ons helpen. Met zijn dienstwapen hebben we de dader in bedwang kunnen houden tot de politie kwam. Op het politiebureau werden we opgesloten in dezelfde kamer als de dader, stel je voor. De vrouw hebben ze laten lopen; de man, een zekere Wauters, kreeg voor elke moord vijf jaar, en zes maand voor wapendracht. Het proces was pas twee jaar later, in 1938. Toen Hitler België bezette hebben ze Wauters natuurlijk vrijgelaten. Hij ging in Tilff in de provincie Luik wonen. Daar hebben de partizanen hem tijdens de oorlog een bezoek gebracht en hem neergeschoten. Zo was het drama eindelijk geregeld. Pot en Grijp zijn begraven en hun kist werd van de Breydelstraat tot de Brederodestraat gedragen. Nooit was er zoveel volk op een begrafenis."²⁹

De dag na de moord, op 26 mei 1936, komt het tot een algemene staking aan de haven van Antwerpen, geleid door dokwerkers van de KP. Scheepsherstellers, diamantbewerkers en de arbeiders van het transport gaan mee in staking. De Belgische Transportarbeidersbond (BTB) deelt een pamflet uit tegen de staking. Op 2 juni bezetten de dokwerkers verschillende boten waarop nog gewerkt wordt. Opnieuw deelt de BTB een pamflet uit: "Dokwerkers! pleegt geen zelfmoord!" waarin opgeroepen wordt weer te gaan werken. "Wij zijn tegen onredelijke stakingen." Aan de Paardenmarkt, lokaal van de BTB, ziet het op 3 juni zwart van de stakers. 's Avonds luisteren 10.000 arbeiders in het Sportpaleis naar de stakingsleiders. De bond erkent de staking om niet helemaal voorbij gelopen te worden. Maar ze willen de staking zo snel mogelijk stoppen.

Het pakt echter anders uit; op 12 juni gaan de mijnwerkers mee in staking en op de schachten van de mijnen zowel als op de terrils wap-

perden rode vlaggen. In Herstal, in de FN-fabriek zijn het de vrouwen die de fabriek stilleggen na oproepen van de revolutionairen.

De grootste algemene staking ooit was een feit: op 21 juni zijn er 500.000 stakers. De vakbondsleiders kunnen niet anders dan meedoen. Het nationaal eisenprogramma: 1. Teniet doen van de loonsverlagingen. 2. Aanpassing van de lonen. 3. Een minimumloon van 32 frank. 4. 40-urenweek. 5. Volledige syndicale vrijheid. 6. Een week betaald verlof.

Gezien de internationale situatie van hevige strijd tegen het opkomend fascisme, zoals door de Spaanse Republikeinen, gezien de doorbraak van fascistische organisaties in ons land bij de verkiezingen in mei is het toch eigenaardig dat de KP geen antifascistische eisen heeft gesteld zoals: "Totale erkenning en solidariteit met de Spaanse Republiek van de Belgische regering", en "Verbod van alle fascistische partijen in ons land, hoeveel keer nog Pot en Grijp?" Het zou de staking van 1936 de dynamiek gegeven hebben die erin zat. Nu is de staking een formidabele strijd voor de gestelde eisen geworden, waar de beste krachten zich toeleiden op het niet voortijdig afbreken van de strijd.

De regering ziet deze staking in ieder geval als een vervolg van de strijd van 1932 en 1934 en haalt dezelfde repressie boven. In Henegouwen zijn vanaf 17 juni alle meetings, betogingen, debatten in open lucht, samentochtingen op de openbare weg verboden. Een feitelijke staat van beleg! Ook is het weer verboden te fietsen in en rond Charleroi.

Terwijl de sociaal-democratische vakbondsleiding de staking probeert te doen ophouden, en zo de staking langs binnen aanvalt, valt de rijkswacht de staking langs buiten aan. In het hart van de arbeidersstrijd, de Borinage, is er de ene rijkswachtprovocatie na de andere.

Op 16 juni komt het tot zware gevechten met de stakers van Klein Moskou in Quaregnon. De stakers zijn er samengekomen in het Volkshuis en worden een half uur lang beschoten door de rijkswacht. Er zijn meerdere gewonden. Dan ontruimt de rijkswacht het Volkshuis en valt de huizen binnen. Vrouwen, zieken, kinderen, iedereen krijgt van de matrak in zijn eigen huis. Weduwe Boitel wordt aan haar voordeur door de gendarmerie doodgeschoten.

Vanaf 14 juni zeggen vakbondsleiders als Bondas en Rens dat de voornaamste eisen ingewilligd zijn, maar in de feiten waren er slechts vage regeringsbeloftes. Op 21 juni proberen ze het opnieuw: "We weten dat de regering niet verder zal toegeven, als we voortdoen dan is er kans dat de regering valt en dan zal er zeker geen wet komen rond

de 40-urenweek." Maar ze krijgen de stopzetting van de beweging er niet door. Wanneer ze echter op 22 juni zeggen dat de 40-urenweek in bepaalde sectoren een feit is, krijgen zij een aantal leiders zover dat ze oproepen om de staking te beëindigen. Overal verdedigen de revolutionairen dat er veel meer uit de staking te halen valt en er wordt verder gestaakt tot 6 juli. Uiteindelijk zal de KP-leiding ook oproepen de staking te stoppen in naam van de eenheid die er voor het eerst is tussen reformistische en revolutionaire vakbondsmilitanten.

Een jaar later maakt de KP het bilan van de staking. De 40-urenweek is nog altijd geen feit, ze werd enkel beloofd aan de mijnwerkers en de Antwerpse havenarbeiders, daar waar de revolutionairen de staking in handen hadden.

1936 brengt grote toegevingen voor de arbeiders. De syndicale vrijheden blijven echter even minimaal als voorheen. Na de staking is er zelfs een wetsvoorstel van minister van Justitie Bovesse die artikel 130 wil doorvoeren waardoor iedereen die een staking op gang trekt die niet via de overlegorganen tot stand gekomen is, kan veroordeeld worden. De arbeidersbeweging laat duidelijk horen dat dit niet kan en Bovesse moet zijn wetsvoorstel intrekken.³⁰

De arbeiders in het verzet tijdens de bezetting

Wanneer Hitler België aanvalt geeft de koning het leger bevel zich over te geven. Maar ook de voorzitter van de BWP, Hendrik De Man, die zijn enthousiasme voor de nazi's nooit onder stoelen of banken heeft gestoken, noemt de bezetting een bevrijding van de werkers en ontbindt de BWP eind juni 1940. Vele reformistische vakbondsleiders beseffen dat ze afstand van de BWP-voorzitter moeten nemen en vluchten via Frankrijk naar de regering in Londen. De arbeiders worden aan de fascistten overgelaten, de vakbond bestaat niet meer. De Man probeert een collaboratievakbond op te richten: de Unie van Hand- en Geestesarbeiders. Nergens heeft die enige betekenis gekregen.

Chlepner schrijft: "Tijdens de Tweede Wereldoorlog stond de hele reformistische syndicale beweging op waakvlam. De meeste vakbondsleiders bereidden de na-oorlog voor. De contacten tussen de patroons en de gevluchte syndicale leiders resulteerden in het 'sociaal pact'. Onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog kende de socialistische vakbond de grootste crisis uit haar geschiedenis. Na de bevrijding hadden de werkers het meest sympathie voor de communistisch

gezinde syndicale organisaties die jaren voor syndicale eenheid aan de basis waren opgekomen en overal de arbeidersstrijd leidden."³¹

Het verzet in de fabrieken

Enkele voorbeelden van stakingen en strijd in de fabrieken tegen de bezetters. We blijven in Luik en de Borinage.

We vonden pamfletten waarin de strijd tegen de slechte levensomstandigheden wordt verbonden met de strijd tegen de bezetter: de antikapitalistische en de antifascistische strijd gingen hand in hand. We vonden overal voorbeelden van sabotage van de productie. Vele voorbeelden van syndicale comités die ook de strijd als weerstand organiseren. Waarschuwingen aan de patroons dat er zal gestaakt worden ingeval van collaboratie.

"Tous les mineurs des puits doivent étroitement se solidariser et organiser la résistance. Pour cela, formez et renforcez votre comité de lutte syndicale! Mineurs! Tous unis et toujours moins de charbon pour Hitler! CLS des mineurs du Borinage." (Al de mijnwerkers moeten solidair zijn en het verzet organiseren. Daarom: organiseer en versterk uw syndicaal comité. Mijnwerkers! Samen één en steeds minder steenkool voor Hitler!)"³²

In heel de Borinage wordt er gesaboteerd door de partizanen; de arbeiders krijgen hun pamfletten te lezen: "Aan de mijnwerkers van Hornu-Wasmes. Kameraden mijnwerkers. Getrainde partizanen hebben onze putten stilgelegd. Zo wordt Hitler van miljoenen tonnen kolen beroofd. Een overwinning voor de Borinage. Maar we moeten iets doen aan het feit dat mijnwerkers hierdoor werkloos zijn. We mogen niet akkoord gaan met slechts een loon voor twee dagen. Eis dat ge onmiddellijk betaald wordt voor de hele periode. Laat ons daarvoor vechten en niet achteruit gaan. Uitbetalen of staking."³³

Louis Neuray getuigt: "In augustus 1940 zei ik tegen Lahaut dat een ingenieur van ACEC-Luik me kon aanwerven. 'Laat je aanwerven. Je zal in ACEC kunnen bewijzen dat de syndicale actie tijdens de bezetting niet dood is en dat de kern van de strijd tegen de bezetter in de fabrieken te vinden is. Vechten tegen de patroon is ook vechten tegen de bezetter', antwoordde Lahaut."³⁴

Het doel van Neuray was drievoudig: 1. Op alle mogelijke manieren strijd voeren voor een betere bevoorrading van de arbeiders: aardappelen, grotere porties brood en een gratis kom soep in de fabrieksrefectoir; 2. Het systeem Bedaud afremmen. Deze wilde het ritme in de

fabrieken verhogen om de oorlogsproductie te vergroten; 3. Strijd voeren tegen het blokkeren van de lonen door de bezetter.

Hij slaagde in zijn opzet maar op 14 december 1940 werd hij afgedankt. Toen de sirenes het einde van de dag aankondigden, bleven de arbeiders echter in de fabriek en luisterden ze naar zijn toespraak. Neuray dankte de arbeiders voor hun vertrouwen en strijd en drukte hen op het hart niet te blijven staan bij de strijd voor materiële verbeteringen: "Vergeet nooit dat de hoogste vorm van strijd deze tegen de bezetter is." Hij kreeg een stormachtig applaus. Maar dan kwam een strijdbare arbeider naar voren: het zou laf zijn om niet te staken voor de heropname van Neuray, de beste delegee van de laatste 20 jaar. Eensgezind wilden de arbeiders in staking gaan. Maar ze vroegen zich af tegen wie ze eigenlijk moesten vechten. Tegen de Duitsers zelf, zo vonden de meesten. Dus werden verschillende trams opgeëist en een massa ACEC-arbeiders trokken naar de Kommandantur. De Gestapo dreigde de delegees in de gevangenis te werpen, wat ook gebeurde op 17 december 1940. Kameraden als Neuray hebben hun leven gerisikeerd in de antifascistische strijd. Overal in het Luikse werd op de muren gekalkt: "Libérez Neuray", pamfletten werden in de hele regio verspreid. Neuray bleef in de gevangenis tot het einde van de oorlog. Hij zegt: "Geen enkele taak die me door de Duitsers werd opgelegd heb ik goed uitgevoerd, geen enkel werktuig dat ik moest herstellen heeft ooit gefunctioneerd."¹⁵

De staking van de 100.000 in 1941

Op 10 mei 1941 weet Julien Lahaut een staking te organiseren van 100.000 staalarbeiders, van Luik tot Noord-Frankrijk. Een delegatie van stakers gaat in Brussel met de patroons onderhandelen. Deze houden de boot af. Terug in Luik staan er 25.000 arbeiders tot aan de brug van Seraing bijeen gepakt. Een groep Duitse officieren eist dat het stakerscomité oproept tot werkhervatting. Het comité weigert en de Duitsers maken zich klaar om te chargeren, gewapend met bajonetten, kanonnen en granaatwerpers; boven de massa cirkelt een groot vliegtuig. Lahaut vraagt tien minuten om met de arbeiders te overleggen. Besloten wordt om zich te verspreiden maar door te staken. Er wordt veertien dagen gestaakt en alle eisen worden ingewilligd. Op 22 juni 1941 wordt Lahaut aangehouden. Hij probeert te ontsnappen uit de citadel van Hoei maar breekt zijn been. Hij zal als krijgsgevangene de oorlog in verschillende concentratiekampen

doorbrengen. Meer dood dan levend wordt hij op 28 april 1945 bevrijd uit het kamp van Mauthausen.³⁶

35.000 gewapende partizanen, maar de revolutie komt er niet

In 1945 waren er 35.000 gewapende partizanen tegenover in totaal 20.000 man ordehandhavers allerlei. Het ultieme gevecht tegen het kapitalisme, dat steeds opnieuw oorlog, fascisme, werkloosheid en honger meebrengt voor de werkers zat erin, was mogelijk. De KP-leiding heeft nooit de bedoeling gehad deze strijd te voeren, alhoewel de vijanden van de arbeidersklasse het erover eens waren dat zij de feitelijke macht hadden na de oorlog. De KP-leiding heeft de revolutie dus verraden, elke dag opnieuw en gedurende maanden vanaf de bevrijding.

De Belgische regering, terug uit Londen, was in paniek en eiste de ontwapening van de partizanen, ze zouden in het geregelde leger worden opgenomen, maar dat is nooit gebeurd. Een groot aantal partizanen hebben hun wapens bijgehouden en alleen oude, onbruikbare geweren ingeleverd. De Luikse partizanen verstopten hun wapens in de grotten van Comblain. In 1950 werden ze terug bovengehaald en ook gebruikt. Ook vochten de partizanen in de Ardennen, tegen het von Rundstedt-offensief van de Duitsers.

Het akkoord over de sociale zekerheid

In 1983 maakte Dehaene, toenmalig minister van Sociale Zaken, een studie over de sociale zekerheid. Daarin zegt hij dat de sociale zekerheid geen statisch maar een dynamisch gegeven is, voortdurend in beweging en meedeinend op de golven van de sociaal-economische realiteit. Inderdaad. De sociale zekerheid is een kwestie van krachtsverhoudingen.

Dehaene: "Bij ons werd na 1944 de sociale zekerheid aangepast aan de hand van het opmerkelijke Beveridge-rapport. Beveridge legt de klemtoon op de solidariteit terwijl België tot dan een land was dat meer het verzekeringssysteem van Bismarck toepaste, een verzekeringssysteem dat de band met arbeid legt."³⁷ Met andere woorden: in België was er in 1944 een revolutionair klimaat en dan moet je veel meer toegevingen doen dan anders. Wie dat helemaal klaar naar voor brengt is Bekaert, een leidinggevend patroon die collaboreerde met

de Duitsers en beseft hoe revolutionair het klimaat tegen het einde van de oorlog geworden was en de regering in London alarmeerde. "De maatschappij moet grondig veranderen tegenover de periode van voor de oorlog, de levensomstandigheden van de arbeiders en de bedienden moeten drastische verbeteringen ondergaan. Niet alleen moeten de lonen naar omhoog, er moet ook een volwaardige sociale zekerheid uitgebouwd worden."³⁸ Met andere woorden: geef de arbeiders wat ze eisen, behalve de macht, anders overleven we deze periode niet als burgerij. Later kunnen we alles weer afpakken. Precies wat Dehaene en de opeenvolgende regeringen met zowel CVP, VLD als SP gedaan hebben. Een ander aspect is dat België geld had om deze sociale zekerheid voor de werkers te betalen door het plunderen van Congo.

Tussen de burgerij, de regering en de overgebleven vakbondsleiders zoals Bondas wordt een sociaal pact gesloten en worden toegevingen gedaan in ruil voor het breken van de macht van de revolutionairen. Voor de verkiezingen vreest men het ergste. De KPB telt in augustus 1945 meer dan 100.000 leden, de syndicale comités 166.000. In de verkiezingen van 1946 haalt de KPB 12,6% van de stemmen; in Bergen, Borinage zelfs 29%, in Luik en Charleroi 25% en in Ath-Doornik 24%.³⁹

Na de Tweede Wereldoorlog krijgt de KP een aantal ministerposten in de regering. De KP stelde dat staken in de periode van de heropbouw ten voordele was van de trusts: "Vooruitgang betekent in de huidige omstandigheden: ten allen prijze de productie ontwikkelen. Dat komt volledig overeen met de belangen van de arbeiders. Aan diegenen die het compromis met de kapitalisten vrezen, vragen we eenvoudig de ogen open te trekken en te kijken naar de houding van de trusts en de monopolies. Dan zullen zij zien dat deze eerder dan de productie op te drijven, erop uit zijn haar te saboteren en met alle middelen af te remmen. De belangen van deze trusts zijn tegengesteld aan die van het land en de strijd om de productie is dus gericht tegen de trusts."⁴⁰

Eens de productie terug op gang, had de burgerij de KP niet meer nodig. Communistische burgemeesters werden na de oorlog geboycot. Zo werd in Roux, Charleroi, Henri Glineur tot burgemeester gekozen. De regering antwoordde door de geldkraan naar Roux dicht te draaien. Zelfs de meest elementaire zaken konden niet meer betaald worden. Democratie onder het kapitalisme? Getroffen door dit embargo op de subsidies legde Glineur zijn burgemeesterfunctie neer.⁴¹ De Glineur van 1932 zou heel Roux op de been gebracht hebben om het geld in Brussel te gaan halen. Maar Glineur krijgt geen revolutionaire richtlijnen meer.

De houding van de leiders van de communistische partij onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog roept heel wat vragen op. Zij hebben zonder veel weerstand de leiding over de arbeidersklasse uit handen gegeven en vooral dan de leiding van de syndicale strijd voor, tijdens en na de oorlog. Vreesden zij de arbeiders te moeten leiden na de overwinning? Die overwinning kon en moest zich noodzakelijkerwijze vertalen in de volledige omverwerping van het kapitalistische systeem en zijn meester, de burgerij. Als het socialisme niet het doel was van de KP, wat streefde ze dan wel na?

De oprichting van het nieuwe ABVV en het 'buitenwerken van de revolutionairen'

Bij de oprichting van het nieuwe ABVV laat de KP-leiding zich over de hele lijn 'rollen' door diegenen die de revolutionairen zo snel mogelijk uit de vakbond wilden. Het nieuwe ABVV is een fusie van wat nog overbleef van de vooroorlogse reformistische vakbond en de revolutionaire syndicale eenheidscomités. In april 1945 is de fusie een feit.

Chlepner beschrijft ze: "Confédération Générale du Travail de Belgique: 248.259 leden; Confédération Belge des Syndicats Uniques: 165.968 (de fabriekscomités die tijdens de oorlog de arbeidersstrijd leidden, aangevoerd door de communisten); Mouvement Syndical Unifié: 59.535 (hoort meer in de rij van de revolutionaire vakbond dan bij de reformisten) en ten slotte het Syndicat Général des Services Publics: 51.798 leden (onder communistische invloed). Samen werden ze het ABVV."²

Na de fusie bleven er zeven revolutionaire centrales autonoom verder werken: die van de mijnwerkers, de steenkappers, de textielarbeiders, de dokwerkers, scheepsherstellers,... Eind 1946 besliste de leiding van het nieuwe ABVV dat er tegen 1 maart 1947 nog slechts één enkele centrale mocht zijn per industrie en één enkele regionale per streek. Alle dubbele centrales moesten opgedoekt worden. Officieel waren er toen nog slechts twee industrietakken met twee centrales: die van de mijnwerkers en van de steenkappers. Die werden in 1950 uit het ABVV gezet.³ Wij weten ook met zekerheid dat de dokwerkers-leider en KP-verantwoordelijke Frans Vandenbrande tot 1949 een revolutionaire syndicale groep had binnen de BTB. Omdat hij die weigerde te ontbinden werd hij in 1949 uit het ABVV gegooid.⁴

De krachtsverhoudingen die na de oorlog in het voordeel van de revolutionair gezinde vakbondsleden waren, wist het ABVV dus om te

buigen tegen 1950. Maar op de werkvloer blijft de invloed en de leidende rol van revolutionaire arbeiders in het ABVV en in de arbeidersbeweging voelbaar tot vandaag.

Vic Thijs, actief in de metaalcentrale van het ABVV en later politiek mandataris van de BSP beschrijft uitvoerig de moeilijkheden met de 'communisten' in die tijd. Het is een levendige beschrijving van de onmacht van de reformistische leiders die jaar na jaar moeten vaststellen dat het terrein blijft ingenomen door communisten die het vertrouwen genieten van de arbeiders. De stakingen van 250.000 metaalarbeiders in 1948 en van 175.000 mijnwerkers zijn volgens hem allemaal gemanipuleerde communistische stakingen. Zelfs de strijd van de grensarbeiders van 1948 worden als 'communistische drijfverij' afgedaan om de regering Spaak te doen vallen. Het is dan ook niet zo moeilijk te verstaan dat de strijdbewegingen van 1950 en 1960 geleid werden door de in het ABVV gestapte revolutionaire syndicalisten.⁴⁵

Wie kunnen we beter citeren over deze blijvende invloed van de revolutionairen in het ABVV dan Georges Debunne zelf, voorzitter van het ABVV van 1968 tot 1982: "Na de bevrijding wou ik eigenlijk opnieuw onderwijzer worden, ik ging dus naar het Achteurenhuis in Brussel, naar de zetel van de ACOD, de vakbondscentrale. Tot mijn verbazing werd het vakbondshuis door gewapende militanten van de communistische eenheidsvakbond bewaakt." De toekomstige voorzitter maakt ons wegwijs in de toestand van de vakbond in het algemeen en op de ministeries in het bijzonder: "De oude garde heeft vrijwel al haar invloed verloren, de centrale is volledig in handen van de leiders van de communistische eenheidsvakbond." Debunne kreeg te horen dat de vakbond jongeren zoals hij nodig had, mensen die weerwerk konden bieden. Hij liet zich overtuigen en aanvaardde een job als vrijgestelde van de vakbond. Daarna beschrijft Debunne hoe hij de invloed van de communisten verminderde⁴⁶, onder andere met de slogan dat "de vakbond onafhankelijk van elke partij moest zijn". Debunne schrijft: "Dat wij in die dagen zo reageerden tegen de inmenging van de communistische partij betekent helemaal niet dat wij vonden dat de vakbond a-politiek moest zijn. Integendeel!"⁴⁷ En: "Tijdens het Buitengewone Congres van 1971 heb ik duidelijk voorgesteld dat het ABVV twee bevoorrechte partners moest hebben: de BSP en het ACV. Onze twee organisaties speelden een beslissende rol in de algemene politiek van het land, ABVV en BSP vonden het soms nodig rechtstreeks van gedachten te wisselen. Deze contacten zijn altijd erg nuttig geweest en hebben meestal resultaten opgeleverd, hoewel niet altijd."⁴⁸

De Koningskwestie

Over deze gunstige omstandigheden voor revolutionairen en communisten bleven de burgerij en de extreem-rechtse krachten bijzonder bezorgd. Er volgde een reeks aanslagen tegen de KP-lokalen en militanten, het werk van terroristen. Ook de rechtervleugel van de CVP pleegde aanslagen tegen de KP. Nooit trad de politie op; nochtans konden de daders vaak geïdentificeerd worden, werden hun nummerplaten doorgegeven, enzovoort. Telkens werden de aanslagen opgeëist door groeperingen die de terugkomst van de koning voorbereidden.

Vanden Boeynants stichtte het extreem-rechtse blad *Vrai* dat binnen de PSC-CVP de Koude Oorlog aanwakkerde. Toen Vanden Boeynants in 1949 kamerlid van de CVP voor Brussel werd, verdween het blad. Maar ook andere extreem-rechtse krantjes bekampten communisten en iedereen die democratisch en progressief was. De KP'ers leverden dappere gevechten tegen deze aanslagen, waarbij sommige van hen ernstig gewond raakten.⁴⁹

Toen de CVP erin slaagde een referendum te organiseren over de terugkomst van Leopold III, was dat voor allen die gevochten hadden tegen de bezetter en wiens dierbaren gesneuveld waren de druppel die de emmer deed overlopen. Onder leiding van Julien Lahaut gingen ze in de tegenaanval: ze zouden de terugkeer van Leopold III tegenhouden. Leopold III provoceerde de werkers door op 22 juli 1950 terug te keren. Om alle rellen voor te zijn stonden er die dag 5.000 soldaten en 6.000 gendarmes in Brussel opgesteld.

Leopold kwam voor dag en dauw toe op 22 juli; er stond reeds een groep betogers te wachten. 'Zijn' Belgen onthaalden hem op een fluitconcert en gejoel.

Overal kwamen mensen op straat, arbeiders liepen de fabrieken uit. In Luik waren er elke avond betogingen en meetings. "Als men Leopold wil verjagen, moet er een onweerstaanbare oppositiebeweging verrijzen, een voortdurende beweging zonder enige inzinking, die de meest verscheidene vormen moet aannemen en zich van dag tot dag moet verbreden. Het is de volksmassa en meer in het bijzonder de arbeidersklasse die het lot van ons land in handen heeft. Van hun beslistheid en van hun actie zal afhangen of het fascisme de pas zal worden afgesneden."⁵⁰

De fabrieken in Wallonië en Waals-Brabant vallen stil. De winkels blijven dicht. Op 27 juli zijn er honderdduizenden stakers. De strijd voor de troonsafstand wordt gekoppeld aan sociale eisen. In Luik

worden groepen van democratisch verweer opgericht. Aanslagen op spoorwegen en elektriciteitsinstallaties volgen elkaar op. Stakerscomités nemen de openbare administratie in Luik en elders in handen. Er zijn 700.000 stakers in België. In Luik worden de eerste granaten in de massa geworpen. Een gewonde staker, Jean Deboeck, wordt met verbrijzelde voet naar het ziekenhuis gebracht. De voet moet geamputeerd worden.

In Luik wordt de staat van beleg afgekondigd, alle bruggen door soldaten bezet en van de rest van het land afgesneden. Maar de Luikse arbeiders schrijven één van de mooiste bladzijden van hun geschiedenis. Onder leiding van Julien Lahaut gaan ze de strijd met de rijkswacht en het leger aan. Met 10.000 dwingen ze de vrijheid van de strijd af. De rijkswacht durft niet chargeren. Als de rijkswacht zich 's avonds op kleine groepen arbeiders wreekt blijft het arbeidersverzet niet uit. Geweren, bajonetten, helmen, alles wordt in de Maas gesmeten. Er komen barricades in de Rue Pierreuse, op de Boulevard de la Sauve-nière en op de Place Saint Nicolas. De strijd escaleert. Het leger wordt opgeroepen om de orde te komen herstellen, maar de reservisten weigeren uit te rukken. De soldaten die in zeven haasten uit Duitsland gehaald worden doorkruisen de stad terwijl ze de *Internationale* zingen; ze worden uitbundig toegejuicht. Als er geëist wordt dat ze schieten om de rijkswacht te ontzetten weigeren ze. Zowel in binnen- als buitenland wordt er gesproken van: "België: land op de rand van de burgeroorlog". Luik valt in de handen van de arbeiders, zij beslissen wie de stad binnenkomt en wie niet. Overal is het verzet terug in actie. Op 27 juli wordt de bestorming van het Koninklijk Paleis op het nippertje verhinderd. Die avond stappen tienduizenden arbeiders door Brussel, waaronder gewapende partizanen en mijnwerkers uit de Borinage, als vanouds gewapend met dynamietstaven. Met camions worden arbeiders van overal aangevoerd. Voor 1 augustus 1950 wordt een mars op Brussel gepland. Het land zweeft op de rand van de burgeroorlog.⁵¹

Op 30 juli (één dag voor de mars) opent de rijkswacht zonder ver-witting het vuur en gooit granaten naar stakers die willen verhinderen dat een makker wordt opgepakt in Grâce-Berleur: vier arbeiders worden vermoord en tientallen gewond. In Luik hoort men alleen nog "Leve de republiek" en "Leve de revolutie". De geplande mars op Brussel voor 1 augustus wordt via de radio opgeschort, de BSP zoekt reeds dagen naar een compromis. Max Buset, BSP-verantwoordelijke, geeft op 9 augustus in de Kamer toe: "Wij werden gedwongen tot de actie over te gaan, maar wij wensen daar geenszins een methode van te

maken." Bijna dagelijks staat de Amerikaanse toonaangevende krant *The Herald Tribune* bol van de problematische toestand in België, de Atlantische bondgenoot die zo onstabiel blijkt terwijl de VS de oorlog tegen Korea is begonnen en de steun van al zijn West-Europese partners nodig heeft. Kolonel Armstrong, Amerikaans militair attaché in België, mengt zich in de Belgische keuken en probeert de BSP en het ABVV ervan te overtuigen dat de werkers hun organisaties voorbijgestoken zijn. Dat het communisme al in de voordeur staat!

Maar tienduizenden arbeiders gaan op 1 augustus toch naar Brussel, doorbreken de barricaden en trekken op naar Laken... Vanop het balkon van het Volkshuis wordt de massa toegesproken door ABVV-tenoren, maar het geroep "Naar Laken" wordt steeds sterker. Niemand kan de betogers nog bedaren. Isabelle Blum (die veel gezag had en gekend stond als 'links' van de socialistische partij) riep de massa toe: "We wilden troonsafstand, we hebben hem bekomen."⁵² En Achiel van Acker verklaarde: "Leopold III heeft zijn koffers gepakt, zijn vliegtuig staat klaar, we kunnen van deze protestmars naar Laken een overwinningfeest maken." Van gepakte koffers of klaarstaand vliegtuig was uiteraard geen sprake. Gailly, secretaris van het ABVV van Charleroi, zei: "Op vier dagen hebben we de koning zijn troon afgenomen" en Renard in Luik: "De 40-urenweek hebben we afgedwongen, de loonsverhogingen zijn een feit, de pensioenen gaan omhoog. De mars op Brussel is een overwinningfeest geworden."

De demobilisatie was totaal, de staking voorbij. Leopold III trad slechts later af, toen hij beseftte dat de Leopoldistische milities hem niet konden redden. Maar de werkers waren bedrogen. Leopold bleef in het land en de nieuwe koning Boudewijn moest ook onderhouden worden.⁵³ Maar de revolutionairen gaven de strijd niet op en ook de Leopoldisten gingen verder. Toen Boudewijn op 11 augustus 1950 de eed aflegde in de Kamer riep de communistische fractie: "Leve de republiek! Weg met de monarchie!" Vooral de machtige stem van Lahaut deed het Parlement beven. Vanden Boeynants baande zich een weg naar Lahaut en riep hem met gebalde vuist een serie bedreigingen toe. Dezelfde nacht ontplofte een bom op de vensterbank van het nationale partijgebouw van de KP. Tot vijftig meter ver vlogen de ruiten aan scherven. Het had veel erger kunnen zijn, de bom was slecht geplaatst.⁵⁴

18 augustus 1950: Julien Lahaut vermoord!

Op 18 augustus wordt Julien Lahaut door de Leopoldisten vermoord in zijn woning in Seraing. Overal breken opnieuw stakingen uit. Telegrams stromen toe vanuit de hele wereld. Mijnwerkers dragen de kist. Achter hen een stoet van naar schatting 125.000 arbeiders en vele afgevaardigden van buitenlandse communistische partijen. Overal staan er mensen langs de weg. Overal bloemen, veel zonnebloemen.

Nog dagen later komen er mijnwerkers uit de Borinage in Luik aan. Steeds weer met diezelfde bloem in de hand: een zonnebloem. De zonnebloemen zijn een symbool van "Lahaut, l'homme qui portait le soleil dans sa poche" (de man met de zon in zijn zak). Hij wist in de meeste hachelijke momenten het moreel van de kameraden hoog te houden, niet in het minst in het concentratiekamp.⁵⁵

Algemeen wordt aangenomen dat de Leopoldisten Lahaut vermoord hebben. Feit is dat Lahaut reeds geruime tijd dreigbrieven kreeg, net als andere voormannen van de KP. Een gerechtelijk onderzoek kwam er niet. Dat de zaak Lahaut nooit werd opgelost, is misschien te verklaren door een historische vertekening: Lahaut zou vermoord zijn omwille van zijn "Vive la république" van 11 augustus en de daders zouden dus extreem-rechtse Leopoldisten zijn. Maar in die jaren werden ook in het buitenland verschillende aanslagen gepleegd op communistische leiders, zo onder meer op de Italiaan Togliatti en op de Fransman Duclos. Dus kan met evenveel recht gesteld worden dat diverse Westerse organisaties die toen het Koude-oorlogsklimaat tegen de Sovjet-Unie aanmoedigden, de moordenaars leverden of gesteund hebben. Misschien had het gerechtelijk onderzoek meer opleverd als men in die richting gezocht had.⁵⁶

Diegenen die dachten dat deze moord ook het einde van de klassenstrijd in ons land zou betekenen, hebben zich zwaar vergist! Zo kennen we een hete herfst in 1957 met een staking van de metaalarbeiders die weliswaar weinig opleverde maar toch twee weken duurde en 200.000 stakers mobiliseerde.

In 1958 breekt in Meneen een radicale staking uit van lange duur. De grensarbeiders die in Frankrijk in de textielsector werken grijpen zonder aarzelen naar gewelddadige middelen om hun rechten op te eisen. De repressie slaagt erg brutaal toe en, uitgehongerd en nog maar eens verraden door de vakbondsleiders gaan de mensen terug aan het werk, met de dood in het hart.

In 1959 raakt bekend dat men beslist heeft de mijnen in Wallonië te sluiten. Al op 20 februari verzetten zich 100.000 stakers vastberaden tegen de sluitingen en er hangt opnieuw een algemene staking in de lucht. De syndicale leiders doen alles om ze te verhinderen. In Wallonië zullen Renard en zijn medestanders doorgaan tot op 24 februari; op die dag zullen de ABVV-leiders een geheim akkoord tekenen met de patroons.

We staan dan aan de vooravond van de grote staking tegen de Eenheidswet in 1960-1961. Ook deze algemene staking zal het hele land door elkaar schudden. Maar dat is weer een nieuw verhaal.

* De tekst "Leve Lahaut" is het slotstuk van het boek *De fabriek*, een boek over acht intellectuelen die kiezen om als arbeidersleider in de fabrieken actief te zijn en dit sinds 1970. In *De fabriek* zet Imelda Haesendonck alle ervaringen bij elkaar die het werk in de bedrijven kan inhouden. Het boek werd geschreven voor de jongere generatie intellectuelen en jonge arbeiders die in de fabrieken werken. Ook ervaren syndicalisten herkennen zich in het boek zoals gebleken is op avonden over het boek met Sidmar-arbeiders te Zelzate, met Chemie-arbeiders in Antwerpen en uit de vele reacties op het boek. Uitgegeven bij EPO, Antwerpen 1999, 335 pagina's.

Noten

1. Célestin Demblon, "Le Dernier appel de Célestin Demblon" in de krant *La Vague de Jupill*, "Profesion de foi", zitting van 2 december 1923.
2. Célestin Demblon, idem, zitting van 12 oktober 1924.
3. Jean Roggeman, "La politique communiste devant le syndicalisme verviétois", *L'Union*, Verviers, 1922.
4. Guido Van Meir, *De geschiedenis van de BSP*, in eigen beheer, Gent, 1 mei 1975.
5. *La grève d'Ougrée-Marihaye. Comment on noyauté une organisation? Comment on pousse aux abîmes? 5 mai - 1 décembre 1921.*
6. Joseph Bondas, *Histoire de la Centrale des Métallurgistes de Belgique. Soixante années d'efforts et de luttes 1887-1947*, Imprimerie Cooperative Ouvrière, La Louvière, 1948, p.121.
7. Leon Fourmanoit, *Des luttes... des hommes... et du Borinage, 1910-1925. Chronique*, FGFB Borinage Culture, 1981.
8. Tientallen krantenknipsels van de beide stakingen, bijgehouden door de communistische dokwerker Jaak Withages en bewaard door het AMSAB-Antwerpen.
9. *Jean Derkenne vertelt zijn leven*, video, Video-Project I.S. (Kazernestraat 68, 1000 Brussel, tel.: 02/513 77 60). Video-Project beschikt ook over de Russische films waarvan sprake.
10. *Un ouvrier Hutois en Russie des Soviets*, Les amis de l'URSS, Hoei, september 1930. (Geraadpleegd op IHOES, Seraing).
11. Bert Hogenkamp en Henri Storck, *De Borinage*. De mijnwerkersstaking van 1932 en de film van Joris Ivens en Henri Storck, Van Genneep-Kritak, Amsterdam-Leuven, 1983, p.18.
12. *Au Secours!*, maandblad van de Belgische afdeling van Secours Rouge International (Internationale Rode Hulp), speciaal nummer van juli 1932 (speciaal nummer ter vervanging van het in beslag genomen nummer). (Geraadpleegd op IHOES, Institut d'Histoire Ouvrière, Economique et Sociale, Seraing.)
13. Guido Van Meir, *op.cit.*, p.35.
14. *Pour la Victoire dans les combats des mineurs*, verslag van het Derde Congres (maart 1933) van de Centrale Révolutionnaire des Mineurs. (Geraadpleegd op IHOES, Seraing.)
15. Bert Hogenkamp en Henri Storck, *op.cit.*, p.18.
16. Robert Destanque, *Aan welke kant en in welk heelal. Joris Ivens, de geschiedenis van een leven*, Meulenhoff, Amsterdam, 1989, p.125. (Oorspronkelijke titel: *Joris Ivens ou la mémoire d'un regard*, 1982).
17. Bert Hogenkamp en Henri Storck, *op.cit.*, pp.18, 139.
18. *Histoire de la grève des mineurs de 1932*, Centrale Syndicale des Mineurs du bassin de Liège, oktober 1932. (Geraadpleegd op IHOES, Seraing.)
19. Constant Malva, "Quand la mort nous frappe", in *Le rouge et le noir*, 23 mei 1934, geciteerd in Bert Hogenkamp en Henri Storck, *op.cit.*, p.20.
20. Toespraken van de afgevaardigden Glineur, Lahaut en Jacquemotte in de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Zitting van 8 mei 1934. (Geraadpleegd

- op het archief van het Institut d'Histoire Ouvrière, Economique et Sociale (IHOES) te Seraing.)
- "La grève générale dans l'industrie textile verviétoise", Toespraak in de Kamer van Volksvertegenwoordigers door Jacquemotte, Zitting van 29 mei 1934. (Geraadpleegd op IHOES, Seraing)
21. Jean Derkenne vertelt zijn leven, *op.cit.*
  22. Bob Claessens, Julien Lahaut, *Une vie au service du peuple*, Kommunistische Partij van België (KPB), 1950.
  23. Bob Claessens, *op.cit.*
  24. Guido Van Meir, *op.cit.*, p.39
  25. C. Colin en A. Bonenfant, *La grève formidable des 500.000 en juin 1936*, Kommunistische Partij van België, 1937, p.3. (Geraadpleegd op IHOES, Seraing.)
  26. Ward Adriaens, *Vrijwilligers voor de vrijheid*, Kritak, Leuven, 1978, pp.32, 33, 35.
  27. Jean Derkenne vertelt zijn leven, *op.cit.*
  28. Bob Claessens, *op.cit.*
  29. Interview met Bert Struyf door Roger Van Doninck, 1997.
  30. C. Colin en A. Bonenfant, *op.cit.*, pp.5-25.
  31. B.-S. Chlepner, *Cent ans d'histoire sociale en Belgique*, Editions de l'Université de Bruxelles, Brussel, 1972, pp.266-267.
  32. Pamfletten van de Weerstand aan de mijnwerkers van Hornu-Wasmès, in *Chroniques de la résistance du Front de l'Indépendance*, Section régionale F.I. de Liège, 1976, pp.60-61.
  33. Pamflet. (IHOES, Seraing.)
  34. Idem, p.72.
  35. Idem, pp.64-94.
  36. Bob Claessens, *op.cit.*
  37. Jean-Luc Dehaene, *Voorstellen van de Minister van Sociale Zaken tot hervorming van de sociale zekerheid*, uitg. Ministerie van Sociale Zaken en Institutionele Hervormingen, 1983.
  38. Robert Vandeputte, *Leon-A. Bekaert. Een groot man, een goed mens*, Lanoo, 1979, p.109-113.
  39. B.-S. Chlepner, *op.cit.*
  40. J. Terfve, *Vers la rénovation de la Belgique*, Rapport voor het Centraal Comité van de Kommunistische Partij van België, 12 augustus 1945.
  41. René-Pierre Hasquin, *L'adieu au Pays Noir*, Editions Scaillet, Charleroi, 1992, p.176.
  42. B.-S. Chlepner, *op.cit.*, p.270.
  43. Idem.
  44. Interview met Frans Van den Branden in het tv-programma *Ter Zake* (VRT), naar aanleiding van het honderdjarig bestaan van het ABVV, 1998.
  45. Vic Thijs, *20 jaar syndicale kroniek*, (een bundeling van wekelijkse kronieken in Volksgazet tussen de Tweede Wereldoorlog en de jaren '60), Antwerpen, 1967, pp.47-60.
  46. Georges Debunne, *Ik heb mijn zeg gehad. Mémoires*, Kritak, Leuven, p.11.
  47. Idem, p.19.
  48. Idem, p.32.

49. Hans Depraetere en Jenny Dierick, *De Koude Oorlog in België*, EPO, Berchem, 1985.
50. Frans Van den Branden, *De grote staking van juli 1950*, Kommunistische Partij van België (KPB), Brussel, 1950.
51. Idem.
52. Ooggetuige en partizane Juliette Pierre legt de grootste verantwoordelijkheid voor het verraad bij Isabelle Blum omdat zij veel meer gezag had op dat moment dan Van Acker.
53. Frans Van den Branden, *op.cit.*
54. Hans Depraetere en Jenny Dierick, *op.cit.*, p.78.
55. Bob Claessens, *op.cit.*
56. Hans Depraetere en Jenny Dierick, *op.cit.*, p.91.

De revolutionaire vakbondsoppositie in Duitsland

Rechtse en linkse fouten in de werking
van de KPD in de jaren dertig

Jo Cottenier

In 1933 kwam in Duitsland Hitler aan de macht. Tegenover de opmars van de fascistten volgden de reformistische leiders een politiek van verzoening en capitulatie.¹

De Duitse Communistische Partij (KPD) die er bij de parlementsverkiezingen van 1932 nochtans 5,3 miljoen stemmen had behaald, slaagde er niet in de invloed van de reformistische leiders te neutraliseren en ernstige massabewegingen tegen het opkomend fascisme op gang te brengen.

Pianitski, één van de leiders van de Derde Internationale, wijst er in een bilantekst op dat één van de belangrijkste redenen hiervoor ligt in het feit dat de communisten er niet in geslaagd waren hun gewonnen invloed te verankeren. Dat was te wijten aan belangrijke tekortkomingen op organisatorisch en syndicaal vlak: "In de reformistische vakbonden werd totaal onvoldoende gewerkt en de bestaande werking onderscheidde zich niet veel van die van de reformisten."

Door linkse en rechtse fouten die jarenlang aansleepten, konden de reformisten hun controle over de vakbonden behouden en de invloed van de communisten in de vakbeweging indijken.

Deze fouten werden door de Duitse arbeiders en communisten in 1933 en de daarop volgende jaren bijzonder duur betaald.

Na de Eerste Wereldoorlog heerste er onder de Duitse arbeiders een revolutionaire stemming. De arbeiders waren verbitterd uit de imperialistische oorlog gekomen. De Russische Oktoberrevolutie sprak tot de verbeelding.

De reformistische leiders namen de verdediging op van het kapitalisme. Ze bekampten de opkomende revolutie; duizenden arbeiders werden op bevel van sociaal-democratische ministers vermoord. Als gevolg van dit reformistisch verraad ontwikkelden er zich snel anti-syndicale gevoelens; arbeiders begonnen de reformistische vakbonden te verlaten en er waren pogingen om autonome vakbonden op te richten. Deze tendens werd niet gekritiseerd maar ondersteund door de toenmalige KPD-leiding.

De links opportunistische lijn was zeer schadelijk voor de banden van de KPD met de massa's, zeker toen de revolutionaire beweging in een neergaande fase terecht kwam. De grootste autonome vakbond (in de bouwsector) telde maximaal slechts 18.000 leden. Deze linkse lijn werd door de Derde Internationale scherp gekritiseerd. Vanaf 1920 had die zich, steunend op Lenins brochure *De 'linkse stroming', een kinderziekte van het communisme*, uitgesproken voor het vastberaden werk van de communisten in de reformistische vakbonden. Ze dienden er het reformisme te bekampen en de vakbond te winnen voor de klassenstrijd en het communisme. De KPD-leiding aanvaardt de kritiek. De te linkse leiders worden afgezet; in 1926 zijn 80% van de partijleden opnieuw lid van de vakbond.

De oprichting van de Revolutionaire Syndicale Oppositie

In 1928 ontwikkelt zich in Duitsland zoals in andere Europese landen, een nieuwe stakingsgolf tegen de gevolgen van de crisis (loonsverlagingen, sluitingen,...).

De reformistische leiders keren zich tegen de stakingen, erkennen de eisen niet en helpen de kapitalisten bij de doorvoering van hun plannen. Als alternatief voor de klassenstrijd ontwikkelen ze ideeën van klassensamenwerking (economische democratie, medezeggenschap,...). In die omstandigheden legt de Derde Internationale in 1928 volgende tactische lijn vast: de communisten moeten de leiding nemen van de zelfstandige stakingsbewegingen, zonder en tegen de wil van de vakbondsleidingen in. Deze tactiek staat niet in tegenstelling tot het werk in de vakbond maar vooronderstelt veeleer het volgehouden werk van de communisten in de reformistische vakbonden.

Tegelijk werd het licht op groen gezet voor de oprichting van de RSO, de Revolutionaire Syndicale Oppositie. Dit moesten organisaties worden van vakbondsleden die binnen de vakbonden oppositie voeren. Zij moesten binnen de vakbonden strijden voor de heropname van uitgesloten leden en voor de verdediging van de arbeiderseisen en stakingen. Tegelijk moesten ze die stakingen organisatorisch voorbereiden zodat een leiding voor de staking verzekerd was.

In 1929 wordt opgeroepen voor een versterkte strijd voor het veroveren van verkiesbare functies binnen de bedrijfsraden en binnen de reformistische vakbonden. Er wordt streng gewaarschuwd dat de strijd binnen de syndicale beweging iets anders betekent dan de mechanische oprichting van nieuwe rode vakbonden.

De doorvoering van deze lijn liet de Duitse communisten in 1929 en 1930 toe belangrijke stakingen te leiden. Dit verhoogde de druk van de reformistische vakbondsleiders om communisten en RSO-leden uit de vakbonden te verdrijven.

In die omstandigheden kwamen er binnen de KPD rechtse en linkse afwijkingen naar voor over het vakbondswerk. Beide soorten afwijkingen waren uitingen van éénzelfde capitulatie voor de moeilijkheden van de strijd tegen het reformisme binnen de reformistische vakbonden.

De rechtse fouten in het vakbondswerk

De Derde Internationale had de nieuwe tactische lijn van 1928 uitgewerkt in strijd met rechts opportunistische opvattingen die zich vanaf 1925 ontwikkeld hadden binnen de syndicale afdeling van het Centraal Comité van de KPD.

De rechts opportunisten werkten op een rechtse manier aan de verovering van de vakbond. Ze wilden niet alleen de onderste delen maar heel het vakbondsapparaat veroveren. Daaruit besloten ze dat de communisten zich dienden te beperken tot druk op de vakbondsleiders. Wanneer die niet meewilden dienden ook de communisten te verzaken aan het leiden van de massastrijd. Het ging in feite om een vorm van syndicaal legalisme waarbij de strijdtactiek afhankelijk werd gemaakt van het behoud van posities en het vermijden van uitsluitingen.

Na 1928 bleef men bij de partijleden in de vakbond rechts opportunistische tendensen vaststellen. Deze kameraden pasten zich aan aan het reformisme. Ze keurden mee afdankingsplannen en loonsverlagingen goed. Ze weigerden de verdediging op te nemen van uitgesloten communisten en RSO-leden. Ze verdedigden dat het "onmogelijk was

te strijden wanneer de vakbondsleiders niet meewilden". Hun optreden werd hoofdzakelijk bepaald door de vrees om eenmaal verworven posities niet te verliezen.

In 1932 kwam Pianitski tot het besluit dat de syndicale praktijk van veel communistische vakbondsmilitanten niet erg veel verschilde van die van de reformisten. Het gevolg hiervan was, aldus Pianitski dat de massa's zich van de communisten verwijderden.

De linkse fouten in het vakbondswerk

Tussen 1928 en 1933 bleek binnen de KPD het links opportunisme een veel groter probleem te zijn. Sektaire en gauchistische standpunten gingen samen met een ware uittocht van communisten uit de vakbond.

Welke sektaire standpunten stelde de Derde Internationale vast binnen de KPD? De invloed van het reformisme op de massa's werd onderschat. Dit leidde ondermeer tot oproepen om de reformistische vakbonden te verlaten, maar die werden niet opgevolgd. De communisten in de bedrijven zegden: "Bij ons hebben de reformisten geen invloed meer."

Niet de arbeidersklasse maar wel de arbeidersaristocratie werd beschouwd als klassenbasis van de vakbonden. Dit standpunt ontkende het proletarisch massakarakter van de vakbonden.

De opvatting dat "de arbeidersaristocratie een deel is van de burgerij en de vakbondsbesturen een deel zijn van het staatsapparaat", leidde tot gauchistische standpunten die aan het werk binnen de vakbond elk perspectief ontnamen. Dat liep uit op de weigering om binnen de vakbonden ook maar enige druk op de leiding te organiseren.

Men maakte geen onderscheid tussen de leiders, delegees en massa. 'De vakbond' werd beschouwd als één monolithisch blok dat de belangen van de kapitalistenklasse verdedigde. Men zei dat "de delegees kleine Zorgiebel's zijn" (een beruchte Berlijnse politiecommissaris).

De kritiek op de reformistische vakbondsleiders is helemaal niet materialistisch. Men beweerde dat "de vakbondsleiders nooit stakingen organiseren", terwijl er meer (erkende) stakingen doorgingen dan er door de communisten geleid werden.

Tenslotte veegden een aantal kaders het onderscheid weg tussen de vakbondsleiders en de fascistten.

Deze standpunten bemoeilijkten niet alleen het eenheidsfront aan de basis. Ze leidden ook tot een uittocht uit de vakbonden. Kameraden die terugschrokken voor het moeilijke werk in de vakbond,

klampten zich aan die 'argumenten' vast. Arbeiders, die revolutionair werk wilden doen, verzaakten aan het vakbondswerk uit vrees opportunistische fouten te maken.

De gevolgen in de praktijk waren ronduit dramatisch. De strijd tegen de uitsluitingen werd niet of totaal onvoldoende gevoerd. In vele gevallen werd vastgesteld dat communisten zelf hun uitsluiting provoceeden.

Er werd niet of totaal onvoldoende strijd gevoerd om de onderste verkiesbare functies in de bedrijven (delegaties) en het apparaat (de lokale besturen) te veroveren. Schulte, lid van het Centraal Comité van de KPD, schrijft in 1932 overtuigd te zijn dat tienduizenden partijleden en sympathisanten vrijwillig uit de vakbond getreden zijn.

In plaats van een georganiseerde oppositiebeweging binnen de vakbonden verwordt de RSO tot het verzamelpunt van allen die het moeilijke werk binnen de vakbonden opgegeven hebben; in de feiten werden ze omgevormd tot rode vakbonden.

Door niet (meer) in de reformistische vakbonden te werken zonderden de communisten zich af van de massa van de arbeiders die in de bonden georganiseerd waren. En dat bleef de overgrote meerderheid. In 1931 telde de RSO, met inbegrip van de rode vakbonden, 300.000 leden terwijl er 4,2 miljoen arbeiders georganiseerd waren in de reformistische vakbond en 5 miljoen wanneer men daar de christelijke en patroonsgebonden vakbonden bijtelde.

Over de oorzaken van de ernstige en aanhoudende fouten in de KPD

Zowel de rechtse als de linkse afwijkingen werden herhaaldelijk door de Derde Internationale gekritiseerd. De KPD-leiding nam deze kritieken over. Maar waarom bleven de fouten dan bestaan en richtten ze zware schade aan?

Ten eerste waren er fouten in de leiding zelf. Het Centraal Comité droeg een collectieve verantwoordelijkheid in de oprichting van marginale rode vakbonden. De Derde Internationale erkende de mogelijkheid tot oprichting van de rode vakbonden maar onderwierp die oprichting aan bijzonder strenge voorwaarden.

In 1930 hadden de communisten een wilde staking van Berlijnse metaalarbeiders geleid. Direct na de staking werd een rode vakbond van Berlijnse metaalarbeiders opgericht. Op het Tweede Congres van

de RSO in 1930 werd dit initiatief toegejuicht en tot voorbeeld gesteld. In werkelijkheid kon de rode vakbond slechts 15.000 van de 130.000 Berlijnse metaalarbeiders organiseren. En op alle andere plaatsen liep het ordewoord volledig faliekant af. Om de eigen troepen te versterken werd opgeroepen om "de reformistische vakbonden te verlaten". Alleen de communisten en hun sympathisanten volgden die oproep.

Het Centraal Comité onder leiding van Thälmann, de voorzitter van de KPD, stond achter die oproep. De KPD-leiding had de werkelijke politieke toestand onder de massa's verkeerd ingeschat. Toen de fout rechtgetrokken werd, was al veel schade aangericht.

In de KPD bleek na 1928 het links opportunisme meer schade aan te richten dan het rechts opportunisme. In navolging van de oriëntaties van de Derde Internationale voerde men strijd tegen links en rechts opportunisme maar werd het rechts opportunisme als hoofdgevaar beschouwd.

De strijd tegen het rechts opportunisme werd soms op een eenzijdige, niet-dialectische manier gevoerd. De strijd tegen de rechtse lijn van druk op de vakbond is daarvan een voorbeeld. De rechtsen zeiden dat men alleen maar druk op de vakbondsleiders mocht uitoefenen. Sommige kameraden waren van mening dat men geval per geval moest onderzoeken. Ze werden als 'verzoeners' gedoodverfd. In de kritiek op rechts werd niet aangegeven hoe men op een correcte manier het leiden van de massastrijd met het uitoefenen van druk op de vakbondsleiders kon verbinden. Dat opende de poort naar het links opportunisme dat de mogelijkheid en de noodzaak van het werk in de vakbondsstructuren ontkende.

Binnen de leiding werd strijd gevoerd tegen links en rechts opportunisme. Maar de kaders en de gewone partijleden werden daarin niet opgevoed. In 1930 maakte het Politiek Bureau een uitvoerige kritiek op de links opportunistische standpunten van P. Merker, de voorzitter van de syndicale afdeling van de KPD en de verbindingsman tussen de partij en de RSO.

Deze kritiek werd zelfs niet meegedeeld aan de partij. Het gevolg was dat op lagere niveaus links opportunistische standpunten bleven bestaan en dat binnen de partij de grootste verwarring heerste.

Ten tweede waren er algemene fouten in de werking en organisatie van de KPD die de rectificatie tegen linkse en rechtse afwijkingen bemoeilijkte.

In de basiseenheden van de partij was er weinig of geen politiek leven. De partijlijn werd er weinig bestudeerd; er was weinig discussie

en strijd over de politieke en tactische opstelling van de partijleden. Op die manier werden verkeerde opvattingen niet weerlegd en bleven ze bestaan.

Er was ook een foute verdeling van invloedsferen. De regionale partijleidingen hielden zich enkel met de politiek bezig terwijl de rode vakbonden, de communistische fracties en de RSO's zich enkel met de syndicale strijd bezighielden. Het gevolg was dat de rode vakbonden en de RSO gemakkelijk linkse en rechtse opportunistische fouten maakten wegens gebrek aan leiding door de partij. Resultaat: een dalende invloed, geen planmatige ontmaskering van de reformistische en fascistische politieke partijen, partijleden in de bedrijven zijn niet op de hoogte zijn van de syndicale lijn van de partij.

De gebrekkige organisatie van de fabriekswerking van de KPD vormde een andere factor. De partij was vooral op basis van de woonplaatsen georganiseerd. Daar werd minder aandacht aan de fabrieksproblemen besteed.

Ten derde ontkenden een aantal kaders de noodzaak om overal in de rode vakbonden en de RSO communistische fracties op te richten. Men verdedigde dat maar direct met de opbouw van de RSO moest begonnen worden omdat communistische fracties alleen niet bij machte waren de taken van een revolutionaire vakbeweging op te nemen.

Als gevolg van deze fouten was het voor de fascistten relatief gemakkelijk om hun macht op te leggen. De reformistische vakbondsleiders kapituleerden, zij vierden zelfs 1 Mei aan de zijde van Hitler. De communistische vakbonden en de RSO werden ontbonden. De leden werden gevangen gezet en heel wat werden terechtgesteld. Dat waren de dramatische consequenties, niet alleen voor de communisten en de progressieven, maar vooral voor het geheel van de arbeidersklasse.

Noot

1. De tekst is een samenvattende overname uit het boek *De tijd staat aan onze kant* van Kris Hertogen en Jo Cottenier, uitgeverij EPO, Antwerpen, 1991, p. 194 en volgende.

Frank Watters en Arthur Scargill: jarenlang geduldig werk om de mijnwerkersvakbond te veranderen

In de jaren vijftig heeft de rechterzijde het voor het zeggen in de Britse vakbonden. De leiding ervan heeft reeds tientallen jaren gekozen voor een politiek van verzoening en samenwerking met het patronaat. De communisten - waaronder Frank Watters - werken aan de uitbouw van een linkervleugel in de mijnwerkersvakbond. Zij maken mogelijk dat andere personen naar voor kunnen komen, zoals Arthur Scargill. Deze zet het werk voort en met hem verovert de linkerkant de leiding in de vakbond. Arthur Scargill zal midden de jaren tachtig de mijnwerkersvakbond leiden in een maandenlange strijd voor het openhouden van de mijnen tegen de regering Thatcher.

De tekst hieronder vat de eerste twee hoofdstukken samen uit het boek *Scargill and the miners* van Michael Crick. Deze uitgave van Penguin Books verscheen in 1985, een jaar na de mijnwerkersstaking.

1. Frank Watters: een Schot in Barnsley

"Toen mijn beleidstermijn van start ging waren er 583.000 mensen ingeschreven op de personeelsregisters; toen ze afliep waren er nog slechts 283.000..."

Zonder het begrip en de toewijding van de vakbonden en van de mensen zelf had deze taak nooit ten einde kunnen worden gebracht."

Lord Robens, Voorzitter van de Steenkooldirectie, 1961-1971.

In oktober 1953 kwam er een 32-jarige Schot aan in Barnsley om er een nieuwe baan te vinden. Hij had een nieuwe opdracht gekregen als van organisator van de Communistische Partij in het steenkoolbekken van Yorkshire. Watters was een mijnwerker uit Lothian. Vanaf zijn veertiende jaar, toen hij de school verlaten had, was hij in de put gaan werken. Op zijn achttiende werd hij lid van de Communistische Partij. Hij werd dan ook actief op syndicaal vlak in Schotland. In 1953 was hij gestopt met in de mijn te werken om communistisch organisator te worden in het Schotse mijnbekken. Nauwelijks achttien maand later besliste de Communistische Partij dat Watters veel nuttiger zou zijn in Yorkshire.

Op dat ogenblik waren de Communistische Partij en de linkerzijde in het algemeen in een zeer zwakke positie binnen de arbeidersbeweging. De TUC (Trade Union Congress - de overkoepelende Britse vakbond) en de Labour partij waren stevig in de handen van rechts. Dat kwam hoofdzakelijk door de macht van drie bonden: de Transport and General Workers Union, de General and Municipal Workers Union en de Mijnwerkersbond, de National Union of Mineworkers (NUM). Samen beschikten zij over praktisch de helft van de stemmen in de TUC en Labour partijconferenties. Van de drie bonden leek die van de mijnwerkers de meest beloftevolle te zijn voor de communisten om vooruitgang te boeken. De mijnwerkers hadden een historische traditie van strijdbaarheid en de leden van de Communistische Partij stonden uitzonderlijk sterk in de Schotse mijnstreek en in Wales. De Communistische Partij beschouwde daarom het bekken van Yorkshire als een vitaal objectief.

De partijleiding wilde dat Yorkshire Schotland, Zuid-Wales en Kent zouden vervoegen. Daardoor zou links praktisch de meerderheid in de NUM bekomen. En vermits de NUM toen één van de grootste vakbonden was, kon dat de hele de Engelse arbeidersbeweging veranderen.

De strijdbaarheid van de 56.000 NUM-leden van Yorkshire – bijna één derde van het totaal aantal leden - heeft niet alleen een grote invloed uitgeoefend op alle Engelse koolmijnen, maar ondersteunde ook andere groepen werkers zoals in Grunwick in 1977 en aan de piketten van de verpleegsters in 1982. Watters hoopte de radicalisering van de mijnwerkers uit Yorkshire het hoofdelement van de komende ommekeer naar links binnen de NUM op nationaal vlak zou worden. Eind van de jaren zestig en begin zeventig werd dat gerealiseerd.

Jarenlange klassensamenwerking

De streek van Yorkshire kende in de jaren '40, '50 en '60 een rechtse, autocratische leiding. De leiders van de mijnwerkers uit Yorkshire zoals Joe Hall, Sid Schofield en Sam Bullough gingen prat op hun goede relaties met de plaatselijke koolmijnindustrie. Zij droomden er zelfs niet van om de mijnwerkers op straat te brengen in een erkende staking. Zij ondersteunden met man en macht de rechtse leiding van Labour.

De toestand in Yorkshire weerspiegelde de toestand op het nationale vlak in de koolmijnen. Na de nederlaag in de algemene staking en de lock-out van 1926 en de nederlaag die ze nog eerder hadden opgelopen in 1921, had de toenmalige leiding van de Mijnwerkersfederatie het besluit getrokken dat in de toekomst de staking slechts als uitiem middel mocht worden aangewend. Het heeft bijna 50 jaar geduurd vooraleer de mijnwerkers terug een algemene staking voerden.

In de dertiger jaren heeft er zich een meer verzoenende en mee-gaande stroming ontwikkeld tussen de mijnwerkers en de koolmijnbaronnen. De lang verhoopde doorvoering van de nationalisatie van de mijnen, na de oorlog, verminderde de traditionele strijdbaarheid van de mijnwerkers nog.

Alhoewel de Miner's Federation of Great Britain sedert 1945 de National Union of Mineworkers was geworden bleef het veeleer een samenvoeging van federaties, meer dan de andere bonden. Het Nationaal Uitvoerend Bestuur had meer weg van een verzameling van plaatselijke mijnwerkersleiders, waarvan er velen - in hun eigen streek - machtige vakbondsfiguren waren. Dit federaal karakter van de bond gaf evenwel een plaats aan iedere groep - hoe klein die ook was - in het Uitvoerend Bestuur. Dat viel steeds uit in het nadeel van links. Dat was de reden waarom links er zo beschoren uitkwam: de verhouding rechts-links was twee of drie tegen één.

De statuten van de bond vormden eveneens een obstakel voor de strijdbaarheid. Op de Reorganisatieconferentie in augustus 1944 grepen de rechtse regio's terug naar 1926, toen de verdeeldheid tussen de verschillende streken tot de nederlaag van de mijnwerkers geleid had. Men kwam overeen dat in de toekomst een nationale staking slechts uitgeroepen kon worden als er een overweldigende meerderheid voor was. Dat leidde in de NUM tot artikel 43, dat - tot 1971 - een tweederde meerderheid eiste om over een algemene staking te beslissen. In de feiten is het maar voor de eerste maal tot zo'n stemming gekomen in 1970.

Wilde stakingen, een mijnwerkerstraditie

Maar Watters wist dat, toen hij in Barnsley aankwam in 1953, dit niet de volledige situatie weergaf, noch op nationaal vlak noch in Yorkshire. De NUM had wel rechtse leiders maar de mijnwerkers vormden de meest stakingsgezinde groep onder de Britse arbeiders. Hoewel er nooit sprake was van een erkende nationale staking kende de mijnsector het hoogste stakingscijfer van alle industrietakken. In 1956 toonden de officiële statistieken aan dat in de mijnen 78,4 % van alle stakingen in Engeland losbarstten. Het is in elk geval zo dat gedurende de twintig jaar die volgden op de nationalisatie, de mijnindustrie getroffen werd door honderden kleine stakingen van afzonderlijke of samengevoegde mijnen. Het was ook een vast gegeven dat al deze stakingen wild waren, zonder ruggesteun van de plaatselijke of nationale NUM-leiding.

Er was dus een opmerkelijke tegenstelling. Tijdens de jaren vijftig en zestig werd één van de meest actieve militante groepen van de werkers in Engeland geleid en vertegenwoordigd door een niet-militante en rechtse leiding.

In vele koolmijnen was de afdelingssecretaris, een functie die als zeer belangrijk aanzien werd omdat hij rechtstreeks onderhandelde met de mijndirectie, in vele gevallen iemand van links. De wilde stakingen werden dikwijls geleid door deze afdelingssecretarissen. De verantwoordelijke, die in vakbondstermen politiek meer gewicht had, de afdelingsafgevaardigde - die direct in verbinding stond met de gewestelijke leiding van de NUM - behoorde meestal tot de rechterzijde. Daarom was de Gewestelijke NUM-Raad van Yorkshire, die samengesteld uit deze afdelingsafgevaardigden van alle mijnen, zeer rechts getint.

Doorheen het netwerk van afdelingsafgevaardigden lukte de leiding van Yorkshire erin om een stevige greep op de vakbond te behouden. Sommige plaatselijke afgevaardigden hadden de ambitie om parlamentslid te worden en ze wisten dat het de vakbondsleiding was die besliste of ze hiervoor de steun zouden krijgen van de NUM. Zolang de plaatselijke verantwoordelijken loyaal waren tegenover de regionale leiding; kneep deze wel een oogje dicht voor hun duistere praktijken.

Veertien jaren geduld

Tijdens zijn beginjaren in Barnsley besteedde Frank Watters veel aandacht aan de wilde stakingen waarvoor de mijnwerkers berucht

waren. Zoals men kon verwachten, rekende hij voor zijn werk onder de mijnwerkers in ruime mate op de leden van de Communistische Partij. Watters belegde regelmatig partijbijeenkomsten van de communisten in de NUM en daar planden zij hun strategie voor de regio. Zij stelden resoluties op om voor te leggen in de plaatselijke afdelingen en op de regionale Raad. Watters en de partijgroep beslisten wie zich voor verkiezingen voor elke positie in de regio zou kandidaat stellen. Watters vertelt dat de Communistische Partij op dat ogenblik bewust besloot om zijn inspanningen te concentreren op de samenstelling van de regionale NUM-Raad in Yorkshire, want daar werden de belangrijke beslissingen genomen: "We probeerden onze beste kaders als afgevaardigden in de Raad te krijgen."

Jock Kane en Sammy Taylor, de twee echte leiders van links in Yorkshire, waren allebei communist. Zij hadden zich al vele keren kandidaat gesteld maar meestal zonder succes. Frank Watters ging nu de verkiezingscampagnes leiden.

Alhoewel hij werkte aan de uitbouw van de Communistische Partij, beseftte Watters dat de linkerkant alleen kon vooruitgaan als ze een breed bondgenootschap sloot tussen de communisten en de linker vleugel van Labour in Yorkshire. Maar einde van de jaren vijftig waren de linkse Labour-leden dun gezaaid en elke onderlinge coördinatie gebeurde langs informele bijeenkomsten op café, na de vergaderingen van de regionale Raad of via telefonische contacten. Dat bemoeilijkte de samenwerking tussen de communisten en de linkse leden van Labour. En bovendien was er het wederzijdse wantrouwen.

Vanaf 1960 begonnen de communisten en de linkse leden van Labour elkaar op regelmatige, meer formele manier te ontmoeten. Precies zoals Watters het had gepland. In 1959 werd Sammy Taylor verkozen in het NUM-Bestuur en in 1960 behaalde links nog een nieuw succes wanneer in Yorkshire de Schotse communist Alex Moffat werd benoemd tot NUM-voorzitter. Linksgezinde mijnwerkers uit Barnsley begonnen als snel discussievergaderingen te houden in een lokaal in het Queen's Hotel, tegenover het treinstation van Barnsley.

Later startten mijnwerkers uit Doncaster met bijeenkomsten in het Danum Hotel, een de van beste hotels in de stad. Jock Kane en Sammy Taylor waren erbij en ook Tommy Mullany van uit Hatfield Main en Owen Briscoe uit Markham Main. De bijeenkomsten in Danum groeiden snel en er kwamen nu ook mijnwerkers uit Barnsley. Andere mijnwerkers sloten zich aan bij deze groep. Onder hen ook een jong ex-lid van de Communistische Partij, Arthur Scargill. Hij was pas verkozen als afdelingsafgevaardigde in Woolley.

Yorkshire Left

"Het hoofdpunt was mensen te doen verkiezen op opengevallen gekomen plaatsen, in onze streek en op nationaal vlak, waar ze invloed konden uitoefenen, zegt Don Baines. Politiek kwam op dat ogenblik op de tweede plaats. De hoofdtak bestond erin de vacatures op te sporen en de kandidaten ervoor te vinden.

Deze groep kreeg nooit een formele benaming, maar de leden spraken erover als *Yorkshire Left*. Het lidmaatschap van de groep *Yorkshire Left* was erg strikt, herinnert zich George Wilkinson: "Je moest bekend staan als links geëngageerd om te worden toegelaten. We moesten nieuwe leden onderzoeken en één of twee werden afgewezen omdat we niet zeker waren van hen." De persoon die een nieuw lid aanbracht was ervoor verantwoordelijk dat hij de regels zou volgen. Net als in een geheim genootschap."

In het begin moest de groep van *Yorkshire Left* samenkomen in het grootste geheim omdat de regionale leiding anders maatregelen tegen hen zou hebben getroffen. Volgens de statuten van de NUM waren dit soort vergaderingen onwettelijk ondanks het feit dat de rechterzijde al jarenlang dezelfde soort bijeenkomsten hield.

In de groep werden resoluties opgesteld en overeengekomen welke leden ze zouden proberen er door te krijgen in hun afdelingen. Dikwijls kwamen deze moties er niet door in de afdeling, maar voor de linkerzijde was het belangrijk op die manier hun standpunten bekend te maken in de mijn.

Meerdere redenen verklaarden de doorbraak van links in *Yorkshire* waar het voordien zo zwak stond.

De NUM en de Koolmijndirectie organiseerden vanaf het midden van de jaren vijftig dagcursussen voor mijnwerkers aan de universiteiten van Leeds en Sheffield. Vele leden van de groep hebben deze cursussen gevolgd of gingen ze volgen. De mijnwerkers-studenten leerden er economische en politieke wetenschappen en arbeidsrecht. Zij leerden er zich uitdrukken, zowel schriftelijk als mondeling. Vele deelnemers aan de cursus bleven heel actief binnen de NUM als ze dat voordien al niet waren. Een tweede element vormt de immigratie van mijnwerkers uit andere, meer militante mijnstreken. Verscheidene leden van de groep waren Schotten.

Stilaan groeide de invloed en het ledenaantal van de linkerzijde in *Yorkshire*. Leden van de groep lukten erin zich te laten verkiezen in de regionale Raad van *Yorkshire*. Andere linksen die in verschillende

afdelingen werden verkozen werden geleidelijk in de linkse groep opgenomen.

In 1967 besliste de Communistische Partij om Frank Watters terug te trekken. De leiding meende dat de mijnwerkers minder belangrijk geworden waren omdat de NUM een relatief kleine vakbond was geworden door de mijnsluitingen. De Partij vroeg Watters om naar Birmingham te gaan om er districtsecretaris te worden en onder de automobielarbeiders in West Midlands te militeren. Watters had het moeilijk gehad in Yorkshshire en de Partij riep hem terug juist wanneer zijn werk vruchten begon af te werpen: "Die veertien jaar veranderden de mijnen en schiepen de voorwaarden voor mannen als Arthur Scargill om de oogst binnen te halen. Zonder deze veertien jaren, had Scargill nooit boven water kunnen komen."

2. Arthur Scargill: de jongen die koning wou worden

"Als vijftienjarige besliste ik dat ik de wereld moest veranderen omdat hij slecht was. En liefst al morgen als het kon."

Arthur Scargill, 1975.

In de hall hielden de mijnwerkers van de Woolley-mijn bij Barnsley hun maandelijkse vakbondsvergadering. Aan de inkom twistte een achttienjarige leerjongen met de mensen voor de deur die hem duidelijk niet wilden binnenlaten.

We zijn in 1956. De boze, jonge kerel die aan de vakbondsbijeenkomst wilde deelnemen was Arthur Scargill. Hij geloofde dat dit soort incidenten typisch was voor de aanpak van de NUM-leiding in Yorkshshire. "Ik leed erg onder het overwicht van de rechterzijde... De leiding was verantwoordelijk voor één van de slechtste beslissingen die men een werkmán kan aandoen, en meer nog een syndicalist... De rechtervleugel plaatste toen gardes aan de deur van de afdelingsvergadering en ze wilden me niet binnenlaten... Men ontzegde hier op fysieke wijze aan een achttienjarige jonge man het recht om zelfs maar aan zijn afdelingsvergadering deel te nemen.

Slechts weinig mijnwerkers hebben meer dan de jonge Scargill geleden onder deze politieke discriminatie. Op een bepaald ogenblik dacht hij er zelfs aan alles te laten stikken en bij de brandweer te gaan.

Arthur Scargill werd geboren op 11 januari 1938. Hij was het eerste en enige kind van Harold en Alice Scargill. De familie woonde op een heuvel die uitkeek over een vallei in Worsbrough Dale, een klein lief dorpje, juist ten zuiden van Barnsley. Buiten de korte periodes dat hij in Londen verbleef als voorzitter van de NUM, heeft Scargill nooit ergens anders gewoond dan in Worsbrough. Scargill blikt er zo op terug: "Worsbrough was een heel hecht aangesmede mijnwerkersgemeenschap. Voor mij was alsof de hele wereld hier leefde. Ik zag 's zondagsnamiddag mannen boksen met blote vuisten voor een 2,5 shilling.... Ik ging naar hondenraces, duivenwedstrijden. Het was een aparte wereld. Als kind had ik het gevoel tot die mijnwerkersgemeenschap te behoren, een beetje op zichzelf teruggeplooid. Niet zozeer omdat ze dat graag hadden, maar eerder omdat ze niet anders konden."

Arthur Scargill is nauwelijks twintig maanden oud als de Tweede Wereldoorlog uitbreekt. Zijn vader neemt dienst in de Britse luchtmacht en vervult zijn dienst in West-Afrika terwijl Alice Scargill werkt in een munitiefabriek. Arthur herinnert zich de oorlog als een periode met een negatieve invloed op het gezinsleven. Mijn moeder ging werken en als enig kind werd ik bij mijn grootouders gelaten."

Hij volgde de lagere school in Worsbrough. Een onderwijzeres herinnert zich de kleine Scargill: "Voortdurend zei hij 'Ik ben klaar juffrouw. Wat moet ik nu doen?' Wanneer ik toezicht had op de speelplaats, dan kwam hij voor me staan en stelde hij me van alle vragen."

Al van jongs af aan was Scargill een verwoed lezer. Hij las wel één boek per dag. Het boek *The Iron Heel* van Jack Londen maakt op hem als dertienjarige een diepe indruk. Dankzij Jack Londen ben ik socialist zal Scargill vertellen. De hongersnood in Afrika shockeerde Scargill terwijl hij tegelijk kon lezen hoe de Amerikanen en de Canadezen zoveel graan produceerden dat ze het moesten opstoken in locomotieven.

Scargills vader was actief in de vakbond maar hij had er geen mandaat of een politieke rol. "De inwijding in het vakbondswerk dank ik vooral aan mijn vader. Ik heb van hem veel gezond verstand meegekregen. Hij had een voorzichtige visie op de toestand en formuleerde goede beslissingen. (...) Hij liet me altijd mijn eigen oordeel maken. Thuis kregen we de *Daily Worker*, *Reynolds News* en *Tribune*. Dat heeft ook invloed gehad."

Moeder Alice was strikt apolitek: "Zij was diepgelovig. Zij had een gehandicapte broer en haar vader stierf op 44-jarige leeftijd aan silicose. Het enige wat ze wilde was dat ik later vast werk had."

Beneden in de mijn, de hel

Als vijftienjarige gaat Scargill aan de slag in de mijn van Woolley, een grote mijn ten noorden van Barnsley. "De ingenieur vergezelde ons naar beneden. Ik dacht dat we afdaalden naar de hel. We stopten op een plaats waar vijf ijzeren kettingbanden een vreselijk lawaai maakten. We konden maar enkele meters zien door het stof. Voor ik mijn boterhammen kon opeten moest in de kolenkorsten van mijn lippen plukken. Ik begreep niet dat zo'n arbeidsomstandigheden nog konden bestaan in 1953. De voorman had maar één oog en noemde Melson. Er waren daar maar twee soorten mensen: wij - en de verminkten, de verworpenen van de maatschappij. Ik heb er mensen gezien met één arm en één been, verminkte en mentaal achterlijke mensen. Ik had zin om weg te vluchten. Ik dacht dat ik het nooit zou volhouden, maar ik heb het een jaar gedaan en dat heeft een enorme invloed gehad op mijn leven."

In 1955 probeert Scargill lid te worden van Labour. "Ik dacht dat Labour de partij was van de arbeidersklasse op dat moment. In mijn streek waren alle kinderen en hun vader voor deze partij. Voor mij was dat de normale gang van zaken. Ik heb toen een brief geschreven om lid te worden maar ik heb nooit een antwoord ontvangen."

Scargill schrijft dan naar de *Daily Herald* om te zien of ze hem niet kunnen helpen voor zijn inschrijving bij Labour. Opnieuw komt er geen antwoord. Kwaad stuurt hij dan een brief naar de *Daily Worker*, de krant van de Communistische Partij. Vierentwintig uur later krijgt hij bezoek van een partijlid met een inschrijvingsformulier. Enkele maanden later wordt Scargill secretaris van de Communistische Jeugdbond in Barnsley.

Watters ontmoette de vader van Scargill onmiddellijk na zijn aankomst in Barnsley in oktober 1953. Enkele maanden na zijn aansluiting bij de Communistische Jeugdbond ziet Watters dat Scargill beschikt over ongehoorde capaciteiten. Hij herinnert zich hoe Scargill samen met Harry Pollitt, secretaris-generaal van de Communistische Partij, spreekt op een meeting in Barnsley.

De jongerenorganisaties van Labour en de Communistische Partij waren toen soepele organisaties die ruim aandacht besteedden aan ontspanning. De Communistische Jeugdbond was meer dan een zuiver politieke organisatie. Scargill organiseerde een hele reeks politieke en niet-politieke activiteiten, politieke uiteenzettingen, debatten, jazzconcerten, uitstappen naar zee, enz.

"In de marxistische lessen was hij altijd zeer actief. Voortdurend stelde hij vragen en hij wilde in discussie treden met mensen die er meer van afwisten dan wij. Jimmy Reid, die later secretaris van de Jeugdbond werd, was een grote vriend van Scargill. Beide mannen zijn bijna gelijktijdig bekend geworden in Engeland in het begin van de jaren zeventig (Reid in de scheepswerven van Upper Clyde) en in gelijkaardige omstandigheden. Zij zijn vrienden gebleven tot in 1984 toen Reid openlijk Scargill heeft gekritiseerd omdat hij geen referendum wilde organiseren.

Scargill werd ook voorzitter van de Jeugdbond in het district Yorkshire. Hij nam actief deel aan de campagne voor nucleaire ontwapening en hij werd er zelfs de voorzitter van in Yorkshire.

In Woolley legde hij bij de directie een reeks klachten neer over de pauzes en de aanwezigheid van ijs in de mijn. Hij botst al vlug op de tegenkanting van de andere mijnwerkers. "De oudere mijnwerkers bekeken me met het grootste voorbehoud omdat het niet de gewoonte was dat jonge mijnwerkers zich engageren in het syndicale leven van de 'groten'."

Wanneer hij de eerste keer het woord neemt op een syndicale vergadering is er niemand die hem steunt. "Ik herinner het me nog altijd. Ik stond op en dacht een redelijk vlotte, licht politieke toespraak te houden. Onder druk van de rechterzijde in de afdeling stonden de mijnwerkers op en verlieten ze de vergadering zonder één woord. Ik was er kapot van."

Nog rechtser als Gengis Khan

Tijdens al die jaren is Scargill van oordeel dat hij zowel moet vechten tegen de rechtse leiders van de vakbond als tegen de patroons van de mijnen. "Deze syndicale leiders waren rechtser als Gengis Khan. Ik weet niet of ze corrupt waren, maar ze waren erg goede maatjes met de directie."

De NUM-verantwoordelijken van zijn eigen afdeling viseren al snel Scargill omdat hij communist is. Hij denkt dat hij door hun toedoen door de directie in een lastige ploeg wordt geplaatst. Hij moest beginnen werken om zes uur 's avonds en kon slechts terugkeren rond vier of vijf uur 's morgens omdat er geen openbaar vervoer was. "Maar ik was vast van plan er voor te zorgen dat ze niet gemakkelijk van mij zouden afgeraken."

Scargill verdedigde moedig de rechten van zijn kameraden. Zo eist hij bijvoorbeeld dat de NUM een conferentie voor jongeren organiseert. Hij eiste voor de jongeren het recht op zich volledig te mogen engageren in de syndicale werking. Met de jonge mijnwerkers organiseerde hij zelfs een staking om het recht op vorming voor het werk in de mijn af te dwingen. De plaatselijke afdeling sloot hem daarvoor uit de vakbond. Alleen dankzij de tussenkomst van de regionale voorzitter van de NUM werd hij opnieuw opgenomen.

In 1957 kiezen de mensen in Woolley Scargill om naar het Wereldfestival van de Jeugd te gaan in Moskou. De communistische opvattingen van Scargill waren nu ruim bekend en de mensen zagen in hem een goede keuze. "Sommige kameraden dachten dat ik nooit zou willen terugkeren, schrijft hij in het blad van de Jeugdbond. Als een van de 1650 leden van de Engelse groep ontmoet hij Chroestsjov en Boelganin op een receptie in het Kremlin. Hij kritiseert de sovjetleiders voor hun laster over Stalin. "Ik zei hen dat ze er zich niet konden vanaf maken door zijn lichaam uit het mausoleum te verwijderen. U kan de geschiedenis niet herschrijven. Hij heeft een belangrijke rol gespeeld in de Tweede Wereldoorlog."

In mei 1960 - nauwelijks 22 jaar - is Scargill kandidaat voor de Communistische Partij in North Ward, een stadswijk in Worsbrough. Zijn programma luidt: "De noden van het volk verdedigen, van de ouderen zowel als van de jongeren, van Worsbrough een modeldorp maken met alle sociale voordelen voor iedereen. Hij kwam ook op "voor een maatschappij met een socialistisch systeem, waarin de Communistische Partij een belangrijke rol speelt".

Enkele dagen voor de plaatselijke verkiezing, leidde hij een niet-erkende staking in Woolley. Ze was niet gericht tegen de directie maar tegen zijn eigen afdelingsverantwoordelijken van de vakbond. Vele mensen van Woolley - meestal jongeren - eisten dat de vergaderingen van de NUM zouden doorgaan op zondagavond in plaats van vrijdagavond. Op dat ogenblik moesten velen van hen nog werken en ze verloren een dagloon als ze naar de vergaderingen wilden komen. Scargill vond dat de verantwoordelijken op deze manier de linksen verhinderde aan de vergaderingen deel te nemen. Scargill vertelt dat deze actie een positief resultaat opleverde want de aanwezigheid op de vergaderingen steeg van 40 tot 200 personen. En bovendien "had dat een gunstige invloed op de afdeling en natuurlijk ook voor mijn reputatie en mijn impact in de hele mijn." Enige tijd later wordt Scargill verkozen als afdelingsafgevaardigde.

Bovendien wordt Scargill gekozen om eens per week een cursus te volgen aan de Universiteit van Leeds. Hij studeert er sociale geschiedenis en arbeidsverhoudingen. Gedurende drie jaar gaat hij er eens per week naar de universiteit. Een van de beslissende invloeden op mijn leven: "Ik heb er leren nadenken en vragen stellen. Ik begon alles wat ik ontmoette op mijn weg in detail te analyseren zodat ik kon argumenteren."

Politieke onafhankelijkheid

Eind 1962, begin 1963 stapt Scargill uit de Communistische Jeugdbond. Aan John Mortimer geeft hij de meest geloofwaardige verklaring: "Ik ging niet akkoord met de Russen omdat ze niet toelieten dat de dissidenten het land konden verlaten. Ik was het er ook niet mee eens dat ze het lichaam van Stalin uit het mausoleum hadden weggehaald en de naam van Stalingrad wijzigden. Dat was een vervalsing van geschiedenis. Precies alsof wij zouden beweren dat Churchill nooit heeft bestaan. Ik hield ook niet van de persoonlijke discipline in de partij. Ze wilden dat ik elke vrijdag de *Daily Worker* verkocht terwijl ik dan syndicale activiteiten had. Ik ben dan lid geworden van de Coöperatieve Partij."

Sommigen hebben beweerd dat Scargill met de Communistische Partij zou hebben gebroken omdat hij meende dat dit zijn carrière in de NUM in de weg zou staan op een ogenblik dat de rechterzijde de plak zwaaide in Yorkshire. We moeten dan wel noteren dat de afdeling in maart 1961 een brief heeft geschreven naar de regionale leiders waarin zij de NUM vragen alle communisten uit te sluiten. De voorbije jaren heeft Scargill dikwijls gezegd dat hij nooit een 'communist' is geweest. Daarmee wil hij zeggen dat hij wel lid is geweest van de Jeugdbond maar niet van de partij zelf. De communistische verantwoordelijken verbazen zich hierover. Want alle verantwoordelijken van de jeugdorganisatie waren lid van de partij. Hij is kandidaat geweest voor de partij bij verkiezingen en men had hem gevraagd om de *Daily Worker* te verkopen en niet het jongerenblad *Challenge*.

Vele partijleden menen dat de zeven jaren dat hij aan het hoofd stond van de Jeugdbond Scargill veel hebben geleerd en hem een buitengewone politieke ervaring hebben bijgebracht. Als verantwoordelijke van de Jeugdbond nam hij regelmatig deel aan partijscholen en seminaries. De ervaring die hij opstak bij de communisten was veel efficiënter dan alles wat hij kon vinden bij Labour. En dat alles wint

nog aan belang omdat Scargill tenslotte al op 15 jaar de school verliet en geen universitaire opleiding had genoten.

Door uit de Jeugdbond te stappen wilde Scargill vooral zijn onafhankelijkheid als politiker tonen. Slechts vier jaar later werd hij lid van Labour.

Na zijn eerste verkiezing in het afdelingscomité van de NUM stelde Scargill zich elk jaar opnieuw kandidaat voor de post van afdelingsafgevaardigde. Hij was niet altijd overtuigd van het nut ervan. Hij wist wel dat de plaatselijke Communistische Partij de besten aanspoorde om te postuleren voor dat mandaat, maar hij vond het belangrijker om de afdelingssecretaris te zijn.

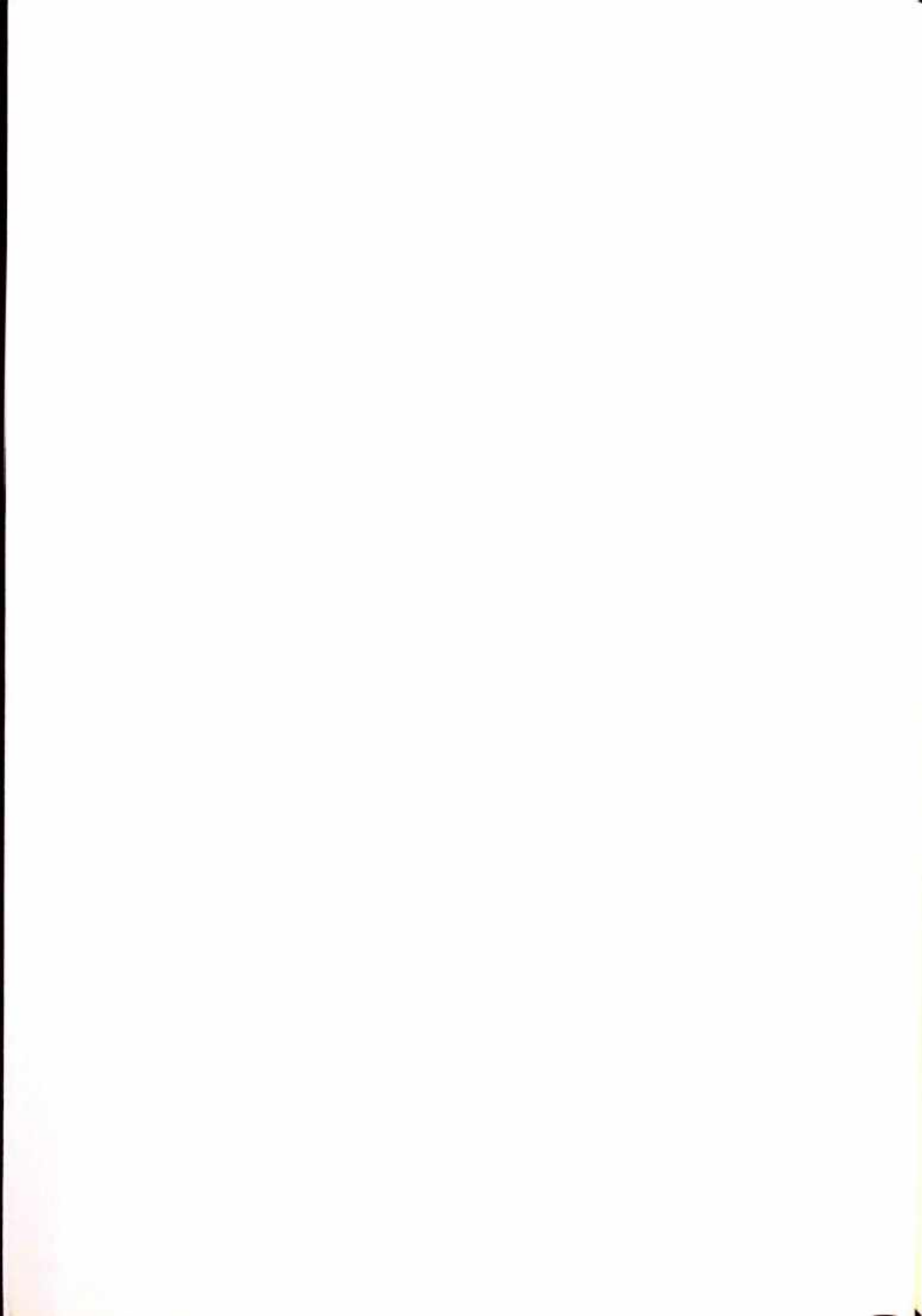
Scargill stelde zich verschillende keren kandidaat zonder succes. Op een bepaald ogenblik waakte hij zelfs de hele nacht in een lokaal van de NUM in Woolley om de verhinderen dat er iemand aan de stembus kon komen en de verkiezingen vervalsen.

In 1964 raakt hij tenslotte verkozen voor die functie. Het was moeilijk omdat de andere leiders tot de rechtervleugel behoorden. "Uiteindelijk sloot ik een pact met hen. Ik ging naar de mijn met de beslissingen van de meerderheid en zij lieten me toe het woord te nemen op de regionale vergaderingen."

De andere afdelingsvrijgestelden onderschatten misschien wel het belang van het werk van de afdelingsafgevaardigde. Scargill deelde hun mening niet. Later beklemtoonde hij dat de afdelingsafgevaardigde de belangrijkste positie innam in de mijnwerkersvakbond. "Die functie vertegenwoordigt de politieke autoriteit in de vakbond. De verantwoordelijke neemt deel aan alle afdelingsvergaderingen, hij gaat naar de vergaderingen van de regionale Raad, de 'vakbondsregering'. Hij brengt de politieke beslissingen van de afdeling naar de Raad. Het gaat dus om een mandaat met heel wat macht."

In februari 1966 houdt Scargill zijn eerste toespraak op een nationaal congres van de NUM, een bijzondere conferentie over de oliepolitiek van de travaillistische regering. In een speech van nauwelijks drie minuten beschuldigt Scargill het Uitvoerend Bestuur van de NUM de regeringspolitiek bij te treden die de koolmijnen wil sluiten. Hij verdedigt een jaarlijks quotum van 200 miljoen ton kolen en verzet zich tegen de sluiting van 'niet-rendabele' mijnen.

Scargill raakt zo snel bekend in de vakbond.

Van vakbondsoppositie tot communistische vakbond

De verovering van de CGT in Frankrijk

Jo Cottenier

De geschiedenis van de Confédération Générale du Travail (CGT) is die van een reformistische vakbond die wordt veroverd door de communisten. Op zich is dit reeds een historisch unicum. Die verovering verloopt echter niet rechtlijnig. Van 1921 tot 1936 is de CGT opgesplitst in twee vakbonden: de Confédération Générale du Travail Unitaire (CGTU) die de revolutionaire krachten groepeerd en de oude CGT die zich vastklampt aan de reformistische koers en de Franse socialistische partij.¹ Binnen de CGTU is er een strijd tussen de communisten van de Franse Communistische Partij (PCF) en de anarcho-syndicalisten voor de leiding over de vakbond. De anarcho-syndicalisten komen op tegen elke organische binding aan een partij.

Dit artikel heeft niet de ambitie een volledige geschiedenis te schetsen van de CGT. Wat ons interesseert zijn de verschillende fases en wegen die hebben geleid tot een kwalitatieve ommekeer van een reformistische vakbond. Dit proces wordt goed beschreven in het boek van Edward Mortimer dat we hier als belangrijkste referentie nemen: *The Rise of the French Communist Party 1920-1947*.² Edward Mortimer is journalist-historicus bij *The Times* in Londen. Zijn boek is interessant omdat het vrij grondig en parallel ingaat op de geschiedenis van de PCF en de CGT. Hij doet dat om te antwoorden op twee vragen:

- Hoe is het mogelijk dat de PCF zo'n grote greep kon krijgen op het politieke leven? In 1945 haalde de partij 26% van de stemmen en was daarmee de grootste partij in Frankrijk. Ze veroverde toen ook de grootste vakbond, de CGT.

- Hoe is het mogelijk dat die partij, die zich de partij van de verandering noemt, tijdens de Meirevolte van 1968 een conservatieve partij blijkt te zijn? Dit is een vraag naar de oorsprong van deze 'zwenking'.

Als sociaal-democraat en anticommunist kan hij onmogelijk een zinnig antwoord geven op de tweede vraag, alhoewel hij wel aantoont hoe de Volksfrontpolitiek in 1935-36 een grote zwenking naar rechts meebracht. Met onder meer zwaar patriottische en nationalistische tendensen. Maar daarover bestaan er zeker veel betere boeken.

Het is vooral de eerste vraag die ons hier interesseert. Mortimer toont aan dat de opgang van de PCF en de verovering van de CGT hand in hand gaan. Zijn stelling is trouwens dat het de politieke dynamiek is (de doorbraken gerealiseerd door de partij) die de successen in de vakbond bepalen en niet omgekeerd.

De CGT ontstaat als een anarcho-syndicalistische vakbond. In het 'Charter van Amiens' (1906) werden de uitgangspunten van het 'revolutionair syndicalisme' vastgelegd: onafhankelijkheid van politieke partijen, de vakbond als hoogste vorm van organisatie die ook de leidende kracht zal zijn in de besturing van het socialisme, de algemene staking als hoogste actieform. Een kleine minderheid wil dat de vakbond onder leiding staat van een revolutionaire partij. Een opkomende reformistische fractie wil aanleunen bij de Socialistische Partij die haar eerste ervaringen van regeringsdeelname achter de rug heeft (Millerrand), maar aanvaardt om tactische redenen de 'onafhankelijkheid' van de vakbond.

Wanneer de PCF wordt opgericht (29 december 1920) zijn de twee grote stromingen binnen de CGT nog altijd de reformistische en die van het 'revolutionair syndicalisme' (het anarcho-syndicalisme). Maar de krachtsverhoudingen zijn grondig veranderd ten voordele van de reformisten.

Mortimer toont goed aan dat in de praktijk de strijd tegen het reformisme van de socialistische partij (SFIO - Section française de l'Internationale ouvrière) en de strijd tegen het anarcho-syndicalisme zeer nauw verbonden zijn. De SFIO zal de anarcho-syndicalistische invloeden sterk uitspelen om de CGT uit de greep van de PCF te houden en om haar eigen controle te behouden. Dat lukt haar uiteindelijk niet. Eigenlijk, zegt Mortimer, hebben de communisten al vanaf 1937

- dus voor de oorlog - de controle over de CGT veroverd. Op dat ogenblik controleren ze 9 centrales ('fédérations'), waaronder de vier belangrijkste (metaal, spoor, textiel en bouw). Daarmee haalden ze de meerderheid (2,3 miljoen) van het totaal aantal leden. (p.245)

Het is pas na de oorlog dat die feitelijke meerderheid zal uitmonden op een formele overname van de CGT, wanneer Jouhaux eruit trekt en met de hulp van de CIA, Force Ouvrière opricht.

Anarcho-syndicalisme en reformisme³

De relatie partij-vakbond stond in heel Europa ter discussie. In Duitsland is er een sterke partij, de SPD, die een vakbond opricht die zij stevig controleert. In België heeft de BWP (Belgische Werklieden Partij) haar Syndicale Commissie. In Groot-Brittannië daarentegen is de Labour Party opgericht door de (beroeps-)vakbonden en blijft ze hen lang onderdanig.

Voor dat er in Frankrijk een ééngemaakte socialistische partij tot stand komt (1905, Parti Socialiste Unifié of SFIO) bestaat er een vakbond die sterk anarchistisch geïnspireerd is en wars van elke band met een partij (de CGT).¹

De relatie partij-vakbond is een hoofddiscussie in de beginperiode van het Frans syndicalisme. Guesde verdedigt het marxistische standpunt. Hij had al pogingen gedaan om een vakbond op te richten die een hefboom zou zijn in de strijd voor het socialisme en dus organisch verbonden met een revolutionaire partij (zijn Parti Ouvrier Français).

Daartegenover staat het 'revolutionair syndicalisme' van Pelloutier. Het 'Charter van Amiens' legt het concept van dit anarcho-syndicalisme vast. De vakbond is de soevereine kracht die de revolutie zal maken en de toekomstige maatschappij zal besturen. Het middel is de algemene staking. Guesde verliest snel de greep op de partij die hij zelf heeft opgericht (SFIO) en de reformisten Jaurès en Vaillant werken zich op de voorgrond. In 1906 al spreekt het SFIO-congres van Limoges zich met kleine meerderheid uit voor een vakbond 'onafhankelijk' van de partij. De motie stelt dat er een "vrije samenwerking moet gezocht worden tussen de twee organismen". Dit is feitelijk een bewuste tactiek om de argwaan van de CGT-kopstukken te omzeilen en zich in de CGT in te werken. Alles bijeen blijft de CGT relatief zwak: in 1906 zijn er 5,7 miljoen werkers in Frankrijk, waarvan er 836.000 gesyndiceerd zijn en 300.000 ervan zijn lid van de CGT.

Klassencollaboratie⁵

Als de oorlog uitbreekt telt de CGT 600.000 leden. De partij van Jaurès en de CGT van Jouhaux zijn ondertussen goede maatjes geworden en vinden mekaar nog sterker in de "verdediging van de Republiek tegen de invasie van het Duits imperium". Guesde wordt minister in augustus 1914 en Jouhaux wordt "boodschapper voor de natie". Het revolutionair syndicalisme dat "wars is van de politiek" schaart zich achter de bourgeoisstaat in een gezamenlijk gevecht tegen "de barbarij". (Op identieke wijze schaart de BWP van Vandervelde zich in België achter de 'verdediging van het vaderland'). CGT en SFIO zetten een permanent actiecomité op.

Deze alliantie met de burgerij voert tot een extreem nationalisme dat alle socialistische principes verloochent. De weerstand aan de basis en ook in de twee apparaten, groeit. Er tekent zich in de SFIO en de CGT een *minderheid* af die tegen de oorlog is. De tegenstelling 'onafhankelijke of gebonden vakbond' wordt volledig verdrongen door een strijd tussen links en rechts in beide apparaten. De vakbondsminderheid (Merrheim) is aanwezig op de Conferentie van Zimmerwald in 1915, waar de basis wordt gelegd voor de toekomstige Derde Internationale.

De Russische revolutie zal de partij en de vakbond nog verder verdelven. Radicale syndicalisten uit de minderheid beginnen te zien dat de totale scheiding tussen partij en vakbond door de Russische revolutie wordt tegengesproken. Ze zien ook dat de vakbond niet volstaat om de revolutie te maken en dat het probleem van de staatsmacht niet kan genegeerd worden door de vakbond. Maar hun interpretatie van de Russische revolutie blijft niettemin zeer 'syndicalistisch'. Ze zien in de Sovjetrepubliek een andere vorm van de Federatie der vakbonden. Tenslotte, vinden zij, is de revolutie begonnen met een textielstaking en geëindigd met een algemene staking. Dit is de interpretatie van *La Vie Ouvrière*, dat in 1919 werd uitgegeven als een weekblad door Monatte en Rosmer, woordvoerders van de radicale minderheid in de CGT (de gematigde, louter pacifistische, minderheid - Merrheim en Bourderon - was ondertussen naar de socialistische schaaftal teruggekeerd). Op het Partijcongres van oktober 1918 verslaat de *minderheid* van de SFIO (geleid door Loriot) de meerderheid en neemt de partijleiding over. Grootste breekpunt tussen links en rechts is de Russische revolutie en de conclusies hieruit voor Frankrijk. Rechts wil zich openlijk distantiëren, links wil de steun organiseren en de revolutie op de dagorde zetten in eigen land. De *minderheid* is voorstander van de Derde Internationale, maar oordeelt het nog te vroeg om te splitsen. Tussen eind 1918 en eind 1920 stijgt het aantal leden van de

SFIO van 36.000 naar 180.000. De CGT heeft in 1920 driemaal zoveel leden als voor de oorlog (ongeveer 2 miljoen).

Het uiteindelijke breekpunt tussen de revolutionairen en de reformisten zal de mislukte grote spoorstaking van 1920 zijn. In de spoorcentrale van de CGT was de strijd tussen minderheid en meerderheid op dat ogenblik het scherpst. De rechtsen die de centrale controleerden, maakten een akkoord met de spoordirectie en zegden een algemene spoorstaking af op het ogenblik dat ze moest losbreken. Op het congres dat erop volgt verovert de minderheid onder leiding van Monmousseau de leiding van de centrale. Zij wint de steun van de CGT-leiding en besluit tot staking voor de nationalisatie van het spoor, de mijnen en de elektriciteitssector. De regering zet de grote middelen in, spreekt over een complot vanuit Moskou en mobiliseert massaal stakingsbrekers. De staking mislukt, 22.000 spoormannen worden afgedankt (één achtste van de stakers), leiders worden vervolgd en opgesloten. De CGT verliest in de maanden daarna tweederden van haar leden. De beide vleugels stellen mekaar verantwoordelijk voor de nederlaag en de splitsing is nabij. Voor de linksen is het ook een teken dat een revolutie nog iets anders is dan een algemene staking en dat de vakbond niet de enige factor kan zijn in de revolutie. Tegenover deze nederlaag stond het opmerkelijke succes van de Russische revolutie.

De scheuringen

Op het Congres van Tours op 30 december 1920 verdeelt de SFIO zich in twee over een essentiële kwestie: moet de partij aansluiten bij de Derde Internationale of niet. De nieuwe meerderheid (de vroegere minderheid) vindt van wel. De Franse afdeling van de Communistische Internationale wordt opgericht; het jaar daarop vormt ze zich om tot de Parti communiste français. Buiten de naam verandert er echter weinig en pas in de periode 1923-26 wordt de partij 'gebolsjewiseerd'.⁶

Ook in de CGT loopt de strijd tussen minderheid en meerderheid op een scheuring uit. De minderheid is in juli 1920 (2 maanden na de mislukte staking) aanwezig op een eerste internationale vakbondsconferentie in Moskou, tijdens het Tweede Congres van de Komintern. Lepe-
tit en Vergeat zijn er als afgevaardigden van het 'Comité des syndicats minoritaires' (de 'syndicale oppositie') en Rosmer als uitgever van *La Vie Ouvrière* (blad van de oppositie). Bedoeling van de conferentie is

een Internationale van Rode Vakbonden voorbereiden. De lijn van Lenin was niet om de reformistische vakbonden te verlaten, maar om ze te veroveren van binnenuit en hen naar de Rode Internationale te loodsen. Het Bureau van het Tweede Congres van de Komintern deed zelfs een directe oproep aan de Franse aanhangers om de CGT niet te verlaten. De oproep was ondertekend door Lenin, Zinoviev en Rosmer. De *minderheid* van de CGT was op dat moment nog overtuigd dat de strijd intern moest uitgevochten worden en wilde in elk geval dat als er een splitsing kwam, de *meerderheid* hiervoor verantwoordelijk zou zijn. Wanneer het 'Comité des syndicalistes minoritaires' in augustus 1920 beslist om regionale congressen te houden in voorbereiding op het nationaal congres verklaart het zich dan ook "tegenstander van elke vorm van scheuring van de arbeidersbeweging". Het confederaal congres heeft plaats in september. De minderheid dient een motie in om aan te sluiten bij de Moskou-Internationale en voor samenwerking met partijen die daadwerkelijk revolutionair handelen, zonder de autonomie te verliezen. Bij de stemming wordt ze verworpen met 1505 stemmen tegen 552. Niettemin versterkt de *minderheid* haar organisatie tijdens het congres, door de oprichting van 'Comités syndicalistes révolutionnaires (CSR)', die volledig hiërarchisch uitgebouwd zijn vanuit lokale bedrijfsgroepen tot een centraal comité dat lidkaarten en collectieve aansluitingen registreert. Monatte, de leider ervan, zag dit nog steeds als een structuur voor herovering van de CGT, maar het leek onvermijdelijk ook op een embryo van een rivaliserende, afgescheurde vakbond. In november begint het Nationaal Confederaal Comité (CCN) een tegenaanval: het laat de departementale afdelingen en de industriële centrales toe om leden, die aansluiten bij de CSR, uit te stoten.

Op dat ogenblik grijpt het SFIO-Congres van Tours plaats; de communisten scheuren er zich af. De nieuwe PCF stelt: "De partij groepeerde de militanten in alle proletarische organisaties die haar theoretische inzichten en praktische conclusies aanvaardden. *Elk van haar militanten propageert haar ideeën in de kringen waarin ze actief zijn en invloed hebben, gehoorzaamend aan haar discipline en onderworpen aan haar controle. En wanneer de meerderheid in deze organisaties gewonnen is voor het communisme, is er tussen de partij en die organisaties coördinatie in de actie en geen onderwerping van de ene organisatie aan de andere.*"

Deze passage betreft in de eerste plaats de vakbond en dat wordt door de *meerderheid* van de CGT als een oorlogsverklaring bekeken. Vanaf januari 1921 start ze een eigen dagblad, *Le Peuple*, om te antwoorden op de propaganda van *L'Humanité*. Ondertussen beginnen

bepaalde CGT-federaties (Landbouw, Mijnen, Textiel) leden uit te sluiten die behoren tot de CSR. In februari beslist de CCN dat "elke groep die aansluit bij de CSR zichzelf buiten de CGT plaatst". Dit verhindert niet dat een actieve *minderheid* nieuwe centrales verovert: de Spoorfederatie, de Bouwfederatie. In de Metaal houdt Merrheim een meerderheid van twee stemmen. Begin 1921 controleert de minderheid vijf van de belangrijkste industriële federaties en 26 van de 80 departementale bonden. In juni en juli verovert ze 6 nieuwe departementen en versterkt ze haar positie in de Spoorfederatie. Dit leidt tot een eerste scheuring: de rechtse spoorverantwoordelijken aanvaarden hun nederlaag niet en scheuren af. Alles samen heeft de *minderheid* tussen het congres van september 1920 en dat van juni 1921, 700 'vakbondseenheden' veroverd en verdubbelt ze haar krachten.

Ondertussen was de verhouding tussen de *minderheid* en de nieuwe partij verre van eenduidig. De meest linkse vakbondsleiders vonden de partij niet echt communistisch en bleven erbuiten (de groep *Vie Ouvrière* van Monatte en Monmouseau). Anderen vervoegden de partij om te verhinderen dat ze te nauwe greep kreeg op de vakbondsleden. De CRS zelf werden vooral gecontroleerd door de zogenaamde 'pure syndicalisten', de anarcho-syndicalisten die elke rol van de staat of een partij in de vakbond verwerpen. Wanneer vlak voor het Congres van juli 1921 in Moskou de Profintern, de Rode Vakbondsinternationale, wordt opgericht, leidt dit tot spanningen. De CRS hebben een delegatie van negen man gestuurd om de uitdrukking "organische band met de partij" te doen schrappen. Lozovsky verdedigde de formule "nauw contact en organische band" tussen Comintern en Profintern en "gelijkaardige relaties tussen de communistische partijen en de rode vakbonden". Rosmer is akkoord maar vindt de uitdrukking te provocatorisch; hij pleit voor "hoogst gewenste organische band tussen partij en vakbond" en een "noodzakelijke band" tussen de Internationales. Lozovsky haalt het met 282 tegen 25.

Zowel de groep *Vie Ouvrière* (die splitsing wil voorkomen) als de anarcho-syndicalisten zitten, vlak voor het congres van de CGT, verveeld met de tekst. Negentien CSR-leden van *Vie Ouvrière* distantieëren zich van de tekst en stellen dat "het revolutionair syndicalisme afbreuk zou doen aan haar autonome traditie indien het deze resolutie zou aanvaarden. Een Rode Internationale gebaseerd op dit beginsel kan niet in staat zijn om de beweging van revolutionaire vakbonden te winnen." Na vijf dagen congres, waarin zelfs een revolvershot valt, haalt de *meerderheid* het nipt, met 1556 tegen 1348 stemmen en

46 onthoudingen. De *meerderheid* haalt er een motie door die 1. het Charter van Amiens bekrachtigt met de nadruk op onafhankelijkheid van welke partij ook; 2. de leiding mandateert om het reformistisch minimumprogramma uit te voeren en 3. de CSR veroordeelt.

Op de september-bijeenkomst van de CCN, waarschuwt Monmousseau dat de *minderheid* nooit de CSR's zal opgeven. Met 63 tegen 56 stemmen en 10 onthoudingen wordt een motie gestemd die stelt dat diegenen die de discipline niet volgen zich buiten de eenheid van de werkende klasse stellen en dat vakbondsorganen niet kunnen aansluiten bij de CSR's. Monmousseau stelt hierop dat hij en zijn vrienden niet langer zullen deelnemen aan de beheersorganen van de CGT en neemt ontslag uit de 'Commission administrative'. Een week later roept het Centraal Comité van de CSR op voor een Congres van de Minderheid. Dit ordewoord, dat ondersteund wordt door tien federaties en slechts zestien departementen, is het ordewoord van de 'pure syndicalisten' die een 'CGT révolutionnaire' willen opzetten. Volgens Monatte had een groep van 'pure syndicalisten' een soort clandestien vrijmetselaarspact gesloten terwijl hijzelf en zijn collega's in de gevangenis zaten (dat is voor maart 1921). De inzet van het pact was de controle over de CGT-minderheid met als doel die te leiden naar een "volledig nieuwe revolutionaire syndicale Confederatie". De communisten verwijten hen dat ze zich in hun revolutionair ongeduld uit de CGT laten stoten in plaats van gestaag te werken aan de verovering van de hele confederale machine.

De *meerderheid* grijpt de kans en veroordeelt het Congres als antistatutair. Lozovsky probeert nog te bemiddelen maar het is te laat: het Minderheidscongres gaat door van 22 tot 24 december 1921. Monatte en Rosmer proberen de splitsing te voorkomen door het voorstel dat de minderheidsvakbonden zich zouden terugtrekken uit de CSR's en dat die voortaan alleen individuele leden zouden tellen, op voorwaarde dat de CGT een buitengewoon congres zou houden op 1 januari (waar ze de meerderheid zouden kunnen veroveren). De CGT weigert. Monmousseau sluit nu aan bij de anarcho-syndicalisten en stelt dat de splitsing al een feit is en uitgevoerd is door de *meerderheid*, tegen de wil van de *minderheid*. De motie stelt dat, als de CGT geen congres samenroept tegen eind januari, ze dan forfait geeft. Dan zal het bureau van de *minderheid* het congres samenroepen. Dat gebeurt dan ook.

De nieuwe confederatie neemt als naam de 'Confédération Générale du Travail Unitaire' (CGTU), om duidelijk te tonen dat de meerderheid verantwoordelijk is voor de scheuring. Het eerste congres gaat

door in juni. De CGTU beroept zich op 350.000 leden tegen 250.000 voor de CGT. De leiders zijn verdeeld in drie groepen: 1. De leidende organen worden gecontroleerd door de anarcho-syndicalisten en anarchisten. Ze zijn tegen de Profintern en willen een Internationale "noch Amsterdam, noch Moscou". 2. De communisten, die voorstander waren van banden met de Komintern en de PCF. Leiders waren Tommasi en Rosmer (uitgever van *Lutte des Classes*). Zij bekampten de anarcho-syndicalisten en zochten steun bij de derde groep. 3. De groep van *Vie Ouvrière* van Monatte en vooral Monmousseau. Zij waren voor aansluiting bij de Profintern op voorwaarde dat de autonomie van het Frans syndicalisme kon gevrijwaard worden.

Deze alliantie haalt het op het congres met 743 tegen 406 stemmen. Monmousseau met de groep van *Vie Ouvrière* neemt hierop de leiding over. Ze krijgen mandaat om op het congres van de Profintern een statutenverandering te bepleiten waarbij de "organische band" met de Comintern zou geschrapt worden. Op dit congres dat doorgaat in november 1922 slagen de Fransen effectief in hun opzet (naar verluidt met de hulp van Lenin). Het congres stemt unaniem de schrapping van Artikel II, maar met behoud van de leidende rol van de communistische partijen. In zijn toespraak legt Zinoviev uit dat dit nodig was om de belangrijke Franse vakbeweging te winnen. Monmousseau zal later zeggen dat vanaf die dag, de leiders van de CGTU dichter aansloten bij de PCF. In het Politiek Bureau van de PCF zetelen in 1924 voor de CGTU: Rosmer (mede-uitgever van *L'Humanité*) en Tommassi. In het *Comité directeur* zetelen bovendien Monatte, Séward en andere syndicalisten. In juli 1924 wordt Séward zelfs voorzitter van de PCF. Het is de periode waarin de PCF in volle "bolsjewisering" is.⁷

1922 - 1935: de CGTU⁸

De CGTU verliest snel haar numeriek overwicht tegenover de CGT. In 1926 trekt een deel van de anarcho-syndicalisten eruit en richt de 'Confédération Générale du Travail Syndicaliste Révolutionnaire' op (CGTSR).

De verhouding met de PCF blijft een twistpunt binnen de CGTU. In 1924 was die band geformaliseerd onder vorm van een permanent overlegcomité met vier afgevaardigden van de partij en vier van de vakbond. Tijdens de bolsjewisering worden Rosmer en Monatte uit de partij gezet. Ze keren terug naar het 'revolutionair syndicalisme' en er ontstaat een nieuwe oppositiegroep van 'revolutionaire syndicalisten'

binnen de CGTU, onder leiding van Chambelland. Monatte geeft *La Révolution Prolétarienne* uit, een blad dat zich richt tot de voorstanders van syndicale onafhankelijkheid tegenover de regering in de CGT en tegenover de PCF in de CGTU. Deze stroming noemt zich 'Ligue Syndicaliste'. De communistische fractie in de CGTU blijft de splitsing in twee vakbonden betreuren en voert een eenheidsfrontpolitiek tegenover de CGT.

Wanneer de PCF opnieuw de banden nauwer aanhaalt en de CGTU in 1929 officieel de voorhoederol van de partij erkent, wordt ook de oppositie sterker. Chambelland vormt het 'Comité pour l'Indépendance du Syndicalisme'. Onder stuwning daarvan komt in november 1930 het 'Comité des 22' tot stand (7 van de linkervleugel CGT, 7 autonomen, 8 van de Chambelland groep binnen de CGTU), dat campagne voert voor de hereniging. Maar dit botst op de weigering van de beide leidingen.

De CGTU is alles bijeen een belangrijk fenomeen. Het is een rode vakbond, lid van de Profintern, verbonden met de PCF en met stevige wortels onder de massa's. Geen enkele andere partij heeft een vakbond onder haar directe controle. De combinatie van bedrijfscellen en vakbondseenheden geeft een belangrijk voordeel aan de PCF en de CGTU tegenover de anderen.

Met de opkomst van het fascisme zal de discussie in de partij zich toespitsen op "eenheidsfront vanuit de basis" (tegen de top van de sociaal-democratie) of "eenheidsfront aan basis en top". Het is de uitkomst van dit debat dat zal leiden tot de Volksfrontpolitiek en de Volksfrontregering. Vanaf 1934 stelt de PCF een 'Pact tegen het fascisme' voor aan de SFIO. Op 27 juli 1934 wordt het getekend.

Het Volksfront en de hereniging van de CGT⁹⁾

Op het Zevende Congres van de Komintern (1935) wordt de eenheidsfrontpolitiek met de sociaal-democratie tegen het fascisme officieel bekrachtigd en wordt de PCF als voorbeeld gesteld voor de andere communistische partijen. Dat verandert ook de situatie van de vakbonden.

Kort nadat het Politiek Bureau van de PCF haar voorstel tot eenheid in de actie had gericht aan de SFIO (juni 1934) had ook de CGTU eenheid van actie voorgesteld met de CGT. De CGT formuleert als tegenvoorstel het herstel van de organieke eenheid van de CGT. Aanvankelijk weigert de CGTU-leiding hierop in te gaan maar tegen oktober

aanvaardt de CGTU het principe van de hereniging. Men raakt het niet eens over "van boven uit" of "van onder af" en in de praktijk wordt het voortouw genomen door delen van de twee respectievelijke Spoorbonden; zij fusioneren in een onafhankelijke vakbond, buiten de twee.

Dit wekt vooral wantrouwen bij de CGT die de dissidenten uitsluit en een eigen, nieuwe Spoorbond opzet. Ook een artikel van Piatnitsky, dat stelt dat de communisten als fractie moeten werken in de een-gemaakte vakbonden en "tot elke prijs" de activiteit moeten beïnvloeden, wekt wrevel bij de CGT. Het eenmakingsproces wordt stilgelegd tot juni 1935. Op dat moment stelt *L'Humanité* dat er "geen sprake kan zijn van welke fracties ook binnen de vakbonden". Twee dagen later publiceert de CGTU een verklaring waarin ze de CGT-thesis van volledige vakbondsonafhankelijkheid tegenover elke partij aanvaardt en stelling neemt tegen fracties. Daarmee worden de gesprekken hervat en in september houden beide vakbonden een eenmakingscongres.

Voor de CGT-leiders gebeurde die eenmaking in de vaste overtuiging dat hun organisatie vanuit de numerieke meerderheid de stevige controle zou hebben over de Confederatie. Van de 33 verenigde federaties (centrales) waren de *unitaires* van de CGTU slechts meester over 6: Landbouw, Bouw, Chemie, Metaal, Spoor en Glas; samen goed voor 200.000 leden of slechts één vierde van het totale ledenaantal. Territoriaal waren ze nog zwakker: 7 departementen van de 85. Op het eerste congres hadden de voormalige CGT'ers twee derde van de mandaten. In het bureau hadden ze 2 van de 8 secretarissen. Als voorwaarde voor eenmaking was gesteld dat de twee CGTU'ers het Centraal Comité van de PCF moesten verlaten en Frachon nam ontslag uit het Politiek Bureau.

Maar de CGT-leiders hadden de kracht van de communisten ernstig onderschat. De communisten plooiden zich formeel naar de regels maar dat kon hen natuurlijk niet verhinderen om een zelfde strategische koers te blijven varen. De CGT-structuur maakte het onmogelijk om tussen te komen in de federaties, ook niet in deze die door de communisten gecontroleerd werden. De massale toevloei van nieuwe leden was het krachtigst in de centrales die onder communistische controle stonden: de 6 federaties samen telden in 1937 al 1,8 miljoen leden, wat al bijna de helft was van de hele vakbond. Daarenboven veroverden ze de meerderheid in drie andere federaties, inbegrepen de Textielfederatie die nu de derde grootste was. Daarmee hadden ze de vier grootste federaties in handen en in het totaal maakten ze aanspraak op 2,3 miljoen leden of meer dan de helft. Dit betekent dat de

communisten op zeer korte tijd, en nog voor de Tweede Wereldoorlog, de feitelijke controle over de CGT hadden verworven. In de leidende organen bleef de toestand onveranderd (om tactische redenen, om de eenheid niet te breken) en beantwoordde dus niet langer aan de toestand aan de basis.

In 1936-38, een periode van grote sociale omwentelingen, wist de PCF een sterke machtspositie uit te bouwen. In het verleden, gedurende de periode 1921-34, gebeurde het werk van de CGTU vaak vanuit een minderheidspositie, waarbij slechts 10% van de werkers in de industrie gesyndiceerd was. Maar wanneer de massa's toevloeden waren het de communisten die klaar stonden om hen te leiden. De nieuwe leden kozen massaal voor de CGTU-mannen en niet voor de ex-CGT. Waarom?

De stakingen van mei-juni 1936 waren het rechtstreeks gevolg van de overwinning van het Volksfront en de Volksfrontpolitiek was de idee van de communisten. Het waren de communisten die hadden gevochten opdat de CGT het programma van het Volksfront zou aannemen, terwijl de *confédérés* het hadden bekampt in naam van de oude slogans van het 'Charter van Amiens': geen partijpolitiek. Wat de SFIO-adepten altijd als een tactiek tegen de communisten hadden gebruikt, keerde zich nu tegen hen. In die zin kwamen de oud-*confédérés* over als de generatie van het verleden en de communisten als de mannen van de toekomst. De communisten wierpen zich op als de leiders voor de nieuwe generatie arbeidersmilitanten. Dit ging gepaard met een reusachtige groei van de PCF. Een bijzonder indrukwekkend voorbeeld: in Renault Billancourt waren er 120 communisten in mei 1936 en... 6000 in december.¹⁰ Het aantal bedrijfscellen stijgt in vergelijking met de straat- of districtscellen: van 600 (20%) in 1934 tot 4000 (40%) op het einde van 1937. De jongerenorganisatie (Jeunesses Communistes) breidt uit van 38.000 leden in mei 1936 tot 100.000 in oktober.

Dat de lijn van de partij hierbij even snel naar rechts verschuift is een ander verhaal. Het patriotisme, het nationalisme, de verdediging van de burgerlijke democratie en de integratie in het staatsapparaat als verantwoordelijke staatsmannen wordt verpersoonlijkt in de figuur van Maurice Thorez. Op 6 augustus 1936 zei hij: "Persoonlijk heb ik nooit de vuist geheven. De geste die volgens mij het best onze politiek uitdrukt is die van de uitgestoken hand naar het Franse volk."

De oorlog

Het Stalin-Hitler-pact is voor de CGT-leiding (die 'niet aan politiek doet') de gedroomde aanleiding om het verloren terrein terug te winnen. Op 18 september 1939 al stelt het Confederaal Bureau van de CGT dat "geen verdere samenwerking" mogelijk is met diegenen die weigeren het Sovjet-Duitse pact te veroordelen. Dit besluit wordt bekrachtigd door de 'Commission administrative'. Communisten die geen afstand nemen van het pact worden uit de CGT gestoten. Op 26 september zal de regering officieel de PCF ontbinden evenals "alle verenigingen, organisaties of de facto groepen die ermee verbonden zijn, en al diegenen die onafgezien of ze lid zijn van die partij, in overeenstemming handelen met de slogans van de Derde Internationale". Een half jaar later zullen dezelfde instanties en autoriteiten die de communisten hadden vervolgd voor gebrek aan steun aan de oorlog tegen Duitsland, collaboreren met de nazi's in het Pétain-regime.

Van 1944 tot 1947¹¹

De CGT wordt voor de tweede keer herenigd door een geheim akkoord van 1943. De *unitaires* (communisten) en de *confédérés* moesten volgens dit akkoord dezelfde relatieve sterkte krijgen op alle niveaus van bestuur als voor de oorlog. In het Confederaal Bureau betekende dat drie communisten tegen zes reformisten. Maar als de vakbond zijn activiteit hervat in augustus 1944 is er in de praktijk nagenoeg pariteit in het bureau. Voorzitter Jouhaux is weggevoerd naar Duitsland en Saillant stemt meer en meer met de communisten. De communisten controleren dezelfde federaties als voor de oorlog, maar veroveren na de oorlog bovendien nog een tiental andere federaties. De redenen daarvoor zijn evident: de heldhaftige rol van de communisten in de oorlog, terwijl sommige leiders van de *confédérés* met Vichy hadden meegewerkt. De nieuwe, grote toevloei naar de vakbonden speelt grotendeels in de kaart van de communisten. Enkele oude vakbondsleiders sluiten zich aan bij de communisten en de anderen durven zich niet meer verzetten tegen de communistische opmars. Ook niet Jouhaux wanneer hij terug komt uit het concentratiekamp. In de stemmingen op nationaal niveau blijkt ondertussen dat de communisten, ondanks een formele minderheid in het bureau, de feitelijke meerderheid hebben. Dit wordt bekrachtigd op het eerste congres na de oorlog (april 1946) wanneer de communisten met

overweldigende meerderheid een statutenwijziging laten goedkeuren die hun controle verzekert. De hervorming geeft grotere macht aan de grote federaties. In het bureau is er nu formeel pariteit maar de communisten kunnen altijd rekenen op de steun van Saillant. Als er iets misloopt in het bureau kunnen ze altijd beroep doen op de 'Commission administrative', waar ze een meerderheid hebben van 20 tegen 15.

Vanuit het standpunt van de *unitairen* is de pariteit in het bureau een toegeving om scheuring te vermijden. Vanuit het standpunt van Jouhaux en de zijnen, was deelname aan de leiding nog altijd beter dan alles over te laten aan de communisten. Zij hoopten wellicht nog op een ommekeer.

Wanneer duidelijk werd dat die er niet zou komen, scheurt Jouhaux met zijn anticommunistische minderheid eind 1947 af van de CGT en hij richt met de samenwerking van de CIA (en zijn plaatselijke afgezant Irving Brown) Force Ouvrière op. Maar dat is een ander verhaal.

Noten

1. Section Française de l'Internationale Ouvrière (1905-1969). Na 1969, de Parti Socialiste.
2. Mortimer Edward, *The Rise of the French Communist Party 1920-1947*, Faber and Faber 1984.
3. Mortimer Edward, *op.cit.*, p.20-25.
4. Oppericht in 1895 en in 1902 gefusioneerd met de Bourses du Travail.
5. Mortimer Edward, *op.cit.*, p.26-35.
6. Mortimer Edward, *op.cit.*, p.54-82.
7. Mortimer Edward, *op.cit.*, p.82-97.
8. Mortimer Edward, *op.cit.*, p.164-170.
9. Mortimer Edward, *op.cit.*, p.237-267.
10. Ter vergelijking: in 1970 zijn er 1700 op een identiek personeelsbestand van 36.000.
11. Mortimer Edward, *op.cit.*, p.328-360.

De Non-communist left policy van het Amerikaanse State Department in België en de Belgische socialisten tussen 1944 en 1949

Arnaud Staquet

Vanaf 1945 gaan de West-Europese socialisten op zoek naar een 'derde weg' tussen het 'totalitarisme' van de USSR en het ongebreidelde kapitalisme van de Verenigde Staten. Ondanks het feit dat die partijen allemaal het Marshall-plan¹ en de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (Nato) steunden, ging het volgens hen om de opbouw van een onafhankelijk Europa, een socialistisch Europa. Zowel E. Bevin² als P.H. Spaak³ beweren tussen 1944 en 1947 dat ze een Europa willen dat onafhankelijk is van de twee supermachten.

In november 1947 gaat er een internationale conferentie van de socialistische partijen over het Marshall-plan door in Antwerpen. Het gemeenschappelijk document dat door de aanwezige afgevaardigden goedgekeurd wordt, is erg dubbelzinnig. Het document "veroordeelt de verdeling van de wereld in twee blokken, staat gunstig ten overstaan van de Amerikaanse hulp aan Europa en keurt eveneens de economische samenwerking van de landen van Oost-Europa goed".⁴ Maar na de 'Praagse staatsgreep' van februari 1948⁵, wordt op de conferentie van Selsdon in maart gebroken met de socialistische partijen die samenwerken met communistische partijen, zoals in Polen en Italië. De verankering in het Westen wordt vanaf dan steeds duidelijker.⁶

In 1942 en 1943 vergadert de Amerikaanse raad voor buitenlandse betrekkingen met een aantal leden van het State Department⁷ en een

aantal bedrijfsleiders. Zij werken een Europese politiek uit voor de Amerikaanse regering voor de naoorlogse periode. Buiten een aantal kleine meningsverschillen, komen ze uiteindelijk tot een brede consensus over een aantal belangrijke doelstellingen. Achteraf gezien kunnen we stellen dat de meeste van die doelstellingen gerealiseerd werden.

Doelstellingen waren onder meer: een economische unie voor heel Europa, met inbegrip van Oost-Europa, om zo een oorlog te vermijden over invoerheffingen (die schadelijk zouden zijn voor de Amerikaanse handel); een supranationale Europese instelling (om de onafhankelijkheid van de verschillende staten te verminderen) waar de unanimiteitsregel doorslaggevend zou zijn (waardoor die instelling verlamd zou worden, terwijl de Verenigde Staten hun beperkende invoertarieven konden behouden); de integratie van Duitsland binnen de Europese unie. De Verenigde Staten wilden kost wat kost de controle over die integratie omdat zij bang waren voor de opkomst van een vijandig Europa onder controle van Duitsland. Maar op het einde van de oorlog en met de vooruitgang van de Sovjettroepen verdwijnt die terughoudendheid.⁹ Volgens J.L. Gaddis was het Amerikaanse State Department er vooral bang voor dat er een vacuüm zou ontstaan in het centrum van Europa, dat de Sovjets dan konden opvullen. De belangrijkste vraag voor het State Department was wie Duitsland na de nederlaag van de nazi's zou controleren, de Sovjets of de Amerikanen. In 1946 pleit C. Bohlen bij H. Truman⁹ om de USSR met zachte hand aan te pakken. Hij is vooral bezorgd voor de veiligheid van Europa en wil kost wat kost een verdeling van Europa vermijden. Maar vanaf 1947 wordt het duidelijk dat de *containment*-standpunten¹⁰ van G. Kennan¹¹ de overhand krijgen. De verdeling van Europa wordt onvermijdelijk en de heropbouw van het Duits industrieel complex wordt onontbeerlijk voor het herstel van Europa.¹² M.T. Bitsch stelt dat de terughoudendheid van de Amerikaanse overheid ten overstaan van de Europese integratie in de Truman-periode verdween, onder druk van de Sovjetdreiging: "Een bevriend West-Europa, bondgenoot van de Verenigde Staten, werd gezien als een tegengewicht voor een Oost-Europa onder Sovjetvoogdij. West-Europa moest vanzelfsprekend een zo groot mogelijke samenhang hebben om een efficiënte dam te vormen tegen het communisme. In die zin bevatte de *containment*-politiek al de kiem van de oprichting van een regionale organisatie in West-Europa. Vanaf 1947 komt Washington dan ook tussen ten gunste van een eengemaakt Europa. Er wordt druk uitgeoefend op een aantal Europese politici en

alle bewegingen die de Europese gedachte promoten, worden gesteund (onder meer financieel)."¹³

De *containment*-doctrine werd in West-Europa toegepast onder de naam *Non-communist left policy* (NCLP).

De *Non-communist left policy* (NCLP)

"We moeten de niet-communistische linkerzijde steunen in hun verzet tegen het communisme en daarbij gebruik maken van de Amerikaanse vakbonden. (...) De directe actie van de VS moet inhouden: invoering en opvolging van het Marshall-plan (...) Militaire steun. Vertegenwoordigers van de Amerikaanse vakbonden moet proberen de communistische greep op de vakbonden te breken. (...) Krachtige informatieprogramma's. Acties op langere termijn: coalitie van alle niet-communistische partijen. Integratie van de Amerikaanse, Engelse en Franse zones in Duitsland."¹⁴ Deze belangrijke nota van de National Security Council (NSC)¹⁵ dateert van 18 maart 1948 en legt de belangrijkste punten van de NCLP vast.

De anticommunistische politiek van het Amerikaanse State Department steunt onder meer op de volgende punten:

- Duitsland opdelen om zo het Westerse deel op dezelfde golflengte te brengen als de andere West-Europese landen.
- Het Marshall-plan.
- De militaire steun van de Verenigde Staten.
- De communisten uit de vakbonden verjagen.
- Een eenheidsfront vormen van alle niet-communistische partijen om de communisten te isoleren.

Het is opmerkelijk dat die nota, die de politieke oriëntatie aangeeft voor het Atlantische blok in wording (één maand daarvoor was er de 'Praagse staatsgreep' en op hetzelfde moment wordt er in Washington onderhandeld over de oprichting van de NAVO) geen enkel woord bevat over de Europese eenmaking. Dat is des te verwonderlijker aangezien alle documenten van het State Department voortdurend de nadruk leggen op het belang om aan de Europeanen de noodzaak van de eenmaking uit te leggen.¹⁶ Dat lijkt erop te wijzen dat voor Washington de integratie van West-Duitsland in Europa de belangrijkste inzet van de Europese eenmaking was. J.L. Gaddis deelt die mening ook. Volgens hem werden de standpunten van Kennan over de integratie van Duitsland in een West-Europese unie waarbij de beslissingsbevoegdheid supranationaal zou liggen, vanaf 1947 door alle leden van

het State Department gedeeld. Op die manier kon de terugkeer van een sterk en agressief Duitsland tegengehouden worden.¹⁷ De anti-communistische politiek is er vooral op gericht om de Duitse economische macht uit de 'klauwen' van de USSR te houden. Dat verklaart de onverzettelijkheid van de Verenigde Staten tegen de Sovjeteisen op herstelbetalingen.¹⁸

De nota heeft het verder nog over de vakbonden en de niet-communistische partijen, die in de ogen van het State Department de instrumenten zijn om de communisten te isoleren.

Volgens R. Faligot en C. Julien is de inmenging van de grote Amerikaanse supermacht in de binnenlandse aangelegenheden van de Europese staten enorm groot. Die inmenging heeft hun soevereiniteit ernstig aangetast.¹⁹ Volgens J.L. Gaddis zijn het de Europese niet-communistische leiders zelf die de Amerikaanse inmenging eisen.²⁰ Vandaag weten we dat de Verenigde Staten, via de CIA, zwaar gewogen hebben op de Italiaanse verkiezingsuitslag van 1948. De VS dreigden er zelfs mee om de hulp van het Marshall-plan in te houden als de communisten de verkiezingen zouden winnen. De Amerikaanse vloot lag klaar voor Rome: "Tijdens een grondige discussie over het ontwerprapport over Italië suggereerde Mr. Guffler acties die de VS nu konden starten om het communistische succes bij de komende verkiezingen tegen te werken: de terugkeer van Trieste naar Italië eisen; weigeren van Marshall-hulp aan communistische landen; fondsen voor de verkiezingscampagne bezorgen."²¹ De Amerikaanse regering heeft ook de scheuring van de CGT-FO in Frankrijk gefinancierd via de American Federation of Labor (AFL) en het Congress of Industrial Organizations (CIO).²²

Volgens het State Department waren de Amerikaanse vakbonden, het CIO en vooral de AFL, de beste wapens waarover zij beschikten om de houding van de niet-communistische syndicalisten in Europa te beïnvloeden.

De Amerikaanse vakbonden²³

De American Federation of Labor (AFL) werd opgericht in 1881. Het was van in het begin een rechtse, corporatistische vakbond die aan rassensegregatie deed. De AFL staat in de jaren dertig tegenover het revolutionaire Internationaal Vakverbond (IVV). In oktober 1945, wanneer in Parijs het Wereldvakverbond (WVV) opgericht wordt met de bedoeling om alle vakbonden van de hele wereld te groeperen,

weigert de AFL om toe te treden, onder het voorwendsel dat het WVV door de Sovjetvakbonden gecontroleerd wordt. De AFL verschaft daarmee van het CIO en steunt de aanvallen van de Amerikaanse regering tegen die laatste organisatie.

Het Congress of Industrial Organizations (CIO) is in 1938 ontstaan uit een afscheuring van de AFL. Het is voorstander van de organisatie per bedrijfstak, in tegenstelling tot de organisatie per beroep. Het CIO is duidelijk linkser en telde talrijke communisten in zijn rangen (één afdeling op vier werd door communisten geleid). Het CIO breekt na de oorlog onmiddellijk met de rassenscheiding en wordt bij de oprichting van het WVV dadelijk lid.

De strijd tegen de 'agenten' van de USSR begint natuurlijk eerst in eigen huis. In juni 1947 stemt het Amerikaanse Congres de wet Taft-Harley. Die wet beperkt het stakingsrecht en oefent een strenge controle uit op het lidmaatschap van de vakbonden. Een clausule van die wet verplicht de vakbonden een eed van niet-communisme af te leggen, om syndicale rechten te verwerven. De Amerikaanse regering hoopte op die manier het goede voorbeeld te geven aan de Europese landen. "(Binnenland) (...) Wetten uitvaardigen om deze beweging van landverraders in de VS buiten de wet te stellen. (...) Niet alleen om de VS te beveiligen tegen haar wanorde stichtende en gevaarlijk subversieve activiteiten, maar ook het nodige voorbeeld te geven aan die democratische regeringen in Europa die meer actief bedreigd worden maar aarzelen om deze stap te zetten uit schrik te worden bestempeld als reactionair en fascist."²⁴

Richtlijn NSC20/1 lanceert de 'heksenjacht'. Senator McCarthy heeft de leiding. Die richtlijn maakt talrijke slachtoffers en onthoofd de communistische partij van de Verenigde Staten. De aanval gebeurde in twee fasen. Eerst werd de vakbond uitgezuiverd, zodat de partij van haar massabasis afgesneden werd. Daarna volgde de vernietiging van de partij zelf.²⁵ De operatie werd van in het begin geleid door het State Department, de CIA onder leiding van A. Dulles en het Federal Bureau of Investigation (FBI) onder leiding van J.E. Hoover, met steun en medeplichtigheid van een aantal leiders van het CIO (onder meer voorzitter William Green en schatbewaarder George Meany).²⁶ Nadat het CIO uitgezuiverd was en meer dan een miljoen leden verloor, waren de belangrijkste meningsverschillen met de AFL van de baan. De twee vakbonden fuseerden in 1955. In 1948 stapte het CIO uit het WVV.

Het geval van het CIO is interessant omdat het veel gelijkenis vertoont met de geschiedenis van het ABVV tussen 1947 en 1950. In het ABVV

slaagde de leiding er ook in om de organisatie systematisch te zuiveren van communisten dank zij het krachtige propaganda-instrument van het Marshall-plan. Nadat de vakbond gezuiverd was van communistische elementen, voerde de regering Pholien via een besluit op 5 februari 1951 een eed in voor ambtenaren, die expliciet tegen de communisten gericht was.²⁷

Na de bevrijding doen de socialisten in België allerlei pogingen om de communisten te isoleren

Voor de bevrijding slaagde de regering in Londen erin de nationale opstand waar het Onafhankelijkheidsfront (OF) op aanstuurde, te vermijden.²⁸ De Communistische Partij van België (KPB) had haar lot verbonden met het OF. Daarmee verbond de partij er zich toe om binnen het kader van de wettelijkheid te blijven en stelde zij zich bloot aan de aanvallen van haar vijanden.²⁹ De tactiek van de regering Pierlot om de communisten te isoleren, was een groot succes. Dat werd onder meer duidelijk bij de onderdrukking van de betoging van het OF in november 1944. De KPB had enkele dagen eerder, op 16 november, ontslag genomen uit de regering om te protesteren tegen de ontwapening van het verzet en tegen het feit dat er geen enkele garantie was dat de verzetsstrijders in het leger zouden opgenomen worden. Een paar maand later kwam de KPB op die beslissing terug. Ondertussen had de partij veel krediet verloren. In juni 1944 verzet de BSP zich resoluut tegen het plan van het OF om een algemene staking te lanceren. De BSP verzet zich eveneens tegen de vorming van 'bevrijdingscomités' onder controle van het verzet. De partij roept de socialistische burgemeesters en gemeenteraadsleden op om hun ambt opnieuw op te nemen.³⁰ In verband met de richtlijn van het partijbureau over het verzet, noteert J. Gotovitch het volgende: "De rol (van het OF) is net zoals die van heel het verzet beëindigd met het einde van de oorlog."³¹ De socialistische leiders beseften heel goed dat zij op het terrein voor de communisten moesten onderdoen. Op 21 september 1944 kwam het bureau van de BSP bijeen om zich te beraden over de samenstelling van de regering en vooral over de te voeren politiek ten overstaan van het OF. Eerst overtuigde Bouchery de andere socialistische leiders ervan dat het niet het geschikte moment was om zich uit te spreken over het programma van het OF. Daarna hield L. Delsinne een pleidooi om iedereen ervan te overtuigen dat het voortbestaan van het OF geen enkele zin meer had: "Zijn programma beoogt bepaalde doelstellingen, en die zijn

communistisch. De christen-democraten delen daarover dezelfde mening als wij." Na de discussie neemt het bureau het besluit dat "Sonneville (socialist en lid van de leiding van het OF) een mandaat krijgt om de politieke pogingen van het OF te doen mislukken."³²

G. Warner geeft een aantal argumenten die erop wijzen dat de communisten in november 1944 helemaal niet de bedoeling hadden om de macht te grijpen. Toch dient genoteerd te worden dat de regering Pierlot zonder de steun van de Britse troepen (die zich onder meer uitte bij de herbewapening van de rijkswacht) het nooit zou aangedurfd hebben om het besluit van 13 november uit te vaardigen (over de ontwapening van het Verzet).³³ C. Sawyer, ambassadeur van de Verenigde Staten noteert in verband daarmee: "Ondanks het militaire aspect van de zaak, kon de SHAEF (...) niet anders gezien het verschil in krachten die ter beschikking stonden van de regering en de elementen die de regeringsautoriteit betwistten."³⁴ Dat manoeuvre was erop gericht om het Verzet te ontwapenen en de rijkswacht met die wapens en met wapens uit de voorraad van het Amerikaanse leger in België te herbewapenen.³⁵

De regering Pierlot krijgt iedereen tegen. De regering wordt dan ook in februari 1945 vervangen door een regering onder leiding van de socialist Van Acker. Die regering is samengesteld uit politici die tijdens de bezetting in België gebleven waren. De intrede van de communisten in de regering betekende dat zij ermee akkoord gingen om de parlementaire democratie te herstellen. Een rapport van de Amerikaanse ambassade van maart 1946 bevestigt het feit dat de KPB niet van plan was om de traditionele structuren van de Belgische staat in vraag te stellen: "Marteaux verklaarde (...) tijdens een informele lunch gisteren (...) dat hij vanuit zijn overtuiging een republikein is, maar hij meent dat een constitutionele monarchie goed is voor België."³⁶

Geconfronteerd met de verdeeldheid en het gebrek aan vastberadenheid van de KPB, steunt de BSP zich op haar traditionele pijlers, de gemeentelijke ambtenarij en de ziekenfondsen. De BSP bereidt de naoorlogse periode actief voor. De KPB beschikt niet over een programma voor de organisatie van België na de bevrijding. De BSP kan er zich dan ook op beroepen de grondlegger te zijn van het Sociaal Pact. J. Gotovitch noteert daarover: "Via de meest bekende leiders van haar sociale organisaties heeft de BSP het gedenkwaardige paritair voorakkoord gesloten met het patronaat. Dat voorakkoord sluit elke andere vorm van politieke of sociale besluitvorming uit buiten de traditionele krachten en geplogendheden van het vooroorlogse België."³⁷ Het patronaat van zijn kant beseft heel goed de noodzaak om een dergelijk pact

over de sociale zekerheid af te sluiten. Op die manier ontwikkelen de patrouns een hechte band met de socialistische en christelijke arbeidersleiders en vermijden zij sociale conflicten. M. Van Der Rest, voorzitter van het Centraal Industrieel Comité (patronale organisatie die aan de onderhandelingen over het Sociaal Pact deelnam) noteert daarover het volgende: "De meer verlichte Belgische werkgevers (...) waren inderdaad tevreden in contact te komen met de leiders van de belangrijkste vakbonden gedurende de bezetting. (...) Wij vonden onze partners in deze onderneming erg breeddenkend en zij hebben een duidelijk verlangen getoond om een einde te stellen aan de steriele klassenstrijd."³⁸

De BSP neemt nog een aantal andere maatregelen om de invloed van de communisten te beperken. In de enthousiaste sfeer na de bevrijding, kiest de KPB voor een unitaire tactiek: regering met vier, fusie van de vakbonden. De KPB start de discussie met de socialisten om de eenheid van de twee partijen te realiseren. De socialistische leiders waren minder onder de indruk van het enthousiasme. Om de unitaire geest te dwarsbomen en toch de goede verstandhouding onder de basis van de twee partijen onder controle te houden, beslist het BSP-bureau in november 1944: "De contacten met de communisten verlopen via nationaal. Dat betekent dat wij besloten hebben dat er geen enkele onderhandeling op plaatselijk vlak gebeurt."³⁹ In maart 1945, in het vooruitzicht van de 1 mei-feesten, herinnert het Bureau eraan "dat de eerder genomen beslissingen van het Bureau in verband met de communisten van kracht blijven en dat eventuele gezamenlijke betogingen niet georganiseerd worden in het teken van de eenheid."⁴⁰ Het verbod op contact met de communisten breidt zich langzamerhand uit naar alle massa-activiteiten, van de Eerste Mei en de honderdjarige herdenking van Het Communistisch Manifest tot het feest van de bevrijding (de BSP was in september 1946 door het OF uitgenodigd). Het gaat zelfs zover dat er aparte organisaties opgericht worden om de Spaanse republikeinen te steunen in hun strijd tegen het Franco-regime. De BSP-leiders zijn vooral bevreesd voor de communistische invloed in de stakingen. Zij richten 'socialistische bedrijfsbrigades' op die een tegengewicht moeten vormen voor de communistische bedrijfscellen bij de spoorweg- en tramarbeiders.⁴¹ In januari 1946 beslist het Bureau: "Bij harde stakingen moeten de socialistische vakbondsleden onmiddellijk de leiding nemen van de beweging en ze in de richting van vakbondsvergaderingen sturen. Zij moeten de partij verwittigen en de socialistische ministers inlichten over het werkelijk karakter van de staking."⁴²

De Koude Oorlog is nog niet uitgebroken en het Amerikaanse State Department heeft de *Non-Communist Left Policy* nog niet uitgewerkt. Toch is alles klaar om die Koude Oorlog te lanceren. Het terrein in België is er gunstig voor. De BSP-leiders voeren vanaf 1945 strijd tegen de communisten. Zij willen de hele arbeidersklasse onder de vleugels van één enkele socialistische partij scharen. Een vertrouwelijk rapport van de OSS¹¹ vat de standpunten van een aantal Belgische politici over de collectieve veiligheid samen: "Privé tonen de socialisten zich even pessimistisch als de conservatieven over Stalins intenties in Europa. Maar publiek leveren ze geen kritiek op het Russische schrikbeeld. (...) Zij vrezen dat Amerika zich uit de Europese zaken zal terugtrekken. (...) Sprekend over het gewapend conflict tussen Rusland en Anglo-Amerikanen dat hem onvermijdelijk leek, zei een socialistisch vakbondsleider: 'We moeten naar Rusland kijken (...) Het is de kampioen van de sociale vooruitgang; maar onze gevoelens binden ons aan de Westerse democratieën.' Zo'n gevoelens vindt men ook terug bij diegenen die vandaag voor de communisten zouden stemmen."¹⁴ Dat rapport is heel interessant. Het toont aan dat talrijke socialistische leiders, zowel van de BSP als van het ABVV, schrik hebben van de nieuwe macht van de USSR. Daarom doen zij een beroep op de Verenigde Staten 'om Europa niet in de steek te laten'. Het besluit van het rapport stelt dat talrijke Belgische personaliteiten de Amerikaanse economische overheersing verkiezen boven de Russische 'tirannie': "De Belgen vrezen (...) de economische indringing die van de Belgische ondernemingen pure agenten van grote Amerikaanse trusts zal maken." Geen enkele van die personaliteiten wordt bij naam genoemd in het rapport.¹⁵ Vermeld wordt ook dat Rusland Europa via de activiteiten van de communisten wil overheersen.

De Non-Communist left policy en de AFL-CIO

In januari 1947 installeert de AFL haar Europees hoofdkwartier in Brussel. In april 1947 stuurt de AFL, in samenspraak met de CIA, Irving Brown, de AFL-vertegenwoordiger in Europa, op rondreis langs de Europese vakbonden, met als doel: "Houden van informele discussies met verscheidene vakbondsmensen over de bestrijding van de Sovjetpropaganda. (...) Informatie vergaren over de aard en de problemen van diverse organisaties. (...) De band van de AFL en de informatie over de Europese vakbonden verbeteren."¹⁶

De AFL had reeds een duidelijk standpunt ingenomen door met de Amerikaanse regering samen te werken tegen de USSR. Zo weigerde de AFL ook toe te treden tot het Wereldvakverbond (WVV)⁴⁷ en bekampte die laatste organisatie zelfs openlijk. Brown brengt een heleboel propagandamateriaal mee. Daarin wordt de gedwongen arbeid in de USSR veroordeeld. De vakbonden worden opgeroepen om het WVV te verlaten. Het bureau van de AFL in Brussel doet dienst als verspreidings- en verbindingscentrum. Na een aantal maanden keert Brown terug naar de Verenigde Staten waar hij in november deelneemt aan een bijeenkomst met een aantal vakbondsleiders van de AFL en het CIO. Op die bijeenkomst wordt de Europese politiek van de AFL en het CIO uitgewerkt. Brown stelt zelf het eindrapport op.

Uit een telegram van Kirk, de Amerikaanse ambassadeur in Brussel, blijkt duidelijk dat Brown tijdens zijn rondreis in Europa in september 1947 bezig is een Europese intersyndicale conferentie te organiseren met syndicalisten uit de Benelux: "Irving Brown deelt me mee dat hij probeert een conferentie van vakbondsleiders te organiseren van de zestien landen die in Parijs vertegenwoordigd waren op de discussies over het Marshall-plan. (...) Hij suggereert dat vakbondsleiders uit de Benelux tot zo'n conferentie zouden oproepen. (...) Brown wil de communistische propaganda neutraliseren. (...) Brown beklemtoont hoe belangrijk het is dat het initiatief uitgaat van de Europeanen en dat zijn rol als vertegenwoordiger van de Amerikaanse vakbonden niet bekend raakt."⁴⁸ De Belgische socialistische vakbondsleiders reageren braafjes op de plannen van Brown. In september 1947 hecht het Bureau van het ABVV zijn goedkeuring aan het Marshall-plan. Louis Major, secretaris van het Bureau, neemt het initiatief voor de vakbondsconferentie die uiteindelijk op 9 en 10 maart 1948 in Londen doorgaat.⁴⁹

G. Debunne, lid van het secretariaat van de ACOD, schrijft in zijn memoires in verband met de reis van Brown in België dat er "een vergadering werd gehouden in hotel Metropole in Brussel, waarop de meerderheid van de nationale vakbondsleiders van het ABVV uitgenodigd was. De meesten waren dan ook aanwezig."⁵⁰

Voor zijn bijeenkomst met L. Major en P. Finet (secretaris-generaal van het ABVV) trekt Brown naar Londen om zich te verzekeren van de steun van de leiders van het Trade Union Congress (TUC, de Engelse vakbond).

De Engelsen en Amerikanen steunen de verkiezing van P. Finet als voorzitter van de nieuwe organisatie die ingaat tegen het WVV.⁵¹ De socialistische leiders van het ABVV, en dan vooral L. Major, hebben

een grote bijdrage geleverd in de oprichting van het Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen (IVVV).⁵² Dat wordt in december 1949 in Brussel opgericht.

De leiding van het ABVV had het initiatief genomen om een besloten bijeenkomst te houden ("*closed meeting*") in Brussel op 16 april 1949. Op die bijeenkomst waren syndicalisten aanwezig uit de kleine Europese landen (België, Zwitserland, Luxemburg, Zweden, Noorwegen, Denemarken en Ierland). Er werden afspraken gemaakt om de volgende bijeenkomst van het WVV in Milaan in juni 1949 te saboteren. De aanwezige organisaties zouden allemaal ontslag nemen uit het WVV en er zou een nieuwe syndicale internationale opgericht worden: "(...) alle vertegenwoordigde organisaties op de bijeenkomst zouden zich terugtrekken uit het WVV en, inderdaad geen afgevaardigden sturen naar de eerstkomende bijeenkomst van het WVV in Milaan op 28 juni. (...) De kleine democratische landen moesten *de leiding nemen* (onderstreept in de tekst) in de vorming van een nieuwe internationale organisatie. (...) Zij zijn van oordeel dat: (...) 2. Organisaties uit de kleine landen het initiatief moeten nemen. 3. Alle vakbondsorganisaties van democratische landen moeten aansluiten. (...) 5. Het uitvoerend bestuur moet in een klein land gevestigd worden. 6. De secretaris moet afkomstig zijn van een klein land."⁵³

De splitsing van het WVV ontstond door de scheuring van de Italiaanse CGIL en de Franse CGT in 1947. Na de lancering van het Marshall-plan in juni 1947 waren de vakbondsorganisaties nog meer verdeeld.⁵⁴ Die scheuringen werden niet alleen financieel door de AFL gesteund, maar ook door het ABVV. J. Gerard-Libois en R. Lewin steunen zich daarvoor op de getuigenis van G. Debunne, secretaris van de ACOD, in verband met Force Ouvrière.⁵⁵ Ik heb een aantal brieven gevonden die Arthur Gailly naar Irving Brown schreef en waarin aangetoond wordt dat de CMB de Italiaanse niet-communistische vakbonden steunde: "Het hele probleem in Italië komt neer op mensen en geld. De Belgische metaalarbeiders zijn bereid om hen daarmee te helpen."⁵⁶ G. Debunne schrijft in zijn memoires: "Het was duidelijk dat de AFL bereid was om de anticommunistische strijd financieel te steunen. Ik ben daarover formeel: de ACOD heeft nooit geld ontvangen van de AFL. Verder weet ik niet wat er allemaal gebeurd is. (...) De AFL heeft in Frankrijk Force Ouvrière gesteund bij de afscheuring van de CGT. Het ABVV en de ACOD zouden hetzelfde doen."⁵⁷ In de papieren van J. Rens vond M. Dumoulin een dossier dat teruggaat tot het jaar 1945: "De AFL-CIO geeft veel steun aan het BVV, het toekomstige ABVV."⁵⁸

De Amerikaanse vakbonden namen allerlei initiatieven in Europa. Ik heb een rapport gevonden van A. Luchek, de vertegenwoordiger in Europa van het CIO-CSC (*Community Service Committee*) van 1946. Dat rapport vermeldt het opzetten van de CIO-AFL *Relief Projects* in België. Onder meer subsidies voor 5 medische centra die verbonden waren met het ABVV, voor een bedrag van 1.011.780,30 BF, een zending van voedsel en medisch materiaal, financiële steun aan het ABVV voor een bedrag van 2.188.650 BF en 75.000 dollar voor een programma *Education and Training*. De ABVV-contactpersonen voor die projecten waren P. Finet, J. Bondas en L. Major. A. Luchek noteert in verband met zijn contacten in het ABVV: "Ik heb de indruk dat het Uitvoerend Bestuur van het ABVV weet heeft van de projecten, maar de leden niet."⁵⁹ Het programma *Education and Training* was zowel voor het ABVV als voor het ACV bedoeld en was erop gericht de leden meer burgerzin bij te brengen. Het tweede rapport gaat daar ondermeer over en preciseert ook dat in 1946 (de juiste datum wordt niet vermeld) Finet aan Luchek laat weten dat "gezien de hardste tijden en ontberingen in België voorbij zijn, de vakbonden geen bijkomende hulp zullen vragen."⁶⁰ Een van die medische centra is het sanatorium van de Belgische Transportarbeidersbond van O. Becu in Antwerpen.⁶¹ Over de andere medische centra heb ik geen informatie gevonden.

Om die steun aan de Belgische vakbonden te begrijpen, moeten we ons verplaatsen in de context van die tijd. Europa moet heropgebouwd worden en de Koude Oorlog is nog niet echt uitgebroken. Er waren andere programma's zoals de UNRRA die in dezelfde richting gingen. Maar de vraag is of alle leden van het ABVV-bureau op de hoogte waren van die steun en aan welke centrales ze gegeven werd. Het staat vast dat die steun uitsluitend aan socialistische syndicalisten gegeven werd. Op die manier hadden zij een grote voorsprong op de communisten bij de uitbouw van hun organisaties.

A. Luchek moet zich met heel Europa bezighouden. Hij heeft niet genoeg tijd en evenmin de bedoeling om zich in de interne zaken van de Europese vakbonden te mengen. Hij bekijkt de activiteiten van I. Brown in Europa dan ook erg kritisch. Hij schrijft aan M. Ross: "Irving Brown (...) vat zijn functie op als het aantonen aan de Europese vakbonden dat de AFL niet isolationistisch is en interesse heeft voor internationale solidariteit. (...) Hij probeert het WVV te discrediteren door te verklaren dat het wordt gedomineerd door communisten. (...) In die zin geloof ik dan ook dat Irving Brown een oorlogsstoker is. Hij beweert dat er een onvermijdelijke botsing komt en dat enige mogelijkheid om dit te vermijden erin bestaat om van de huidige situatie gebruik te

maken door Rusland in een ondergeschikte positie te plaatsen."⁶² Luchek noemt Brown duidelijk een oorlogsstoker (*warmonger*). Het is twijfelachtig of Luchek zich ook bezig hield met anticommunistische activiteiten in Europa. Maar begin 1947 verandert de situatie. In de Verenigde Staten woedt de heksenjacht. Het is de tijd van de repressie tegen de vakbonden. We hebben eerder al gezien dat sommige leiders van het CIO verkozen om zelf hun vakbond te zuiveren, om op die manier niet beschuldigd te worden van communisme door de mac-carthystische fanaticelingen. In mei 1947 laat D. Saposs van het ministerie van Arbeid in Washington DC aan I. Brown weten dat P. Murray, de voorzitter van het CIO, besloten heeft om A. Luchek te vervangen door E. Cope. Hij beschrijft E. Cope als "in alle opzichten positief antitotalitair. Hij denkt ook dat de AFL aan het CIO zullen moeten samensmelten. (...) Ik ben ervan overtuigd dat jullie beiden elkaar kunnen vinden en samenwerken in vele projecten."⁶³

Men kan zich afvragen of het fusiecongres van april 1945 waarop het ABVV⁶⁴ opgericht wordt, niet kadert in de talrijke socialistische operaties om de communisten te isoleren. Op die manier werd het terrein voorbereid voor de volledige uitzuivering van de communisten uit het ABVV.

Het stichtingscongres van het ABVV van 29 en 30 april is een fusie van verschillende syndicale organisaties: het Belgische Vakverbond (BVV) onder leiding van de socialisten, het Belgisch Verbond van Eenheidsyndicaten (BVES) onder leiding van de communisten, de Mouvement Syndical Unifié onder leiding van A. Renard en het Algemeen Syndicaat van de Openbare Diensten (ASOD). Het BVV was weinig actief in het verzet tegen de bezetter en telde 250.000 leden. Het BVES had ongeveer 165.000 leden, de twee andere vakbonden ongeveer 110.000. Het waren de communisten die de idee van een fusie lanceerden. De socialisten aarzelden aanvankelijk, maar stemden ermee in omdat zij hoopten om zich zo tenminste te verzekeren van de meerderheid in de leidende structuren van het ABVV (bureau en secretariaat). Zij hoopten zo eveneens de autonome acties van de communisten te beperken. Een officier van SHAEF doet het relaas van een gesprek dat hij heeft gehad met een journalist van *Le Peuple* (waarschijnlijk Victor Larock): "De socialisten hadden schrik om te weigeren. (...) De communisten zouden proberen voordeel te halen uit de sympathie voor de Sovjet-Unie onder de socialistische werkers. (...) Beide kanten bereidden er zich op voor elkaar te bevechten in de eengemaakte vakbond. De socialisten meenden dat zij beter hun tijd konden afwachten en zo terrein winnen dan door de communisten te bekampen van bij het begin."⁶⁵

Volgens R. Hemmeryckx was A. Renard, tenminste voor 1947, een ernstig voorstander van een eenheidsvakbond, zonder inmenging van de partijen in de vakbond. Maar een rapport van de OSS van 1945 lijkt erop te wijzen dat die 'syndicale onafhankelijkheid' van A. Renard vooral gericht was tegen de communisten: "(Renard) (...) Zij controleren slechts één van de vier vakbonden die samengaan en zullen een minderheid vormen in de nieuwe organisatie. Bovendien bieden de regels van de nieuwe organisatie bescherming tegen het gevaar van de nieuwe vakbond een vruchtbaar veld voor partijpolitieke propaganda te maken."⁶⁶

In april 1945 controleren de socialisten 3 van de 6 zetels van het ABVV-secretariaat en 7 van de 15 zetels van het Bureau. Tijdens het Tweede Congres van het ABVV stijgt hun zetelaantal respectievelijk tot 5 en 11 zetels. Volgens J. Gotovitch heeft de 'oude garde' van het BVV het nieuwe ABVV zo snel kunnen inpalmen, door het gebrek aan ervaring van de communisten.⁶⁷ We hebben reeds eerder gezien dat het BVV een groot voordeel had op BVES, aangezien het BVV van bij zijn heropricting in 1945 en 1946 financieel gesteund werd door de Amerikaanse vakbonden. De socialistische leiders maakten dan ook dankbaar gebruik van hun gewicht in het Bureau. Ondanks de communistische tegenstand, bepaalden zij het aantal afgevaardigden van elke vakbond op het congres van december naar rato van de bijdragen. Op die manier werd de krachtsverhouding socialisten/communisten op het congres 4 tegen 1.⁶⁸ In december telde het BVES nog slechts 100.000 leden.

Op 17 maart 1947 komt de Algemene Raad van de BSP samen. Spinoy, voorzitter van de BSP-afdeling in Mechelen, stelt ronduit voor om de communisten uit de vakbond te zetten: "Het ogenblik is gekomen om te vechten tegen de communistische infiltratie en de vakbondsbeweging een ontwenningsskuur te geven (applaus)." Yernaux, voorzitter van de BSP-afdeling in Charleroi, de streek waar de communisten het sterkst staan, gaat niet akkoord met Spinoy: "Op syndicaal vlak is er een fusie gebeurd. Wij zijn op economisch vlak bondgenoten van de communisten en wij zouden ons paradoxaal genoeg verbinden met de rechterzijde. Dat zou de arbeidersklasse nooit begrijpen."⁶⁹

Tijdens de koningskwestie slaagt de BSP erin om gezamenlijke acties met de communisten te vermijden door een Gemeenschappelijke Actie aan te gaan met het ABVV waar de communisten uit weggezuiverd waren. M. Buset, voorzitter van de BSP, feliciteert L. Major daarvoor tijdens de bijeenkomst van het BSP-Bureau op 19 oktober

1948: "Sinds twee jaar vraag ik u of het moment geschikt is voor een gemeenschappelijke verklaring. U hebt goed werk geleverd, (...) u hebt de communistische elementen uit de vakbond gezet. Als we door een gemeenschappelijk akkoord de socialistische eenheid zouden kunnen realiseren, zou dat een goed resultaat zijn. Wie weet, misschien is dat volgende zomer wel mogelijk." Op dat ogenblik is Major eerder terughoudend. Maar onder de dynamiek van de koningskwestie komt er toch een Gemeenschappelijke Actie in 1949 en stelt het ABVV zich op dezelfde lijn als de BSP.

Het Marshall-plan

De Amerikanen waren er zich heel goed van bewust dat ze met de lancering van het Marshall-plan een stevig wapen gaven aan de Europese socialisten in hun strijd tegen de communisten: "De ERP heeft de kloof tussen de communisten en de socialisten verwijd tot een definitieve breuk. (...) Over het algemeen zijn de socialistische bonden bereid actief deel te nemen aan het gevecht voor de de ERP en tegen het WVV. De eerste zet in deze campagne gebeurde eind december door het Uitvoerend Comité van de Bond van Textielarbeiders (onder leiding van de socialist F. Liebars). (Het Comité) nam een resolutie aan waarin werd verdedigd dat het onmogelijk was een gezonde en permanente internationale vakbondsorganisatie op te richten op de grondslagen van het WVV."⁷⁰

Alle kranten, met inbegrip van de socialistische, verdedigen het Marshall-plan als "een efficiënte dam tegen het totalitarisme en een middel om de democratie te verdedigen."⁷¹ In 1948 en 1949 organiseert de BSP tientallen meetings voor de leden van het ABVV. De socialistische leiders C. Huysmans, V. Larock, P.H. Spaak en anderen onderscheiden zich door hun anticommunisme en door hun onvoorwaardelijke steun aan het Marshall-plan. In januari 1949 houdt Spaak in Luik een toespraak: "(...) Communisme (...) als negatie van de mensenrechten, vrijheid en waardigheid en als een poging om een nieuw levensideaal op te leggen dat de hele wereld ver achteruit zal slagen (...) Het grootste deel van de rest van zijn toespraak handelde over het Marshall-plan dat hij 'onontbeerlijk' vond en waarzonder Europa zou lijden onder volledige economische desintegratie."⁷²

Die standpunten van de BSP vinden we nog sterker terug bij de socialistische leiders van het ABVV.

In februari 1948 wordt het Marshall-plan door het ABVV-Congres goedgekeurd. Maar in december 1947 was het reeds door het ABVV-Bureau aanvaard. Op 25, 26 en 27 oktober 1947 hield de BSP een congres waarop het Marshall-plan goedgekeurd werd, op voorwaarde dat er aan de Amerikaanse hulp geen politieke of economische voorwaarden verbonden waren. De formulering was erg vaag en liet vrijheid voor interpretatie, afhankelijk van de krachtsverhoudingen binnen de partij.

In maart 1948 neemt L. Major het initiatief voor een bijeenkomst van vakbonden die positief staan tegenover het Marshall-plan.⁷¹ Die bijeenkomst is de voorloper van de oprichting van het IVVV en van de terugtrekking van de meeste West-Europese vakbonden uit het WVV: "Anderen dan Major, die misschien wel het meest pro-Amerikaanse lid is van het ABVV-secretariaat, waren zo enthousiast dat zij het ABVV voorstelde als sponsor in plaats van de AFL voor de vakbondsconferentie over de ERP. Dat paste perfect in Browns strategie. (...) Het belang ervan kan moeilijk overschat worden want het kan goed leiden tot de oprichting van vakbonden die misschien het WVV kunnen opvolgen of vervangen voor internationale vakbondsaken."⁷²

Een andere Belg neemt het initiatief voor de eerste conferentie van een internationale federatie om het Marshall-plan te steunen. Tussen 6 en 9 april 1948 organiseert O. Becu, voorzitter van de Belgische Transportarbeidersbond van het ABVV, de conferentie van de International Transport Workers Federation die zijn goedkeuring hecht aan het Marshall-plan.⁷³ Hij protesteert zelfs omdat men hem niet aangeduid heeft als vertegenwoordiger van de arbeidersbeweging in de Europese Organisatie voor Economische Samenwerking (EOES). Hij beroept er zich op dat "(...) zij het recht hebben iemand in de Commissie te benoemen van de eerste Belgische Bond die de ERP heeft doorgedruwd en deel uitmaakt van de ITF dat als eerste Internationaal Vakbondssecretariaat actief het hulpprogramma goedkeurde."⁷⁴

Geconfronteerd met de isolatiepogingen van de socialistische vakbondsleiders, gaan de communisten in het offensief. In februari 1948 proberen zij een aantal stakingen te lanceren, met het oog op een politieke algemene staking tegen het Marshall-plan. Het wordt een mislukking, verschillende sectoren volgen niet. Dat geeft de socialisten de gelegenheid om in de tegenaanval te gaan. Die aanval wordt op 23 februari 1948 ingezet met een resolutie van de Algemene Raad van de BSP. De resolutie verschijnt in *Le Peuple* en veroordeelt de 'louter politieke' staking van de communisten.⁷⁵ Talrijke afgevaardigden en militanten worden ontslagen, onder het voorwendsel van 'wilde staking'. Het ABVV doet geen enkele poging om hen te verdedigen.

In de mijnen, bij GAZELCO en de post werd wel gestaakt. Op de bijeenkomst van het BSP-Bureau op 16 februari is er grote verdeeldheid. E. Anseele, afgevaardigde van Gent, protesteert: "Ik ben het beu om telkens te horen dat het hier om communistische agitatie gaat." Hij verzet zich tegen de repressie die Van Acker tegen de ambtenaren voert.²³ Spaak antwoordt verontwaardigd: "Ziet gij dan niet dat die aanvallen systematisch tegen het Marshall-plan gericht zijn? De communisten willen in Europa een zodanige chaos creëren dat de Amerikanen hun hulp aan Europa stopzetten. (...) Van Acker heeft mij overtuigd. Er moest vastberaden opgetreden worden om de beweging te kop in te drukken."²⁴

In februari 1948 vraagt de KPB aan Theo Dejace, voorzitter en vertegenwoordiger van het BVES in het ABVV-secretariaat, om zijn plaats af te staan aan Avaux, de voorzitter van de Brusselse federatie van het ABVV. Op het congres van februari wordt het aantal leden van het secretariaat van 5 naar 4 teruggebracht. Daardoor worden de communisten automatisch uit de leiding van het ABVV gezet. Het gevecht van de socialisten om de communisten uit de leiding van het ABVV te zetten, begon al veel eerder. Een telegram van de ambassade maakt duidelijk dat de socialisten "van plan zijn om de communistische secretarissen te beperken van twee tot een en het Bureau terug te brengen van zeven tot vier of vijf. Dat leidt tot interne weerstand die waarschijnlijk niet het congres haalt want de socialistische meerderheid zou er elke communistische vertegenwoordiging in het ABVV-Bureau wegvagen."²⁵ In januari 1946 volgt een tweede telegram: "De Vlaamse socialisten wensten de communistische vertegenwoordiging in het secretariaat en het bureau te beperken en om dat te bereiken hadden zij een congres nodig gebaseerd op effectief betaald lidmaatschap."²⁶ Die politiek om de communisten uit te schakelen, kwam er niet van de een op de andere dag. Het is het resultaat van een lange strijd binnen het ABVV. Het is alleen verwonderlijk dat de KPB zich zo gemakkelijk laten strikken heeft.

In de jaren 1948 en 1949 worden de communisten langzamerhand uit alle syndicale structuren gesloten. Sommigen nemen zelfs vrijwillig ontslag.

Verskillende nota's van de Amerikaanse ambassade in Brussel en van de ECA, Labor Division gaan over het steeds groter isolement van de communisten binnen het ABVV. Eind 1948 geeft Avaux zijn ontslag: "De Bock meent dat de verkiezingsprocedure zal vergemakkelijkt worden en de intriges verkleinen als het duidelijk is dat er geen communistische kandidaat is. (...) Het ontslag van Avaux zal de communistische

vakbonden zonder enige leider van betekenis laten. (...) De communisten hebben duidelijk problemen om zijn opvolger aan te wijzen, maar het failliet van hun positie in België is overduidelijk geworden."⁸²

Tijdens het congres van de ACOD in november wordt Lefevre, lid van het ACOD-secretariaat, uitgesloten. Die uitsluitingen gebeuren soms onder het motto van syndicale onafhankelijkheid ten overstaan van de partijen. Tijdens het congres van de ACOD zegt G. Debunne het volgende tegen Lefevre: "We zullen geen communistische, Amerikaanse of enige andere bevoogding aanvaarden." Het rapport legt er de nadruk op dat de communisten zich bijna niet ofwel heel slecht verdedigen: "'Lefevre (...) gaf de indruk dat hij er spijt van heeft dat hij een communist is. (...) Crevecoeur, de tweede communistische verantwoordelijke was ingeschreven om tussenkomen over dit onderwerp (de stakingen van de post), maar hij nam het woord niet wanneer hij werd geroepen." Op het congres worden alle communisten uit het ACOD-secretariaat gesloten. "Als natuurlijk gevolg van deze ontwikkelingen (overlijden van een communistisch secretaris, die vervangen wordt door Debunne, en A. Valkeners, een andere secretaris, die in februari 1948 uit de KPB stapt en een hevig anticommunist wordt) en van een verstandige planning heerste op het congres een goed georganiseerde anticommunistische sfeer. (...) Zijn volledige speech (Debunne) was gericht tegen de communisten en later vernamen we van hem dat hij het tactisch goed vond om het gevecht te lanceren van bij het begin."⁸³

In de herfst van 1948 probeert A. Renard in zijn Luikse bastion een stakingsbeweging te lanceren. Maar achteraf schaart hij zich achter de socialist en wordt hij opnieuw lid van het secretariaat. Hij wordt zelfs benoemd tot regent van de Nationale Bank. Het is Renard, de 'verdediger' van de syndicale onafhankelijkheid, die het *Charter van de Arbeid* opstelt dat op 22 juli 1949 door de Gemeenschappelijke Actie aangenomen wordt.⁸⁴

Nadat de krachtsverhoudingen duidelijk vastliggen, stelt het bureau aan het congres van mei 1949 voor dat het ABVV zich uit het WVV terugtrekt. De resolutie wordt met een grote meerderheid aangenomen.⁸⁵

Amerikaans overheidsperoneel in België speelde daarbij een niet onbelangrijke rol. Gelijktijdig met de actie van Brown, onderneemt A. Wegener, Labor Advisor of ECA Mission to Belgium, tussen 1948 en 1950 allerlei pogingen om de vakbondsleiders warm te maken voor de ERP. Er waren verschillende contacten tussen de ECA en ABVV-leiders rond de 'technische assistentie' van de ABVV-leiders om de propagandabrochures van de ERP te verspreiden. Finet, De Bock en Major

staan daar heel welwillend tegenover: "Mr. Finet verleende de ruimste mate van medewerking voor de verspreiding van de literatuur over het Marshall-plan onder alle ABVV-leden."⁸⁶ In juni 1950 organiseert de ECA een reis voor de leiders van de 3 vakbonden⁸⁷ om de Amerikaanse productiviteit en de verhoudingen tussen de werkgevers en werknemers te bestuderen. Later wordt die praktijk uitgebreid naar de lagere structuren van het ABVV. De vraag dringt zich dan ook op of er een verband bestaat tussen die reizen en het 'Protocol over de productiviteit' dat in mei 1954 ondertekend wordt en waarin de syndicale beweging aan het patronaat belooft om de sociale vrede te bewaren.⁸⁸

In *Manual of Operations* van de ECA, een handboek dat verschijnt in augustus 1949, worden de grote lijnen vastgelegd van de politiek ten overstaan van de Europese vakbonden die het Marshall-plan goedkeurden: "West-Europese vakbonden, uitgezonderd diegene die door de communisten werden gedomineerd, behoorden tot de toonaangevende voorvechters van het Marshall-plan. (...) Samengevat komt de vakbondspolitiek van de ECA neer op (...) samenwerking met de democratische elementen in de vakbonden (...) kennis verspreiden over de relaties arbeid-management met het oog op de bevordering van industriële stabiliteit en democratie (...) bevorderen van industriële productiviteit. (...) Media (...) de Amerikaanse vakbondsorganisaties verlenen steun aan het programma (...) in samenwerking met het Informatiebureau van de ECA zorgen zij voor sprekers, pamfletten, films, persconferenties, interviews,..."⁸⁹

Besluiten

De bijeenkomst van vakbondsleiders van de AFL en het CIO over de Europese politiek op 11 november 1947 is erg leerrijk. Op die bijeenkomst wordt de samenwerking tussen de vakbonden en de Amerikaanse regering bekrachtigd.⁹⁰ C. Julien is van oordeel dat de CIA de AFL financieel steunde voor zijn politiek in Europa.⁹¹ T. Barnes schrijft dat "het geld voor de eerste afscheuring van de CGT werd geleverd door David Dubinsky van de textielbond met medeweten en hulp van de CIA. (...) Begin van de jaren vijftig ging het om een miljoen dollar per jaar."⁹² D. Dubinsky was aanwezig op die bijeenkomst. T. Barnes toonde ook aan dat de CIA 10 miljoen dollar gaf om de Italiaanse anti-communisten te steunen in hun verkiezingscampagne van 1948. Steun ging onder meer ook naar de vakbonden. Op de bijeenkomst wordt beslist om het Marshall-plan te steunen en om de Europese

vakbonden op te roepen hetzelfde te doen. Daarvoor wordt er een inter-syndicale conferentie belegd (Londen, 1948). In ruil voor die steun mochten de vakbonden een aantal vertegenwoordigers aanduiden in de Amerikaanse overheidsdiensten van Buitenlandse Zaken, onder meer in de ECA. Zij mochten eveneens een aantal vertegenwoordigers aanduiden voor diplomatieke posten in Duitsland. De onderhandelingen werden rechtstreeks met president Truman gevoerd.

De wet Taft-Harley had dadelijk effect. Brown schrijft dat de AFL een 'leger' geworden is 'in de strijd voor de vrijheid'. Het is de bedoeling een scheuring teweeg te brengen in de vakbonden waar de communisten de meerderheid hebben, of ze te verjagen uit de vakbonden waar ze in de minderheid zijn. Een andere doelstelling is het slagen van de ERP. Hij verdedigt openlijk de belangen van de grote Amerikaanse ondernemingen: "Door de communistische greep op de vakbonden dreigen deze landen (Italië en Frankrijk) communistisch te worden. Dat zou niet alleen een nederlaag zijn voor de vrije vakbonden maar dat zou ook Amerika uit het continent stoten."⁹³

In zijn rapport legt Brown uit wat de *Non-communist left policy* betekent op syndicaal vlak: "Werken met en contacten leggen met de syndicalisten in deze landen waar de communisten in de minderheid zijn en de vakbonden gecopntroleerd worden door de socialisten en de christen-democraten. (...) Onze contacten situeerden zich in de eerste plaats in de internationale vakbondssecretariaten, de ILO, en voor een deel ook in de verschillende agentschappen van de Verenigde Naties (vanaf 1945 in San Francisco, de eerste vergadering van de UNO waar de Europese vakbonden uitgenodigd werden).⁹⁴ (...) Hun algemene ideologische standpunten komen overeen met die van AFL. (...) 5. Blijvende en ruime financiële hulp voor de oppositiegroepen in de vakbonden in Frankrijk en Italië en voor de Oost-Europese contacten. (...) 8. De noodzakelijke hulp voor de Europese vakbonden neemt de vorm aan van literatuur en kantooruitrusting."⁹⁵ Vanaf 1947 trekt I. Brown door heel Europa om propagandamateriaal te verspreiden van de AFL waarin de USSR en het WVV op de korrel genomen wordt. Zijn activiteiten concentreren zich vooral rond Frankrijk en Duitsland. Maar hij had ook talrijke contacten met Belgische syndicalisten van het ACV en het ABVV. In de persoonlijke archieven van Brown heb ik ook adressenlijsten gevonden waar het bulletin van de *Nouvelles Internationales du Mouvement Syndical Libre* naartoe gezonden werd, alsook een uitgebreide correspondentie met een aantal leiders van het ACV en het ABVV.⁹⁶ Op vraag van V. Larock werd het bulletin ook naar journalisten van *Le Peuple* verzonden.⁹⁷

De twee Amerikaanse vakbonden steunen ook de oprichting van de Navo. Kortom, op de essentiële punten volgen zij de Europese politiek van de Amerikaanse regering. Maar dat gebeurt niet zonder oppositie binnen de vakbonden, vooral in het CIO. Ik heb talrijke protestbrieven gevonden van leiders van federaties van het CIO. Onder meer een brief van Louis Goldblatt van de International Longshoremen's & Warehousemen's Union. Hij veroordeelt in december 1947 het Marshall-plan en de reactionaire buitenlandse politiek van de Verenigde Staten die gevoerd wordt op kosten van de Amerikaanse belastingbetaler.¹⁰ Die belastingbetaler was trouwens het grootste slachtoffer van de heksenjacht van Mac Carthy.

Is de *Non-Communist Left Policy* van het Amerikaanse State Department toegepast in het België van na de bevrijding?

Hernemen we de doelstellingen van die politiek: Duitsland verdelen (BRD in het westen, DDR in het oosten), Marshall-plan, militaire steun van de Verenigde Staten aan West-Europa via de Navo, de communisten uit de vakbonden zetten en een anticommunistisch front oprichten van niet-communistische partijen. Als we die doelstellingen bekijken, kunnen we niet anders dan vaststellen dat die politiek in België inderdaad toegepast is. België steunde de verdeling van Duitsland. De socialisten hebben van het Marshall-plan ruim geprofiteerd om de communisten te isoleren en hun invloed in het ABVV te breken. België was een van de meest getrouwe promotoren van het Verdrag van Brussel, de voorbode van de Navo. P. H. Spaak was er een van de meest getrouwe lakeien van. De communistische partij werd gereduceerd tot een onbetekenende factor. Na de verwijdering van de communisten uit de regering, werd de grote meerderheid van de arbeidersklasse georganiseerd binnen de twee partijen die vanaf maart 1947 aan de macht waren: de BSP en de CVP (via het ACV).

Dat alles zinkt natuurlijk in het niets indien we vergelijken met wat in Frankrijk of in Italië gebeurde.

Toch is de Amerikaanse regering vol lof over ons klein landje: "De Belgen waren een bondgenoot van onschatbare waarde om de communistische expansie te bevechten en West-Europa te consolideren. (...) Tijdens de moeilijke Koningskwestie was de politiek van de VS strikt neutraal. (...) De huidige zwakte van Engeland (...) maakte dat België meer en meer naar leiding en hulp zocht bij de Verenigde Staten. (...) België wantrouwt de Franse inspanningen om de leiding in West-Europa te veroveren en de Belgische standpunten over Duitsland sluiten gewoonlijk nauwer aan bij die van de Verenigde Staten en

het Verenigd Koninkrijk dan bij die van Frankrijk. (...). Benelux (...) vormt de meest concrete stap naar integratie in Europa. (...) België, een klein en fundamenteel conservatief land (...) vreest en wantrouwt de Oosterse kolos. *België heeft meer dan zijn deel gedaan in de oprichting van de Westerse Unie. (...) In België hebben we niet zoveel werk te doen. We kunnen veel meer bereiken door met dat land te werken en de Belgische leiding aan te sporen onze gemeenschappelijke doelstellingen van geïntegreerde en welvarende West-Europese en Noord-Atlantische gemeenschappen na te streven.* (Cursief van de auteur.) (...) Door dat de groei van de wereldhandel van beslissend belang is voor haar welvaart, kan België het belangrijkste doel van zijn economische buitenlandse politiek doen samenvallen met de doelen van de Verenigde Staten op dat vlak.⁵⁹

Ik wil twee aspecten benadrukken van die nota van het State Department, die opgesteld werd in 1950 en die de relaties tussen de Verenigde Staten en België definieert.

Vooreerst is er niet veel voor nodig om België in het Westerse kamp te houden. Toch voorziet het State Department een eersterangsrol voor ons klein landje bij de Europese opbouw en de Navo. Het Navo-hoofdkwartier bevindt zich dan ook in Brussel. Spaak werd in mei 1957 tot secretaris-generaal van de Navo benoemd. Onze hoofdstad is ook die van de EEG. Voor de verdediging van het Marshall-plan, de Navo en de oprichting van het IVVV in Europa konden de Amerikanen rekenen op de actieve en trouwe steun van Belgische syndicalisten zoals L. Major of A. Gailly en op socialistische leiders zoals P.H. Spaak. In die zin kunnen we stellen dat bepaalde socialistische leiders een gelijkaardige rol gespeeld hebben als diegene die het State Department aan een aantal Amerikaanse syndicalisten zoals I. Brown of E. Coppe had opgedragen.

Het tweede aspect is essentieel om het eerste te verklaren. Het gaat namelijk over de gemeenschappelijke economische belangen tussen de Verenigde Staten en België, vooral over de kwestie van de vrije markt. De Belgische economie hangt in belangrijke mate af van de export. In vergelijking met de situatie in de rest van Europa, bloeide de Belgische export tussen 1945 en 1948. In België was er bijna geen oppositie tegen een pro-Westerse politiek. De uitzonderlijke economische situatie in België en het ontbreken van belangrijke sociale strijdbewegingen, waarop de communisten zouden hebben kunnen steunen om het roer om te gooien, maakten dat de onsamenvangende politiek van de KPB geen partij was voor de vastberaden houding van de socialistische leiders van de BSP en het ABVV.

Deze tekst baseert zich op uittreksels uit het eindwerk van Armand Staquet voor het behalen van een licentiaatsdiploma (1999).

Noten

1. In het Engels: European Recovery Program (ERP). In dit artikel gebruik ik de twee benamingen, ERP en Marshall-plan. Op 5 juni 1947 stelde generaal Marshall tijdens een toespraak in Harvard zijn plan voor het economisch herstel van Europa na de oorlog voor. Het geld zou van de Verenigde Staten komen. Het plan werd door het Congres goedgekeurd. In de zomer van 1947 werd het plan door 16 Europese landen aanvaard. De landen van het Oostblok verwierpen het plan. Volgens die landen was het een verkapte poging van de Verenigde Staten om de controle over de Europese economie te verwerven. Als voorwaarde voor de toekenning van de steun, werden er talrijke bilaterale akkoorden getekend tussen de Verenigde Staten en de landen die steun kregen. Daardoor kregen Amerikaanse producten en Amerikaans kapitaal een aantal voordelen op de Europese markt, zonder enige tegenprestatie. Die akkoorden werden afgesloten op bijeenkomsten van de Europese Organisatie voor Economische Samenwerking (EOES) en de Amerikaanse Economic Cooperation Administration (ECA). Die laatste was belast met de coördinatie van de hulp in Europa. Van 3 april 1948 tot 31 december 1951 beliep de ERP-steun 12 miljard dollar. Later volgde er nog militaire steun. Het eerste resultaat van het Marshall-plan was de verdeling van Europa in twee tegengestelde blokken. Maar het voornaamste doel was om Europa om te vormen tot een afzetmarkt voor de Amerikaanse productie. G. Kennan schreef in verband met het Plan: "...als we er niet in lukken om de actie (ERP) die we hier bespreken effectief uit te voeren dan zal er een belangrijke verslechtering optreden in onze positie in de wereld. (...) Een Europa dat we zelf opgeven ... zou niet beter zijn... vanuit het standpunt van de Amerikaanse belangen, dan een Europa dat zou zijn voortgekomen uit een Duitse overwinning..." In PPS20, 22 januari 1948, "Effect upon the US if the ERP is not accepted".
2. Labour-minister (vergelijkbaar met socialistisch) van Buitenlandse Zaken van het Verenigd Koninkrijk vanaf 1945. Van 1937 tot 1940 was hij voorzitter van het Trade Union Congress (TUC), de Engelse vakbond.
3. Belgische minister van Buitenlandse Zaken van 1945 tot 1949. Samen met A. Van Acker en M. Busset, de voorzitter van de Belgische Socialistische Partij, was hij een van de belangrijkste socialistische leiders.
4. M. Dreyfus, *L'Europe des socialistes*, Brussel, 1991, p.197.
5. De machtsovername van de communisten in Tsjecho-Slowakije werd door de Westerse pers voorgesteld als een regelrechte staatsgreep. Vandaar de naam 'Praagse staatsgreep'.
6. M. Dreyfus, *op.cit.*, p.197-209.
7. Het State Department verenigt alle regeringsdiensten van de Verenigde Staten.

8. P. Winand, *Presidents, Advisors and the Uniting of Europe, American Policy towards European Integration, 1939-1963*, doctoraatsthesis aan de ULB met het oog op het behalen van de titel van doctor in de politieke wetenschappen, Brussel, april 1990, p.1-20.

Ik heb talrijke documenten van de National Security Council (NSC) gevonden die verwijzen naar het belang dat het Amerikaanse State Department hechtte aan de eenmaking van West-Europa. Onder meer de directieven NSC9/1-7, *US policy towards Western Union, 1948*.

9. President van de Verenigde Staten van 1945 tot 1952.

10. De *containment*-doctrine, uitgewerkt door G. Kennan, richtte de buitenlandse politiek van de Verenigde Staten er vooral op om alles in het werk te stellen om de invloed van de USSR in het Oostblok te 'beperken' en om de Sovjets ervan te weerhouden om de revolutionaire bewegingen in de wereld te steunen. Daarvoor moesten de communistische partijen in de niet-communistische landen uitgeschakeld worden. Volgens G. Kennan moesten de Verenigde Staten overal ter wereld de rol spelen van 'bewakers van de vrede'. In feite dient het anticommunisme van de *containment*-doctrine slechts om de wil van het Amerikaanse imperialisme om de enige supermacht te worden die de internationale relaties overheerst, te verbergen. Vanaf 1950 ging die doctrine gepaard met een andere, de *roll-back*, uitgewerkt door P. Nitze. Die laatste doctrine was erop gericht om het communisme in de hele wereld uit te schakelen en zelfs om het socialistisch systeem in de USSR omver te werpen. Die twee doctrines vormen ook vandaag nog de belangrijkste theoretische basis van de Amerikaanse buitenlandse politiek. In 1952 schreef G. Kennan een boek dat zijn ideeën over de Amerikaanse buitenlandse politiek samenvat: G.F. Kennan, *La diplomatie américaine, 1900-1950*, Parijs, 1952.

11. Ex-ambassadeur van de VS in Moskou. Bij de oprichting van de Policy Planning Staff (PPS) in 1947 wordt hij er voorzitter van. De PPS is een onderdeel van het State Department en maakt analyses over de politieke en economische wereldsituatie voor de National Security Council (waar ik het later nog over heb) en doet voorstellen voor de Amerikaanse buitenlandse politiek. Na 1950 wordt Kennan als voorzitter afgelost door P. Nitze.

12. J.L. Gaddis, *The Long Peace. Inquiries Into the History of the Cold War*, New York, Oxford, 1987, p.49, 52 en 55: "De Duitse nederlaag zou een machtsvacuüm scheppen in Centraal-Europa en de Russen zouden goed geplaatst zijn om die op te vullen." (p.49). "Angst voor een Duitsland onder Sovjetcontrole droeg er toe bij om de idee van een verdeeld Europa aanvaardbaar te maken in Amerikaanse ogen." (p.55)

13. M.T. Bitsch, *Histoire de la construction européenne*, Brussel, 1996, p.32-33.

14. Staff Meeting NSC on France, 18 maart 1948. Die nota gaat in feite over Frankrijk, maar er wordt ook duidelijk in vermeld dat de voorgestelde politiek ook van toepassing is in de Benelux-landen.

15. De NSC is het hoogste orgaan van het Amerikaanse State Department en is verantwoordelijk voor de planning van de Amerikaanse buitenlandse politiek. De NSC is samengesteld uit de president van de Verenigde Staten, de staatssecretarissen (equivalent van onze ministers) van Financiën, Defensie, enz. en generaals van de land-, lucht- en zeemacht, alsook een aantal vertegenwoordigers van de Central Intelligence Agency (CIA).

16. Alleen al in de loop van 1948 produceerde de NSC een twaalfstal documenten over de 'Western Union' en de plicht van de VS om Europa militair te steunen om zo de Europese eenmaking te bevorderen (NSC9/1-7 en talrijke Staff Meetings). In die documenten wordt ook de nadruk gelegd op het belang van de ERP.

17. J.L. Gaddis, *op.cit.*, p.60: "De Europese integratie kan er toe bijdragen dat Duitsland in een Europees systeem wordt opgenomen zonder dat Duitsland er de controle kan over verwerven. Zoals Kennan het stelde in 1948: "Alleen zo'n unie laat toe te hopen op het herstel van het machtsverevenwicht in Europa zonder Duitsland toe te laten opnieuw de overheersende macht te worden."

18. P. Winand, *op.cit.*, heeft duidelijk het belang aangetoond dat de Verenigde Staten aan Duitsland hechtten voor de 'stabilisering' van Europa en om de Amerikaanse verankering in het Westen te doen slagen. Duitsland moest een buffer vormen tegen de Sovjetdreiging (het ging dan niet zozeer over een militaire agressie maar wel over een machtsovername van de communisten in Frankrijk of Italië). Duitsland moest ook de economische basis zijn voor de heropbouw van West-Europa. Document NSC20/1, 25 februari 1948, p.3-4, beklemtoont dat: "Verdere Sovjetexpansie in Europa elk machtsverevenwicht onmogelijk zou maken en onvermijdelijk zou leiden tot een gewapend conflict tussen de VS en de USSR in uiterst nadelige omstandigheden voor de VS."

19. R. Faligot, *Guerre spéciale en Europe*, Parijs, 1980. Zie ook de artikels van Trevor Barnes in T. Barnes, "The Secret Cold War: the CIA and American Foreign Policy in Europe, 1946-1956. Part 1" in *The Historical Journal*, 24, 2, 1981, p.399-415 en T. Barnes, "The Secret Cold War: the CIA and American Foreign Policy in Europe, 1946-1956. Part 2" in *The Historical Journal*, 25, 3, 1982, p.649-670. Twee Belgische onderzoekers die over de Koude Oorlog in België gepubliceerd hebben, gaan in dezelfde richting; R. Van Doorslaer & E. Verhoeyen, "Les Etats-Unis, l'Europe occidentale et la guerre froide" in R. Van Doorslaer & E. Verhoeyen, *L'assassinat de Julien Lahaut, une histoire de l'anticommunisme en Belgique*, Brussel, 1987.

20. J.L. Gaddis, *The Long Peace, Inquiries into the history of the Cold War*, New York, Oxford, 1987, p.59. Volgens hem is het zelden in de geschiedenis voorgekomen dat een natie zo uitdrukkelijk door andere naties uitgenodigd werd om hen te overheersen. Dat had vooral te maken met de gezamenlijke belangen van de Verenigde Staten en het niet-communistische Europa.

21. Staff Meeting of NSC, 3 maart 1948, bijlage bij NSC1/2, p.2.

22. C. Julien, *L'Empire américain*, Parijs, 1968, p.337-341. Zie daarover ook de memoires van P. Agee, *Journal d'un agent secret. Dix ans dans la CIA*, Parijs, 1976. De AFL en het CIO zijn na 1945 de twee grootste Amerikaanse vakbonden.

23. De bronnen die ik geraadpleegd heb om de vakbonden AFL en CIO en hun banden met de politiek van het Amerikaanse State Department in Europa te bestuderen, komen uit het fonds George Meany's Memorial Archives (GMMA). De gebruikte monografieën zijn: R. Godson, *American Labor and European Politics: The AFL as a Transnational Force*, New York, 1976; D. Guerin, *Le mouvement ouvrier aux Etats-Unis de 1866 à nos jours*, Parijs, 1977; M. Debouzy, *Travail et travailleurs aux Etats-Unis*, Parijs, 1984; C. Julien, *op.cit.*, 1968, p.337-341; T. Barnes, *op.cit.*, 1981, p.411-415.

24. NSC20/1, *op.cit.*, p.10.

25. Lees in dat verband ook het boek van M. F. Toinet, *La chasse aux sorcières, le macCarthyisme*, Brussel, 1984.
26. In 1952 verving George Meany Green als voorzitter van het CIO. Beiden vergaderden in november 1947 met Irving Brown en Jay Lovestone van de AFL, met het oog op de coördinatie van de anticommunistische politiek van de Amerikaanse vakbonden in Europa.
27. J. Gerard-Libois & R. Lewin, *La Belgique entre dans la guerre froide et l'Europe, 1947-53*, Brussel, 1992, p.173-175 en 180-183. Gelukkig nam de 'heksenjacht' in België niet dezelfde proporties aan als het macCarthyisme in de Verenigde Staten. In H. Depraetere & J. Dierickx, *La guerre froide en Belgique, la répression envers le PCB et le FI*, Brussel, 1986, p.135-156 wordt echter duidelijk aangetoond dat de actie van de staatsveiligheid, de censuur en het beroepsverbod bijgedragen hebben tot de verzwakking van de KPB. De auteurs verdedigen de stelling dat het Koude Oorlogsklimaat in België een tastbare realiteit was. Een duidelijk voorbeeld daarvan was onder meer de moord op Julien Lahaut, parlementslid en communistisch leider.
28. De KPB was de enige partij die tijdens de nazi-bezetting stand hield. De communisten verzetten zich het meest tegen de bezetter. Zij richtten een aantal clandestiene organisaties op om het verzet te organiseren: het Belgische Partizanenleger, de Syndicale Strijdcomités in de fabrieken en het OF, van communistische strekking, maar dat eveneens allerlei verzetsstrijders groepeerde, van verschillende linkse en antifascistische overtuigingen. Het programma van het OF beperkte zich voornamelijk tot de bevrijding van België van het fascistische juk.
29. J. Gotovitch, *Du rouge au tricolore, résistance et parti communiste*, Brussel, 1992, p.367-441.
30. J. Gotovitch, "Ruptures et continuités: Personnel dirigeant et choix stratégiques socialistes de la clandestinité à la Libération", in *Socialisme*, nr.184, 31e jaargang, juli-augustus 1984, p.311-312.
31. *Ibid.*, p.312.
32. BSP-Bureau, 21 september 1944, p.7.
33. Ik denk hier vooral aan de bijeenkomst van Erskine en de ontslagnemende communistische ministers Marteaux, Demany en Dispy op 17 november 1944. Zij garandeerden Erskine dat de orde zou bewaard blijven en dat de wet zou gerespecteerd worden door het OF en de KPB. G. Warner, "La crise politique belge de novembre 1944: un coup d'Etat manqué?" in *Courrier hebdomadaire du CRISP*, nr.798, 1978, p.14.
34. US Embassy Telegram to Secretary of State, nr.126, 22 november 1944.
35. SHAEF Belgium, Final Report nr.21 for period sept. 1944-july 1945, p.14: "In november werd een plan uitgewerkt om de wapens van deze groepen in te zamelen door de rijkswacht. (...) Wapens en uitrusting werden aan de rijkswacht, de politie en gelijkaardige diensten geleverd vanuit de stocks van de geallieerden en van wapens die werden ingezameld van de verzetsbewegingen."
36. Airgram to Secretary of State, nr.116, 7 maart 1946.
37. J. Gotovitch, *Du rouge au tricolore, op.cit.*, p.362-367. Zie ook G. Vanthemse, *La sécurité sociale*, Brussel, 1994, p.54-71: "Henri Fuss (...) was de spil van het clandestiene comité arbeiders-patronaat. Hij stelde de tekst van het Sociaal Pact op. Het besluit van 28 december 1944 verordende de sociale

zekerheid voor de arbeiders. Van Acker werd voorgesteld als de man van de sociale zekerheid." Het betreft hier het akkoord tussen het patronaat en de vakbonden tot de instelling van de sociale zekerheid.

38. M. Van Der Rest, "Social Security Program: Employer's View" in Smith Simpson, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, vol.247, Philadelphia, 1946, p.125-127. M. Van Der Rest noteerde die bedenkingen wel in een officieel Amerikaans tijdschrift verbonden met de Amerikaanse ambassade in Brussel.

39. BSP-Bureau, 13 november 1944.

40. BSP-Bureau, 19 maart 1945.

41. BSP-Bureau, 6 september 1945, p.2.

42. BSP-Bureau, 7 januari 1946, p.7.

43. De OSS is de voorloper van de CIA. Die laatste organisatie werd pas in 1947 opgericht.

44. Rapport OSS/R&A nr.10877, "Belgian Opinion on Issues facing the San Francisco Conference", 30 april 1945, p.4-5.

45. Uit een interview met een socialistisch leider, wiens identiteit ik niet heb kunnen achterhalen: "(...) Hij is erg bevreesd dat er een tijd zal komen waarin Europa wordt gesovjetiseerd (...) dat Amerika zal beslissen dat Europa zo'n hopeloze zaak is dat de Europeanen maar hun eigen zaken moeten oplossen en dat de Verenigde Staten kiezen voor een isolationistische politiek. (...) Ondanks zijn opvattingen over de communisten, opinies die door een groot aantal socialisten worden gedeeld, was het mogelijk (...) dat politieke wijsheid een toenadering tot de communisten kon dicteren. (...) De Belgische conservatieven zijn niet in staat te begrijpen dat zij een deel van de lading moeten opofferen om het schip te redden." In OSS Report nr.A-58156, Views of a Belgian Socialist on Communist Activities, 4 juni 1945.

46. *Foreign Report from the Economic Intelligence Unit*, 17 april 1947.

47. Het WVV werd in februari 1945 opgericht in Londen en groepeerde drie strekkingen: de Sovjetvakbonden, de Europese vakbonden die sympathiseerden met de USSR, voornamelijk Franse en Italiaanse vakbonden (CGT en CGIL) en het CIO. De AFL weigerde om toe te treden en heeft zich voortdurend tegen het WVV verzet. De AFL maakte het van in het begin duidelijk dat zij zelf een syndicale internationale wou oprichten. De TUC is lid, maar stelt zich eerder terughoudend op. In januari 1949 komt er een scheuring. Aan de ene kant de Amerikaanse en West-Europese vakbonden (behalve CGT en CGIL), aan de andere kant de Sovjetvakbonden en de Oost-Europese vakbonden.

48. Incoming secret Telegram from Brussels US Embassy, nr.1346, 5 september 1947.

49. J. Gerard-Libois & R. Lewin, *op.cit.*, p.119-121.

50. Geciteerd in J. Gerard-Libois & R. Lewin, *op.cit.*, p.123.

51. Dat ging niet zonder slag of stoot. L. Major wilde zijn kandidaat laten verkiezen, G. De Muynck, socialist, permanent afgevaardigde van het ministerie van Verkeer bij het INR: "(...) Majors kandidaat, De Muynck, (...) kreeg op nationaal vlak slechts weinig steun. Major hoopt aanhang te winnen door de steun van de AFL en misschien van de CIO in te roepen. (...) Ondertussen start De Muynck een actieve campagne om steun te winnen; hij schrijft hiervoor naar Amerikaanse syndicalisten en vakbondsvertegenwoordigers in de rege-

- ring van de VS." Telegram from Brussels Embassy to Secretary of State, 4 april 1949. G. De Muynek maakte deel uit van de rechtervleugel van de BSP. Hij was hevig anticommunist en verklaarde tijdens een meeting van de socialistische jongeren in Antwerpen dat zijn partij "(...) altijd tegen dictatuur en tirannie moest vechten, welke vorm dat ze ook aannemen. Ondanks hun vroegere gelijklopende idealen zijn communisme en socialisme ver uit elkaar gegroeid sinds het communisme een nieuwe dictatuur is geworden en als dusdanig moet worden bestreden." In American Brussel Embassy, Report on Socialist Youth Organization Meeting held in Antwerp on April 23, 1949, 26 april 1949.
52. Het IVVV werd in december 1949 opgericht door de AFL en de pro-Westerse vakbonden die ontslag genomen hadden uit het WVV. Ondanks een aantal meningsverschillen, was het anticommunisme de gemeenschappelijke basis die deze organisaties in het IVVV verbond. Het IVVV voerde openlijk oppositie tegen het WVV en had duidelijk de ambitie om de enige syndicale internationale te worden.
53. US Embassy Memorandum from A.L. Wegener, chief of Labor Division, ECA mission to Belgium-Luxembourg, 19 april 1949. De Economic Cooperation Administration (ECA) was de Amerikaanse tegenhanger van de Europese Organisatie voor Economische Samenwerking (EOES) en was belast met de verdeling van de hulp van het Marshall-plan.
54. Zie in dat verband *La Fédération Syndicale Mondiale 1945-1985*, gepubliceerd door het WVV, Praag, 1985, p.41-55.
55. J. Gerard-Libois & R. Lewin, *op.cit.*, p.123.
56. Brief van A. Gailly aan I. Brown, 8 oktober 1953, in RG18-004/17-4, Irving Brown's Files, 1943-1989. Brown antwoordt hem twee weken later: "... ik denk niet dat de financiële kwestie zo beslissend is. Natuurlijk draait alles om geld, maar het belangrijkste blijft om de juiste mensen te vinden die zoals Volonté bereid zijn om dag en nacht als syndicalist te werken." Brown stelt Irving voor om elkaar zo snel mogelijk te ontmoeten om verder te praten over de situatie in Italië, brief van I. Brown aan A. Gailly, 21 oktober 1953.
57. G. Debunne, *J'ai eu mon mot à dire. Mémoires*, Brussel, 1988, p.18-19. A. Bergounioux, *Force Ouvrière*, Parijs, 1980, p.14-15. Hij denkt over de steun van het ABVV en de AFL aan FO hetzelfde. Volgens hem gaat die steun van de Amerikaanse vakbond terug tot 1946. Hij heeft het onder meer ook over een financiële steun van 40 miljoen FF van het Franse socialistische ministerie van Arbeid aan FO.
58. M. Dumoulin, *La Belgique et les débuts de la construction européenne. De la guerre aux traités de Rome*, Louvain-La-Neuve, 1987, p.18.
59. National CIO-CSC, London, Report on Belgium, A. Luchek, *CIO-AFL Relief Projects*, p.1-2: "Met onze vrienden willen of werken we aan vier types van projecten. Het gaat om: 1. Voedselleveringen aan gezondheidscentra en moederhuizen. 2. Financiële subsidies voor gezondheidscentra voor onderhoud en werking. 3. Medische uitrusting voor gezondheidscentra en klinieken. 4. Opvoeding en scholingsprogramma's." Het rapport toont aan dat de eerste hulp dateert van 1945 en gaat over medische centra: "Subsidies voor gezondheidsdiensten. (...) Voor vijf verschillende centra en voor werkingskosten en herstellingen om ze te kunnen heropenen. De aard van deze instellingen en de vakbondsdeelname in hun bestuur werd uitgelegd in de vertrouwelijke brief aan u gedateerd van 8 juli 1945."

60. National CIO-CSC, London, Second Report on Belgium, A. Luchek, *Labor Relief Projects*, 1946, p.1.
61. A. Luchek Summary report for the period of August 28 - September 18, London, 18 september 1946, p.2.
62. Letter from A. Luchek to M. Ross, 15 juli 1946. Volgens Luchek zijn het vooral de socialistische syndicalisten die de voorstellen van Brown gunstig onthalen: "Irving Brown had waarschijnlijk het meest invloed in individuele gesprekken met sociaal-democraten in de vakbeweging omdat het meeste van zijn lijn aansluit met hun ideologisch kader en met wat zij hebben zien gebeuren in de vakbonden in hun landen." Luchek beklaagt er zich ook over dat Brown het CIO voortdurend aanvalt en stigmatiseert, onder het mom dat die vakbond 'communist controlled' is.
63. Letter from D. Saposs to Irving Brown, 5 mei 1947.
64. Ik heb daarvoor vooral gebruik gemaakt van artikels en monografieën van J. Gerard-Libois & R. Lewin, *op.cit.*, p.117-125; R. Hemmeryckx, "Le mouvement syndical unifié et la naissance du Renardisme" in *Courrier Hebdomadaire du CRISP*, nr.1119-1120, 1986.
65. Psychological Warfare Division SHAEF Mission to Belgium, *The Eenheid-syndikaat or Syndicat Unique*, 17 april 1945. Ik heb talrijke interviews gevonden met socialistische leiders die min of meer in dezelfde richting gaan wat betreft de politiek van de BSP tegenover de communisten. De interviews dateren allemaal van 1945. Het gaat over rapporten van de OSS, 'I. Documents' genoemd, allemaal *top secret*.
66. Report from OSS nr.A-887, 2 mei 1945.
67. J. Gerard-Libois & R. Lewin, *op.cit.*, p.119.
68. Die informatie komt uit een US Embassy Airgram to Secretary of State, nr.445, 21 december 1945. Dat is 2 dagen voor het begin van het congres. Er bestaan talrijke nota's van de ambassade over de evolutie van de krachtsverhoudingen binnen het ABVV van 1945 tot 1949. Talrijke nota's werden opgesteld op basis van persoonlijke gesprekken met socialistische leiders, vooral L. Major, P. Finet en J. Rens.
69. BSP-Bureau, 17 maart 1947.
70. Intelligence Report, januari 1947, 1948 on Belgian Trade Unions, Murphy collection, boxes 143-144, p.38-39.
71. G. Kurgan-Van Henteryk, "La Belgique et le Plan Marshall ou les paradoxes des relations belgo-américains" in *Revue Belge de philologie et d'histoire*, nr.71, 1993, p.317.
72. US Embassy Telegram to Secretary of State, nr.5224, 17 januari 1947. Ik heb die toespraken leren kennen via rapporten van de CIA of van de ambassade. Spaak lanceert de felste anticommunistische aanvallen. Maar alle sprekers leggen de band tussen het Marshall-plan en de strijd tegen het communisme. Dat bevestigt de indruk dat het Marshall-plan door de socialisten eerder als een politiek wapen werd beschouwd, dan als een middel om de Belgische economie te herstellen (die daar trouwens geen behoefte aan had).
73. J. Gerard-Libois & R. Lewin, *op.cit.*, p.120.
74. Intelligence Report, January 14, 1948, on Belgian Trade Unions, Murphy collection, boxes 143-144, p.38.
75. US Embassy Airgram to Secretary of State, nr.4859, 15 april 1948. Vanaf oktober 1941 staat O. Becu in contact met de OSS (met een zekere H. Blanken-

horn). Hij is de verbindingsman met de syndicalisten die op het continent gebleven zijn (War Department Military Intelligence Service, Memos for Lt.Col. Butler, 7 en 11 juli 1942): "(...) O. Becu is nu beschikbaar voor uw vertegenwoordiger in Lissabon. (...) Hij is goed geplaatst om een gedetailleerd antwoord te geven op uw vragen over internationale vakbondscontacten."

76. US Brussel's Embassy Telegram US Paris Embassy, 6 oktober 1948.

77. "De Algemene Raad (...) feliciteert de syndicale organisaties die (...) zich onafhankelijk en vastberaden opgesteld hebben (...) en die het louter politiek manoeuvre van de communistische partij gedwarsboomd hebben. (...) Hij veroordeelt de houding van de communistische partij die getuigt van een misprijzen voor de syndicale eenheid en onafhankelijkheid en die alleen maar de reactionairen ten goede komt", *Le Peuple*, 25 februari 1948.

78. BSP-Bureau, 16 februari 1948, p.6. In zijn memoires bevestigt G. Debunne dat alle afgedankte postbodes bijna allemaal terug aangeworven werden: "De ACOD stelde alles in het werk om de 500 afgedankte postbodes opnieuw aan te werven. Dat was niet eenvoudig. Onder invloed van het anticommunisme gaven verschillende vakbondsverantwoordelijken Achille gelijk. (...) Maar alles is uiteindelijk toch in orde gekomen", G. Debunne, *J'ai eu mon mot à dire, Mémoires*, Brussel, 1988, p.51.

79. BSP-Bureau, 16 februari 1948, p.8.

80. Brussel's Embassy Telegram to Secretary of State, nr.6887, 19 september 1945.

81. Brussel's Embassy Telegram to Secretary of State, nr.1078, 17 januari 1946.

82. Brussel's Embassy Airgram to Secretary of State, A-776, 1 oktober 1948.

83. ECA Report (Memorandum), ACOD-congres, 9 november 1949, p.2-3.

84. "Aspect du développement et du fonctionnement de l'Action Commune Socialiste", *Courrier Hebdomadaire du CRISP*, nr.248, juni 1964, p.10. Een andere nota, US Embassy Telegram to Secretary of State, (nr. onleesbaar), 11 april 1949, heeft het over de heropname van A. Renard in het secretariaat: "Hij is zowat de leider geworden in de huidige strijd van het ABVV tegen de dissidente communistische minderheid."

85. Memorandum from J.L. Bryan, Labor Division, ECA, Belgium to B. Shishkin, Labor Division, OSR, France, 1 juni 1949: "Louis Major (die) de beweging leidde voor de terugtrekking uit deze organisatie (de WVV)."

86. Memorandum from ECA, 3 oktober 1949. Dat is slechts één voorbeeld over die samenwerking. Een andere nota van 6 maart 1950 stelt: "Deze leiders (Finet van het ABVV, A. Cool van het ACV en A. Colle van het ACLVB) hechten veel belang aan de promotie van dergelijk project en willen hun volledige medewerking verlenen."

87. ABVV, ACV en ACLVB.

88. W. Dambre, "La FGTB, la CMB et les conseils d'entreprise (1945-1975). Vers la participation économique par le contrôle ouvrier", *Chauffés au rouge. Histoires de la CMB*, Gent, 1990.

89. Manual of Operations of ECA, Labor policies of ECA, 18 augustus 1949, p.1-5.

90. Meeting of International Labor Committee, 10 en 11 november 1947, RG18-003/15-10, Jay Lovestone's Files, 1939-1974. Onder meer Brown, Lovestone, Green en Meany namen deel aan die bijeenkomst.

91. C. Julien, *op.cit.*, p.337-341.

92. T. Barnes, *op.cit.*, 1981, p.413.

93. Meeting of International Committee, *op.cit.*, p.2.

94. In feite waren er al veel eerder contacten tussen syndicalisten en de Amerikaanse geheime diensten. In juli 1942 gaf H. Blankenhorn van de militaire geheime dienst de opdracht aan Bruce, zijn agent in Lissabon, om alles in het werk te stellen om via Omer Becu, die een "aanzienlijke ervaring" heeft "met internationale organisaties van de vrije vakbonden", contacten te leggen met Europese syndicalisten in bezet gebied. De Amerikaanse geheime diensten gaven hem trouwens 5.000 dollar voor zijn hulp. Via Becu geraakte de OSS in 1943 in het bezit van de tekst van Bondas, Finet en Rens, *Réflexions sur la restauration du Syndicalisme Belge*. Die tekst bevindt zich in de archieven van de NARA. Via Becu had de OSS tijdens de oorlog ook contacten met Poolse en Italiaanse niet-communistische syndicalisten. Brown van de AFL stond in permanent contact met de OSS. Al die informatie komt uit de 2 Memoranda of War Department, Military Intelligence Service, Washington, 7 en 11 juli 1942.

95. Meeting of International Committee, *op.cit.*, p.1 en 5.

96. RG18-004/17-4, Irving Brown's Files, 1943-1989. Het bulletin werd onder meer naar de volgende adressen gestuurd: F. Liebars van de textiel, W. Cassiers van de afdeling Antwerpen, J. Salengros van de mijncentrale, H. Jansen, voorzitter van de ACOD, L. Zeeuwts, ACV-vrijgestelde, Y. Platon, secretaris van de LBC en naar A. Cool, de voorzitter van het ACV. De meeste abonnementen dateren van 1948. Uit een brief van P. Caudron van de CMB van 24 september 1954, leren we dat de AFL tenminste tot dan documentatie stuurde naar Belgische syndicalisten. Maar al op 9 januari 1947 schrijft C. Bogaert, algemeen schatbewaarder van de ACOD in een brief aan Brown: "Ik heb uw zending met de bulletins *Nouvelles Internationales du Mouvement Syndical Libre*, nummer 3, goed ontvangen. (...) Ik heb die exemplaren dadelijk verspreid bij andere syndicale militanten van onze centrale, (...) de stalinisten verliezen meer en meer hun nefaste invloed op de massa's. (...) Net zoals mijn kameraden stel ik dagelijks alles in het werk om hen te bekampen... Ik wil aan uw bulletin graag meewerken door artikels te zenden, maar ik wil wel anoniem blijven, om eventuele represailles te vermijden. Aangezien wij hier omringd worden door stalinisten, moet alle post naar mijn privé-adres, Rue van Meyel nr. 2 in Brussel gezonden worden. Al het voorgaande is strikt vertrouwelijk." Maar niet iedereen reageert even enthousiast. A. Jacob van de ABVV-regionale van het Centrum schrijft op 4 april 1947: "Wij hebben uw bulletin nr. 2 van de *Mouvement Syndical Libre* goed ontvangen. (...) Wij laten u hierbij weten dat we dat bulletin niet onder onze leden kunnen verspreiden. (...) Alle gepubliceerde artikels (...) bevatten kritieken (...) die openlijk anticommunistisch zijn. (...) Wij hebben talrijke leden, indien niet de meerderheid, dan toch een groot percentage, die communist zijn. (...) Wij zullen alles in het werk stellen om elke wrijving tussen die landen (de 4 Groten) te vermijden en wij zullen nooit een artikel publiceren dat aanleiding zou kunnen geven tot kritieken en tot verdeling van onze arbeidersklasse." Dat wijst erop dat Brown en de AFL (het was vooral Lovestone die belast was met de verzending van de brochures, op basis van lijsten van Brown) niet altijd goed doorhadden in wiens handen hun publicaties terechtkwamen.

97. *Ibidem*. V. Larock aan I. Brown, 20 februari 1948: "Ik zou u willen vragen om de dienst van uw publicaties toe te wijzen aan Oscar De Swaef, onze

redacteur van de sociale rubriek. Die zal blij zijn om op die manier met u in contact te kunnen komen." Brown antwoordt op 27 februari: "Ik had die documentatie eveneens naar Oscar De Swaef en Georges Koulisher gestuurd."

98. CIO International Affairs Department, 1945-1955, RG18-002//010-23. Die brief van Goldblatt was geadresseerd aan Michael Ross, de toenmalige directeur van dat departement. Goldblatt vroeg Ross om het document aan het WVV te verzenden. Maar dat gebeurde niet.

99. FRUS, 1950, Vol.3, Washington, 1977, p.1347, 1351-1354.

Participatief management: de weg naar de hel

Interview met Larry Solomon,
vakbondsafgevaardigde
van de Union of Automobile Workers
bij Caterpillar in Decatur, Illinois

Jo Cottenier en Michel Mommerency

De markt is gemondialiseerd. De multinationals ontwikkelen globale strategieën om superwinsten te realiseren voor de aandeelhouders. Welke taal de arbeiders ook spreken, termen als concurrentie, internationalisering, participatief management, delokalisatie en herstructurering verstaan ze allemaal.

Overall ter wereld grijpen stevige stakingen plaats en overall is het antwoord van de multinationals hetzelfde: politiegeweld, betogingen uiteenknuppelen, piketten verbieden, peperspray, intimidatie, provocatie, lastercampagnes tegen de stakingsleiders, veroordeling en ontslag van delegees.

In de Verenigde Staten, de kampioen in die rush voor het overheersen van de markt, hebben syndicalisten hierover een conferentie gehouden. Van 23 tot 25 april 1999 kwamen ze vanuit het hele land naar het hoofdkwartier van General Motors in Detroit om ervaringen uit te wisselen en contacten te leggen voor het versterken van de strijd.

Een van de bedrijven aan de spits van dat offensief tegen de arbeiders is Caterpillar. In 1982 bezat die multinational wereldwijd 27

Larry Solomon, de verantwoordelijke van de plaatselijke afdeling n° 251 van de UAW bij Caterpillar in Decatur, Illinois, Verenigde Staten. Hij voerde van 1991 tot 1998 succesvol strijd tegen het participatief management en de globale strategie van de multinational.

fabrieken. Tussen 1983 en 1987 sloot hij zes fabrieken en ontsloeg bijna de helft van de werknemers. Door zijn agressieve strategie werd het een model-multinational: het aantal fabrieken steeg tot meer dan 70, op de vier grote markten van *de wereldwijde monopoly* (beide Amerika's, Europa, West- en Oost-Europa), Azië). Caterpillar beloofde een verdriedouging van de winst vanaf 1993 en overtrof dat objectief. Het bedrijf deed de Beurs van New York versteld staan door jaar na jaar recordwinsten op te tekenen: tussen 1993 en 1998 maakte het zijn aandeelhouders jaarlijks zomaar eventjes 1,150 miljard dollar rijker.

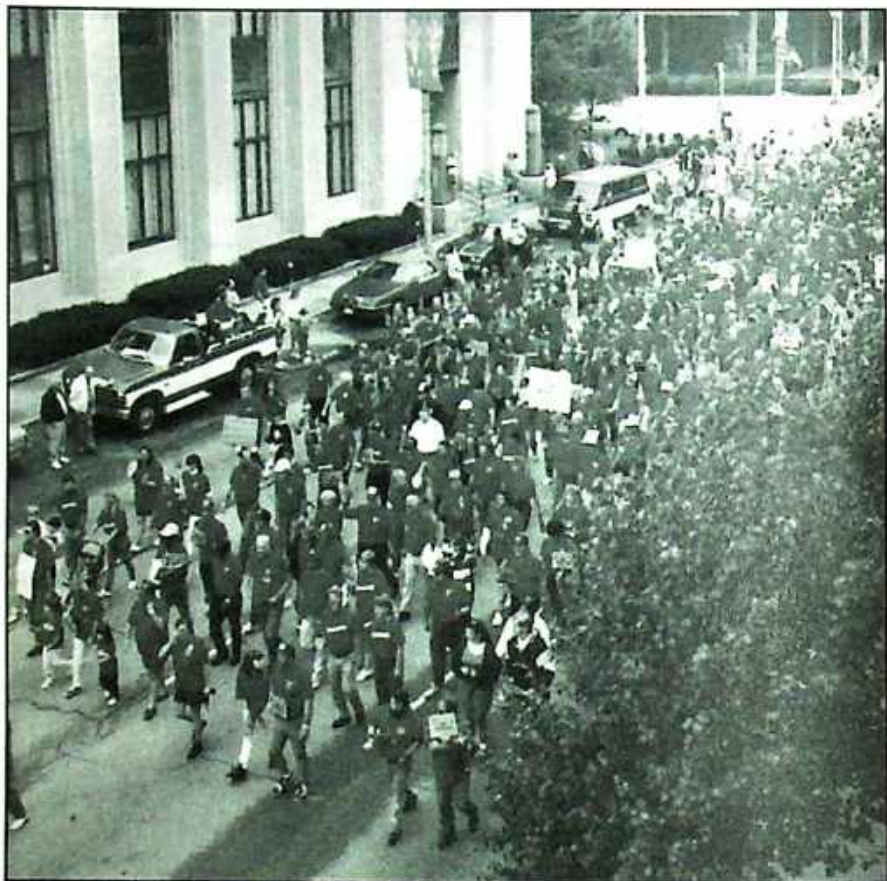
In 1993 riep Caterpillar in Brazilië de hulp van het leger in om de arbeiders, die de fabriek in São Paulo bezetten, te verdrijven. Daarop sloot de directie de fabriek. In de Verenigde Staten was er bij Caterpillar een hevig sociaal conflict, dat van 1991 tot 1998 de voorpagina's haalde. De regio van de auto- en de staalindustrie in het noorden van de VS was onrustig. De arbeiders riepen de staat Illinois uit tot 'oorlogszone'.

Larry Solomon is de verantwoordelijke van de plaatselijke UAW (Union of Automobile Workers) in Decatur, Illinois, VS. Daar staat de fabriek van Caterpillar waar het conflict begon. Een interview.

Caterpillar - Gosselies. (Foto *Le Journal de Charleroi*, J. M. Debeque)

Caterpillar - Decatur, Illinois.

Twee bijna identieke foto's: Een betoging in Decatur en in Gosselies. In 1995 en 1996 betogen de strijdende arbeiders in Decatur en in Gosselies om hun belangen te verdedigen tegen de aanvallen van de multinational. Om zijn plannen door te drukken, had Caterpillar in beide fabrieken honderden arbeiders ontslagen en beroep gedaan op de rijkswacht om de staking te breken. In elk land afzonderlijk hadden die stakingen aanzienlijke weerklank want ze hebben de plannen van Caterpillar tegengehouden. Maar de totale afwezigheid van internationale eenheid tussen de arbeiders speelt volop in de kaart van de multinationals.

Kan je kort de geschiedenis van Caterpillar in Decatur schetsen?

Larry Solomon. Onze fabriek ging van start in 1955. De relatie met de directie was van meetaf aan woelig. We hebben heel wat toegevingen afgedwongen. Ikzelf werd in 1963 aangeworven en werd meteen syndicaal actief. Ik doorliep de hele evolutie van aan de basis: sectordelegatie, afdelingsdelegatie, voorzitter van de delegatie en uiteindelijk plaatselijk verantwoordelijke.

In de jaren '80 startte de maatschappij een campagne van herstructureringen, sluitingen en afdankingen. Het afsluiten van een conventie met de directie werd hoe langer hoe moeilijker. Rond het midden van de jaren '80 trok Caterpillar van leer tegen de arbeiders van Decatur, die altijd al vooraan stonden in de syndicale strijd. Het bedrijf zocht naar een middel om hen te verzwakken. Met onze nationale instanties werkten ze een plan uit, het zogenaamde 'participatief management', een soort groepswerk.

In de periode dat ze dat plan konden ontwikkelen, hebben ze ervan geprofiteerd om aan de arbeiders offers op te leggen. Ze brachten mensen er zelfs toe zelf ontslag te nemen. In het kader van het participatief management werden methodes uitgeprobeerd om met minder mensen te produceren. Sommige arbeiders waren zo toegewijd dat ze bereid gevonden werden de fabriek te verlaten en werkloos te worden. Ze hadden nog liever dat dan een last te worden voor het bedrijf of voor de collega's.

Al snel vond de delegatie van Decatur dat het zo niet verder kon. Van zodra een arbeider een middel had gevonden om met minder mensen hetzelfde werk te doen, moest de directie een andere werkpost voor hem zoeken in plaats van hem werkloos te maken. De idee van steeds grotere samenwerking met de directie bleek heel gevaarlijk: door aan de directie informatie te bezorgen, offerden de arbeiders zelf arbeidsplaatsen op.

Elke werkdag leverden wij hun al onze ideeën om de winst te helpen verhogen, om met minder mensen te werken. We leverden hun tot in het kleinste detail onze vakkennis. In de strijd die volgde bewees de directie hoe ze dat alles wilde gebruiken: ze stuurde de cheffen, de ingenieurs en de bedienden naar de band om het werk in onze plaats te doen. Dankzij onze medewerking in vorige periode kon de directie een flink stuk van de productie aanhouden met mensen die daar helemaal niet geschoold voor waren.

Is het participatief management echt de weg naar de hel?

Larry Solomon. Tussen 1986 en 1988 konden we nog conventies afsluiten zonder te staken. Maar daarna wou Caterpillar over niets meer onderhandelen. Toen ze in 1991 met ons kwamen onderhandelen, bleven ze zo stom als een vis. Caterpillar luisterde naar geen enkel van onze voorstellen. Het enige bekommernis was het handhaven van de concurrentiepositie. Ze dicteren ons de wet. Syndicale overwegingen werden van tafel geveegd.

Het was mijn vijfde onderhandeling met Caterpillar maar daar heb ik hen voor het eerst ervaren als een maatschappij die op oorlog uit is. In hun hoofd hadden ze een goed uitgewerkt plan en in hun handen de vrucht van jaren medewerking van de arbeiders. Caterpillar was rijk en zeer machtig geworden en had een arrogant management. Ze waren uiterst rendabel maar tegen de arbeiders hadden ze het alleen maar over het afschaffen van arbeidsplaatsen, loonsvermindering, delokalisering, onderaanneming, stijging van de productiviteit, soepeler uurroosters, overuren, polyvalentie en mobiliteit van werkposten.

In Decatur hebben we een bittere les geleerd. Alles wat je aan een multinational als Caterpillar geeft, zal tegen je gebruikt worden, ondanks de ontevredenheid en het protest van de mensen op de werkvloer. Op sommige plaatsen ontvluchtten arbeiders letterlijk de fabriek, anderen aanvaardden ontslag 'voor het algemeen welzijn', zoals ik al zei.

In 1991 maakte Don Fites - de voorzitter van de multinational - in de *Financial Times* het PWAf-plan (Plan With A Future) bekend. Dat voorzag in een winststijging van 33 procent voor de komende jaren. Hij beschikte over een goed presterende fabriek, nu zou hij die gebruiken om de winst op te drijven van 652 miljoen dollar in 1993 tot 1,510 miljard dollar in 1998. Op zes jaar tijd werden jaar na jaar recordwinsten geboekt, in totaal 7,279 miljard dollar (254 miljard BF).

Larry Solomon. In Decatur zijn ze met dat plan afgekomen op het einde van de jaren '80, in volle periode van het participatief management. Ze zegden: 'We hebben jullie hulp nodig.' Ze beweerden dat ze zich tot de arbeiders en de vakbonden richtten omdat ze het alleen niet konden klaren. De arbeiders hebben zich beraden en hebben de directie alles verteld wat ze wisten. Ze hebben zich helemaal gegeven. Soms hebben ze zelfs afstand gedaan van de CAO-voordelen om Caterpillar te helpen bij het realiseren van het PWAf-plan. Sinds 1989 bezat Caterpillar een ultramoderne assemblagelij. Dankzij de ideeën die de arbeiders aanbrachten werd die lijn jaar na jaar vervol-

maakt. Maar jaar na jaar werden daardoor ook mensen aan de deur gezet. Nochtans hebben we loyaal blijven meewerken tot in 1991. De vaststelling is des te bitterder: Caterpillar heeft nooit gearzeld ons lafhartig in de rug te schieten.

Hoeveel arbeiders waren er in Decatur?

Larry Solomon. In 1979 waren we met 4.600. Sinds 1981 hebben ze het aantal arbeidsplaatsen verminderd door tijdelijke afdankingen (in de VSA danken de werkgevers bij daling van de vraag af en werven terug aan bij een heropleving, het systeem van *hire and fire*), door maatregelen van flexibiliteit.

Vandaag zijn we nog met 1.600 tot 1.700 arbeiders. Zij die overblijven, produceren veel meer dan vroeger.

Hoe zit het met jullie lonen?

Larry Solomon. In York werden mensen overgeplaatst als gevolg van de sluiting. In plaats van definitief ontslag kregen ze een nieuw contract. Een aantal van die arbeiders werken nu bij ons maar verdienen maar de helft meer van hun vroeger loon. In andere fabrieken wordt een dubbe loonbarema gehanteerd: de nieuw aangeworvenen verdienen minder dan de oudgedienden. Bij ons zijn we nog in het stadium van het sneuvelen van jobs. De dag dat hier te weinig arbeiders zijn, zal de directie jongeren aanwerven tegen de helft van het huidige loon.

Voor 1991 waren jullie bereid met de directie samen te werken. Hoe heeft ze dat aangebracht? Wat vertelde ze de mensen en hoe reagerden die?

Larry Solomon. Het is begonnen met onze hoogste vakbondsverantwoordelijke, Bill Casstevens. Hij nam deel aan vergaderingen van de top. Hij vond dat hij het respect voor de syndicale organisaties zou kunnen vrijwaren tegen eventuele manoeuvres van Caterpillar. Maar eenmaal de samenwerking in de ateliers begonnen was, kwam een aantal arbeiders zo dicht bij het management te staan dat de vakbond geen greintje gezag meer had. De directie ging lopen met het vertrouwen dat de arbeiders in hun vakbond hadden. Dagelijks stalen de afdelingshoofden de kleine geheimen van de arbeiders, niet alleen over het werk maar ook over hun gezinstoestand en hun kleine ruzies. Geleidelijk aan kregen de arbeiders meer vertrouwen in het bedrijf dan in de vakbonden. Soms bewezen ze een kleine dienst aan hun chef als die het moeilijk had. De relaties werden haast vriendschappelijk.

In dat systeem van samenwerking waren wel degelijk hiërarchische contacten, die wij als bescherming hadden bekommen. We hadden het recht om aan alle vergaderingen deel te nemen. Maar als we er naartoe gingen, werden we door onze eigen mensen bijna altijd onthaald als 'buitenstaanders'. Ze waren ' bezig' en vaak namen ze zelfs geen nota van onze aanwezigheid. Onze eigen verantwoordelijken zegden aan de mensen dat ze goed moesten samenwerken met de hiërarchie en tegelijk waakzaam moesten blijven. Maar ik zweer je, eens het spel begonnen is, wordt het opgevolgd door specialisten aan de hand van rapporten, bilans, discussies in de coulissen. Dat is een machtig werktuig dat elke verantwoordelijke dagelijks gebruikt en verfijnt.

Op die manier heeft het bedrijf zich alle nodige informatie toegeëigend. Vroeger had het management geen rechtstreeks contact met de mensen, maar nu won het hun vertrouwen door zich op te stellen als vertrouweling en scheidsrechter bij problemen tussen de arbeiders onderling en als hun chef bij allerhande vragen. Nooit voordien werden zoveel drinkwaterfonteinjes geplaatst, gekuist, verplaatst, gekoeld, enz. Blikjes cola, hamburgers, maaltijden, shows en gadgets werden uitgedeeld. Er kwam maar geen einde aan, want elke supervisor wou perse het vertrouwen winnen.

Tegelijkertijd hield de directie vergaderingen met de verantwoordelijken van de UAW (Union of Automobile Workers). Daar gaf ze 'strategische' informatie over de economische en financiële vooruitzichten, de concurrentiepositie, de vooruitgang van het PWA-plan. Voor de mensen was dat een teken dat alles kits was. Nochtans waren er vlak voor onze neus die verdomde dagelijkse vergaderingen met de arbeiders. En ook buiten de vergadering van hun groep mochten ze zich voor gelijk welk probleem rechtstreeks tot hun chef wenden. In het begin was dat rond persoonlijke problemen of om een of ander te bekomen. Uiteindelijk waren de mensen ervan overtuigd dat ze beter rechtstreeks konden aankloppen bij de hiërarchie als ze iets nodig hadden in plaats van de omweg langs de vakbond te maken.

Dat was nu juist wat het management wilde, namelijk het volste vertrouwen van de mensen winnen. De mensen richtten zich niet langer tot de vakbonden. Het zijn de arbeiders zelf die het best weten hoe het werk georganiseerd moet worden. Wij kennen alle kneepjes, we weten hoe je een werk in de beste omstandigheden kan uitvoeren, wij weten haarfijn wat gevaarlijk en wat veilig is. Onze rijkdom komt voort uit onze arbeid. En juist om die rijkdom is het de directie te doen. Ze wil ons vertrouwen winnen opdat wij haar dat alles zouden leren.

Wat doet de directie er dan mee?

Larry Solomon. Op een dag komen ze bijvoorbeeld naar jouw atelier. Ze leggen de problemen en de moeilijkheden uit die ze in de productie hebben: onderdelen die niet passen, een te omslachtig werkprocédé, te duur materiaal, enz. Dan gaan ze bij iedereen om raad en voorstellen. Gewapend met al die kennis contacteren ze een onderaannemer, waar mensen werken die dat soort werk niet kennen, waar de vakbonden afwezig en de lonen zeer laag zijn. Ze geven alle informatie die ze van jouw atelier gekregen hebben door aan die patroon en delokaliseren de hele productie naar die fabriek. Later komen ze dan terug in jouw atelier discussiëren om uit te zoeken hoe wij concurrentiëler kunnen worden tegenover die arbeiders en die patroon en zo het product-in-onderaanneming terug kunnen binnenhalen. Ze gaan echt tot het uiterste.

Soms kwamen ze in Decatur af met een onpopulair probleem uit een andere vestiging. Ze riepen enkele mensen bijeen en legden het probleem voor. In feite waren ze niet zozeer geïnteresseerd in de voorstellen van de mensen maar in hun manier van reageren. Ze nodigden zelfs mensen uit die kritiek hadden op het project en analyseerden de manier waarop de anderen op hen reageerden. Ze bestudeerden de mensen echt als objecten, om te weten te komen hoe ze hen een onpopulair voorstel konden doen slikken en zelfs doen verdedigen. De mensen in kwestie voelden zich op hun gemak want het probleem en de maatregelen hadden niet rechtstreeks met hen te maken. Daar waar het project moest toegepast worden, wisten de mensen echter van niets. Maar de hiërarchie kon de reacties voorzien en haar aanpak bijsturen. Zo werd een onpopulair project naderhand op grote schaal toegepast. Te geleger tijd werd datzelfde project zonder dat ze er erg in hadden toegepast op de mensen die het een aantal maanden voordien op punt hadden helpen stellen. Door die aanpak weet het management ook exact hoeveel opmerkingen er gaan komen. Zo kan ze vooraf de graad van verzet berekenen. In functie daarvan kon ze het budget, nodig om het project erdoor te krijgen, berekenen. Ze pakken het echt wetenschappelijk aan.

Wanneer begonnen jullie zich daartegen te verzetten?

Larry Solomon. In Decatur waren we van bij het begin sceptisch. In 1986 hebben we over de voorwaarden voor onze deelname onderhandeld. Toen vernamen we dat de vakbond in Aurora in het geheim en buiten medeweten van de nationale voorzitter reeds een voorakkoord met de directie gesloten had. Ze pasten dat niet volledig toe want ze wilden wachten tot de nationale leiding van de UAW het project

bekrachtigd had. We waren erg kwaad op hen. Toch hebben de mensen van Peoria ons later, in de strijd vanaf 1992, niet in de steek gelaten.

Hoe dan ook, vanaf 1986 hebben we altijd het been stijf gehouden. De termen van dat akkoord waren zeer algemeen en vaag. We zegden dat onze nationale leiding niet akkoord zou gaan met de interpretatie van de directie.

Na twee jaar van participatief management hebben we aan de directie gevraagd geen mensen meer af te danken als gevolg van informatie vanuit de discussies in de groepen van participatief management. Het was haar plicht de mensen te houden en hen ander werk te geven. De directie verklaarde zich daarmee akkoord en stelde maatregelen voor. In 1988 hebben onze verantwoordelijken aan de top rekening gehouden met onze opmerkingen. De directie zei dat er niets te vrezen was en zij hebben een nieuw plan uitgewerkt. Ze hebben dat zelfs doen inschrijven in de plannen van alle andere Caterpillar-vestigingen (in Aurora, Decatur, Memphis, York, Pontiac, Denver). Dat plan doopten ze ESP (Employee Satisfaction Program - Tevredenheidsprogramma voor Werknemers).

In werkelijkheid heeft de directie ons schandelijk bedrogen. Wanneer de mensen een probleem opgelost hadden waardoor met minder personeel kon gewerkt worden, dankte ze op die plek niemand af maar wel in een ander gebouw of zelfs in een andere vestiging. De overtollig geworden mensen plaatste ze dan over naar die 'vacant' gekomen posten. Soms waren er na een groepswork wel afdankingen, maar dan gecamoufleerd: de overbodige mensen werden naar een andere plek gestuurd maar op hun werkpost werden ze niet vervangen. Zo gingen langzaam werkplaatsen verloren. Daarom kondigde de directie later aan dat er veel jobs op overschot waren: ze sloot een gebouw of een aantal afdelingen. Het verlies aan arbeidsplaatsen was dan te wijten aan een herstructurering.

Die dingen hebben we evenwel pas later begrepen. Daarvoor hebben we aan honderden activiteiten in het kader van het ESP deelgenomen. In elk gebouw, in elke ploeg, aan elke lijn waren er groepen. Alle waren aan een of ander project bezig om Caterpillar te helpen. Ze verbeterden de uitrusting, sleutelden aan de werktuigen, de werkmethodes en werkten nieuwe fabricagetechnieken uit. Caterpillar was in zijn nopjes en kon zijn ogen niet geloven. De arbeiders brachten zaken aan waar de directie zelf in geen honderd jaar aan toe zou zijn gekomen. De mensen hebben dat voor haar gedaan, wat haar miljoenen dollars opleverde. Wij hebben de verwezenlijking van het PWA

mogelijk gemaakt. De directie heeft zelfs gezegd dat ze dat zonder ons nooit zou kunnen hebben bereikt. Maar als we in 1991 aan tafel zijn gaan zitten om over een nieuwe overeenkomst te onderhandelen, heeft Caterpillar over niets willen praten. De directie verklaarde: "Gezijt wreed bedankt, maar nu krijgt ge een stamp onder uw gat." Stank voor dank kregen we. Sindsdien heeft de directie het op ons gemunt en aan de lopende band mensen afgedankt.

Aan het eindpunt van zo'n plan staat een enorme guillotine. Ze willen koppen doen rollen om met zo weinig mogelijk uitgaven zoveel mogelijk winst te maken. Maar ik zeg u: om dat te verwezenlijken hebben ze ons nodig, zonder ons kunnen ze het niet.

Wees vooral op uw hoede als de directie met voorstellen afkomt die in de richting gaan van wat de arbeiders eigenlijk wel willen. Zo stellen ze bijvoorbeeld voor het ploegenwerk een beetje aan te passen aan de wensen van de arbeiders. Dan vragen ze aan iedereen wat hij verlangt. Prima! Maar wees maar zeker dat dat uitloopt op overuren. In onze fabriek waren er mensen die onbetaalde overuren deden en die enkele maanden later, als er minder bestellingen waren, vroeger naar huis gingen. Voor mij is flexibiliteit bij ploegenwerk uit den boze. Het werk moet op een vast uur beginnen en op een vast uur eindigen. Ook al wil de ene langer slapen en de andere vroeger beginnen, toch moet men zich aan vaste uren houden. Zodra er geen controlemiddel meer is, doet de directie haar goesting. We vonden zelfs mensen die in de plaats van een andere arbeider van een andere ploeg werkten. Dat leidt tot de herinvoering van de twaalfurendag en zelfs de zestienurendag.

Deden ze geen beloftes over dingen waarvan ze wisten dat de mensen het graag hadden, een beetje zoals vliegen vangen met stroop?

Larry Solomon. Maak je geen illusies. Alle wensen die de arbeiders naar voor brachten, werden al snel het voorwerp van onderhandelingen. "Jullie willen dit, oké, maar dan zouden wij wel dat willen hebben." Of: "Jullie hebben gekregen wat jullie gevraagd hebben, nu is het onze beurt." Als je iets vraagt, loop je al snel het risico iets anders te verliezen waarvoor iedereen jarenlang heeft moeten vechten. Soms vroegen ze niets maar boden de mensen reizen aan naar andere fabrieken in ruil voor een of ander goed resultaat. Daar namen ze dan foto's van voor in hun krantje om te laten zien hoe gelukkig en toegewijd aan hun bedrijf die mensen wel zijn. Maar denk eraan: het brengt hen altijd tienmaal meer op dan het hen gekost heeft.

De basisdoelstelling van bedrijven als Caterpillar is gigantische pakken dollars produceren. Aan de top zijn er altijd mensen die iedereen onder hen controleren. Die mensen hebben geen geweten. Ze hebben lak aan de gemeenschap, aan hen die werken. Ze denken maar aan één ding: "We moeten winst realiseren voor de aandeelhouders en zus en zo willen we dat bereiken." Het lot van de arbeiders kan hen gestolen worden. Vandaag hebben ze het punt bereikt dat ze zich van ons ontdoen als ze daar de kans toe hebben. Ze weten dat er genoeg arme mensen zijn die niet beter vragen dan jouw werk te doen, ook al is het maar tijdelijk.

Maar de arbeiders van Decatur hebben gezegd dat het nu genoeg was en hebben laten zien dat ze van dat systeem afwilden. Hoe is die reactie begonnen?

Larry Solomon. Toen we op 4 november 1991 in staking gingen om een conventie af te dwingen, wisten de arbeiders dat ze het jarenlang moeilijk zouden hebben. In april 1992 kondigde de directie via de plaatselijke tv en pers aan dat ze ons definitief door andere arbeiders zou vervangen indien we niet opnieuw aan het werk gingen. In de VS hebben de bedrijven dat recht waar het gaat om problemen naar aanleiding van een conflict bij onderhandelingen. Dat heeft kwaad bloed gezet. Sommigen hadden 25 tot 30 jaar anciënniteit. Ze hadden hun leven opgeofferd voor het bedrijf. Nu ze na al die jaren van gemeenschappelijke inspanningen hun rechtmatige beloning vragen, worden ze als afval op straat gegooid. Toen de directie verklaarde dat ze hen kwijt wilde, ontloopten al die arbeiders zonder uitzondering zich tot syndicalisten van staal. Ze namen deel aan betogingen, anderen schreven zich in voor onze verschillende comités, nog anderen haalden geld op. Dat alles smeedde de mensen aaneen tegen die grote, machtige multinational die de arbeiders tot de laatste druppel uitperst. Als de mensen van de streek daar stilaan weet van kregen, zijn ze met heel velen komen meebetogen. Er waren aanhoudingen door de politie, vervolgingen, enz. Sommigen onder ons kregen zelfs het FBI op hun dak.

Er waren periodes van acties, daarna staking, en dan werkhervatting. Hoe is dat verlopen?

Larry Solomon. Eigenlijk is de strijd nooit onderbroken geweest, zelfs niet op het moment dat we opnieuw zijn komen werken in april 1992. De directie wilde ons in feite niet binnenlaten. Ze zat ons voortdurend op de hielen en dreigde ons buiten te gooien. Tijdens

heel de werkhervatting hebben de arbeiders nooit het hoofd gebogen voor Caterpillar. Ze namen actief deel aan onze vergaderingen. We discussieerden over strategieën om de directie te dwingen opnieuw rond de tafel te gaan zitten. Om de schrik erin te houden ontsloeg de directie nu en dan een arbeider. De arbeiders maakten de bedenking dat ze veiliger waren buiten dan binnen de fabriek.

Door over te gaan tot onrechtmatige afdankingen overtrad de directie de wet. Mensen afdanken zonder geldige redenen is in de VS verboden. In dat geval mogen de patroons geen definitieve aanwervingen doen om het hoofd te bieden aan een staking. Dus hebben we in juni 1994 beslist om opnieuw in staking te gaan. We hebben de strijd op straat gevoerd, met alle mogelijke middelen. In december 1995 zijn we opnieuw de fabriek binnengegaan om de strijd binnen voort te zetten. Dat heeft geduurd tot in februari 1998. Het eerste voorstel voor akkoord vanwege de directie werd met een verpletterende meerderheid verworpen. Het verschilde maar weinig van het diktaat uit 1991 en voorzag bovendien niets voor de 160 arbeiders die wegens stakingsfeiten ontslagen waren. De maand daarop begon Caterpillar in te zien dat de kalmte nooit zou terugkeren als er aan die kwestie niets werd gedaan. De directie beloofde dus hun heropname. Maar zelfs met die toegeving werd het akkoord in maart 1998 slechts met een nipte meerderheid door het geheel van de Caterpillar-vestigingen goedgekeurd. In Decatur, waar het grootste aantal afdankingen waren, werd het akkoord met 70% verworpen. De algemene score, voor alle vestigingen samen, bedroeg maar een nipte meerderheid.

In mijn fabriek waren de mensen zeer ontevreden. Ze vonden dat er nog te veel punten waren die ze niet konden goedkeuren, ook al was iedereen heropgenomen.

Een deel van hun ziekteverzekering moesten ze bijvoorbeeld uit eigen zak betalen. De directie verplichtte hen bovendien naar welbepaalde ziekenhuizen en dokters te gaan. Vroeger was er vrije keuze. Als je nu je eigen keuze volgt, moet je veel meer uit eigen zak opleggen dan vroeger. Het kan zelfs dat je huisdokter je goedkoper kan behandelen dan de dokter die voor Caterpillar werkt. Toch aanvaardt Caterpillar die huisdokter niet.

Op een bepaald moment hebben verschillende fabrieken de handen in elkaar geslagen. Jullie hebben Illinois zelfs tot 'oorlogszone' uitgeroepen.

Larry Solomon. Dat klopt. Toen wij in 1994 buitenkwamen, liep het contract met Stailey (een fabriek van landbouwproducten) af. Ze gingen in

staking en de directie antwoordde met een lock out. Kort daarop was het de beurt aan de bandenfabriek Bridgestone-Firestone. Onze drie fabrieken liggen in dezelfde zone. We stonden om dezelfde redenen op straat. We zagen elkaar dagelijks en hebben banden gesmeed. Over heel de lengte van de straat (wel 5 km lang) hebben we een mensenketting gevormd. Op dat moment begrepen de mensen uit de streek dat er iets belangrijks gebeurde. De patroons beefden. In een andere fabriek heeft de directie een pijplijn aangelegd naar de fabriek van Stailey om de bevoorrading van suikerstroop te verzekeren. Later zag men dat het maar schijn was, maar het toont toch aan hoe bang ze waren.

We betoogden samen. We gebruikten dezelfde zalen voor meetings. Ze bezochten elkaar vaak en discussieerden over de toestand. We wisselden nieuws uit. We waren niet afhankelijk van de plaatselijke pers die de gebeurtenissen voortdurend vervormde. De families stonden mee piket en uiteindelijk klonk onze tamtam luider dan de media. Op bepaalde momenten zei de directie zelfs dat het de moeite niet loonde een video uit te zenden op de plaatselijke tv, omdat hij al bij voorbaat weerlegd was. Wanneer de media een of andere leugen verspreidden, maakten wij ons antwoord bekend aan het piket en nog geen halve dag later was heel Decatur op de hoogte van de waarheid. We hadden effectief de controle over de stad, althans voor een tijdje.

Er moeten wel erg moeilijke momenten geweest zijn...

Larry Solomon. Vooral in Stailey was het keihard. Die fabriek was in de actiefase 'doe wat je chef zegt'. Dat is een actie tegen de afjakkerij, tegen het participatief management: de arbeiders geven geen mening en nemen geen initiatief. Ze doen alleen wat strikt verplicht is. Voor de rest voeren ze alleen de uitdrukkelijke bevelen van hun chef uit. Ze maakten badges met hun kritieken op, die ze ostentatief op hun werkkledij spelden. Elke afdeling maakte haar eigen badges en de arbeiders vonden regelmatig nieuwe uit. Bij Caterpillar hebben we in het begin gelijkaardige acties gevoerd. Een arbeider bracht zelfs een apparaat mee om de badges te maken. Ze werden op bestelling gemaakt. Daardoor is bij ons de strijd grimmiger geworden. Want de firma dankte op een dag arbeiders af die een T-shirt of een badge droegen. Volgens de directie was dat een inbreuk op de bedrijfsmoraal! Die arbeiders hebben acht jaar buiten gestaan, totdat we hun heropname afdwongen. De avond dat wij samen met Stailey een grote mensenketting gevormd hebben, heeft de directie daar de lock out uitgeroepen. De bewakers hebben de mensen die kwamen werken naar buiten gestuurd en het hek gesloten. Meteen hebben de arbeiders piketten georganiseerd. Dat heeft bijna drie jaar

geduurd. Als ze uiteindelijk terug binnengingen, is een aantal buiten gebleven.

Meer dan eens heeft de nationale garde de piketten uiteengedreven. Daarop organiseerden wij monsterpiketten met mensen van overal uit de omtrek. Dan volgde een kalme periode. Maar op een dag viel de nationale garde zo'n betoging aan: ze klopten erop los en spoten peperspray in een groep mensen die samen met hun kinderen vreedzaam kwamen betogen. Dat heeft over het hele land woede opgewekt.

Draaide heel die strijd rond de collectieve overeenkomsten?

Larry Solomon. Dat was inderdaad het centrale probleem. Die drie firma's wilden van geen onderhandelen weten. Ze wilden wel aan tafel gaan zitten maar alleen om de helft van onze verworvenheden af te pakken en de lonen van de nieuwelingen te verlagen. Als vakbondsverantwoordelijke herinner ik mij de tijd toen ik begon te werken: ik kon genieten van de voordelen die mijn ouders en grootouders afgedwongen hadden, zoals hogere lonen en een kortere werktijd.

Op hun inspanningen moet ik op mijn beurt voortbouwen. Voor de volgende generatie moet ik een erfenis nalaten. Ik heb niet als taak de arbeiders terug het leven van mijn ouders en grootouders te doen leven. Het heeft te veel zweet en bloed gekost om de verworvenheden zomaar te vergooien.

Er was in de regio een grote solidariteitsbeweging?

Larry Solomon. De strijd breidde zich uit naar andere steden. In Peoria waren comités en werden acties gevoerd, in Aurora ook. Ook elders ging het er net zo aan toe.

We stuurden zelfs delegaties naar andere staten om uit te leggen wat hier aan de hand was. Dat was een reactie op de media, die ons van de rest van het land probeerden te isoleren door ons dood te zwijgen of door leugens te verspreiden. Wij noemden die groepen *Road Warriors* (vliegende krijgers). Heel concreet en met levendige voorbeelden legden ze uit wat de firma's in Illinois aan het bekokstoven waren. Dat gevecht van onze mensen om te overleven maakte grote indruk bij de bevolking en bracht een stroming van hechte eenheid op gang. Op een aantal plaatsen hebben vakbonden die verdeeld waren zich na ons bezoek opnieuw aaneengesmeed. De strijd breidde uit naar andere staten, zoals Pennsylvania, Memphis-Tennessee en Colorado. Meestal staken de plaatselijke Caterpillar-vestigingen daar het vuur aan de lont.

Die solidariteit verraadt een toenemende geest van vakbondsverzet. Waar draaide het uiteindelijk om?

Larry Solomon. De solidariteit draaide eerst rond onze eisen. Dan werd almaar meer gereageerd tegen de houding van de firma's in de onderhandelingen, aangezien ze ons systeem van collectieve overeenkomsten op de helling zetten. De patroons zeiden dat er geen sectorale akkoorden meer zouden getekend worden aangezien de concurrentiestrijd zich op de globale markt afspeelde, zodat ze geen rekening meer konden houden met plaatselijke problemen. Bovendien namen de managers meer en meer een openlijke antisyndicale houding aan. Ze onderhandelden niet meer met ons. De vakbondsverantwoordelijken mochten de fabriek niet meer binnen. Die firma's hadden eerst gezegd dat ze wilden samenwerken, maar de dag erop vielen ze ons aan. Zowel hun openlijke aanvallen als hun onderhandelingen hebben hetzelfde doel: ons vernietigen.

In Illinois hebben de patroons werklozen aangeworven om tijdens de staking onze plaats in te nemen. In werkelijkheid waren het beroepsstakingsbrekers die werkten onder het mom van een interim-bureau. We noemden hen *Union Busters* (vakbondsbrekers). Toen we opnieuw rond de tafel gingen zitten, werden huizen van kaderleden en van voorzitter Fites beschoten. Het staat vast dat dat het werk was van de *Union Busters* maar de pers wees de UAW met de vinger. De politie heeft nooit iets ondernomen.

Wat waren volgens u de moeilijkste momenten?

Larry Solomon. De hele beweging duurde van 1991 tot 1998. Wij zijn begonnen in 1991, Stailey is erbij gekomen in 1993 en Bridgestone in 1994. In 1996 is Bridgestone terug binnengegaan met een onbevredigend akkoord. Ook Stailey is in 1996 binnengegaan, volgens ons omdat de vakbondsverantwoordelijken aan de top hen verkocht hebben. Drie jaar lang hebben de arbeiders gevochten als leeuwen maar de verantwoordelijken hebben aanvaard dat een aantal werd afgedankt.

Ook in Caterpillar was de druk zeer groot maar heel die tijd hebben we aan één koord blijven trekken. In Colorado was er een vestiging die nogal geïsoleerd was. Maar de vakbondsmensen maakten er een erzaak van het front met de andere fabrieken van de groep niet te verbreken. We gingen hen regelmatig steunen. De directie probeerde met alle middelen de mensen te pesten en te intimideren. De laatste keer dat we daar waren hebben we aan de verantwoordelijke gezegd dat hij er niet zwaar moest aan tillen als de mensen opnieuw zouden

binnengaan. Hij heeft het niet kunnen volhouden. Twee weken later vernamen we dat die toegewijde broeder zelfmoord gepleegd had.

Hebben jullie er nooit aan gedacht de internationale solidariteit te organiseren om jullie te ondersteunen?

Larry Solomon. Jawel, maar op dat terrein liepen we een beetje verloren. Tijdens de strijd waren we van plan contact op te nemen met de mensen van Caterpillar in alle andere landen. We wilden hen laten weten dat we springlevend waren. Maar dat was moeilijk want we hadden daar geen structuur of geen efficiënt netwerk voor. Stel dat ik je toen gekend had. Ik zou je geschreven hebben en je had de arbeiders van jouw fabriek kunnen vertellen wat hier gaande was. In omgekeerde richting geldt dat uiteraard ook. Er was ook nog iets anders dat remmend werkte: ik moet eerlijk toegeven dat de mensen wat terughoudend waren. Als wij jullie informatie sturen, kunnen jullie dat misschien gebruiken om tegen ons te concurreren, tegen de tewerkstelling hier, zo werd gevreesd. Ze waren sceptisch omdat ze niet wisten welke reactie ze moesten verwachten van mensen die niet rechtstreeks bij onze strijd betrokken waren: steun of egoïsme?

Persoonlijk vind ik dat het beter is de mensen teveel te informeren dan helemaal niet. Ik zou zelfs willen dat jij en je collega's alles over mijn fabriek en mijn vakbond weten. Zich afschermen is een foute manier van zich beschermen. Bovendien vertrekt dat van het standpunt dat de mensen bij jullie bereid zouden zijn zich te beschermen en te verdedigen ten koste van ons.

Overall handelen de managers *tegen* ons. Ik ben er zeker van dat de directie jullie op een mooie dag komt vertellen dat ze een goed middel gevonden heeft om de arbeidsplaatsen te vrijwaren. Ze zullen bijvoorbeeld zeggen dat ze in Aurora (de tegenhanger van Gosselies in de VS) ruimte hebben en dat er in jullie fabriek eventueel producten kunnen verdwijnen. Dan zullen ze vertellen dat er in Aurora goede werkrachten zijn en dat die de koppen bijeengestoken hebben en dat jullie hetzelfde moeten doen om goede middelen te vinden om jullie werk te behouden. Dat is een courante tactiek in de VS.

Met al jullie ervaring met het participatief management, welke boodschap hebben jullie voor de mensen bij ons?

Larry Solomon. Voor alles wil ik aan alle vakbondsverantwoordelijken, op welk niveau ook, zeggen: teamwork of participatief management heeft maar één doel, namelijk van jullie profiteren. Wie zich inschakelt in teamwork, werkt tegen zijn eigen belangen. Een beloning is er nooit,

alleen maar inspanning en pijn. Prent dat goed in jullie hoofd. Overal in de VS hebben de firma's die truc gebruikt. Overal waar ze dat toegepast hebben, hebben ze flink gesabeld in de syndicale rechten en in de verworvenheden van de arbeiders.

De geschiedenis zal het bewijzen en jullie zullen het ondervinden: als de firma's met dat systeem afkomen, wil dat zeggen dat ze jullie al als een prooi beschouwen. Ze maken zich klaar om de vakbond te verslinden en ze willen alle rechten en verworvenheden, de vruchten van jarenlange strijd, opslokken. Ze willen jobs doen sneuvelen.

Ik zeg het nog eens: de firma's hebben steeds een plan in het achterhoofd. Wanneer je hen zegt dat je wil meewerken, zullen ze de hele dag tegen je slijmen. Maar dat is omdat ze weten dat ze voortaan elk woord dat uit je mond komt, tegen je kunnen gebruiken.

Wat denken de arbeiders tegenwoordig over het participatief management?

Larry Solomon. Toen ze de ware bedoelingen van Caterpillar doorhadden, zijn de arbeiders zeer kwaad geworden. "Jullie kunnen de pot op met al dat gedoe! Jullie hebben ons verraden. Jullie hebben alles tegen ons gebruikt. Onze frank is gevallen." De arbeiders van Decatur zijn nog altijd zeer kwaad. Dagelijks probeert de directie hen tot betere inzichten te brengen door hen een kleine inspanning of hulp bij haar werk en het doorgeven van informatie te vragen. Maar als je eens gebeten werd door een hond, blijf je daarna liever op afstand. En dat is in de praktijk ook het antwoord van de arbeiders aan Caterpillar. Al van in het begin van de jaren '80 was een deel van onze leden terughoudend. Ze waarschuwden ons om daar niet aan mee te doen. Zelfs leden die maar zelden iets van zich lieten horen of niet echt syndicaal actief waren zegden ons dat ze vreesden dat Caterpillar het participatief management tegen ons zou gebruiken. Ze bleven daar maar op hameren. Het waren de verantwoordelijken op internationaal niveau (eigenlijk de interfederale leiding) die dat plan in de plaatselijke structuren binnengebracht hebben. Het kwam niet vanuit de fabrieken zelf.

Je zegt dat Caterpillar overal ter wereld fabrieken wil kopen of bouwen en daar onze hooggeschoolde jobs wil over verdelen. Het ESP heeft als doel de loonkosten te verlagen en de nodige gegevens te leveren om onze vakkennis te informatiseren. Is het ESP dus opgevat om onze arbeidsplaatsen te verzenden als een gebruiksklare kit?

Larry Solomon. Bij ons zijn firma's grote fabrieken aan het bouwen in Noord-Carolina. Daar zijn geen vakbonden en dus zijn de lonen laag. Ook in Mexico worden moderne fabrieken gebouwd. Ze zetten er gesofistikeerde machines in met diskettes met onze werkprocédés. De arbeider moet gewoon op een knop drukken en de benen van onder zijn gat lopen voor een hongerloon. De multinationals hebben geen respect voor de mens. Ze zijn alleen geïnteresseerd in onze kennis van het werk. Zodra we hun die gegeven hebben, doen ze er hun zin mee om er het maximum uit te halen. We hebben hun onze vak-kennis gegeven en Caterpillar heeft ons werk afgepakt. Zo staan de zaken. Zo heeft Fites het PWAf nog beter kunnen realiseren dan de aandeelhouders verwacht hadden. Zopas kondigde hij een nieuw plan aan om tegen 2010 het omzetcijfer en de winst opnieuw te verhogen met 33 procent. Dat is hun basisstrategie. Met de globalisering wordt dat soort beheersaanpak overal de norm. Wees maar zeker: veel problemen bij jullie nu en in de toekomst hebben daarmee te maken.

Hartelijk dank voor de ontvangst en voor dit interview.

Larry Solomon. Steeds welkom. Hopelijk heeft dit resultaat.

De sociaal-democratie: 'ware agenten van de burgerij in de arbeidersbeweging'

Boekbespreking: *Social Democracy.
The Enemy Within* van Harpal Brar

Meestal worden de sociaal-democratische partijen beschouwd als partijen van de werkende klasse. Zij zouden het proletariaat verenigen in de strijd voor sociale emancipatie en zouden een instrument zijn om het socialisme te realiseren. Ook al moeten de sociaal-democraten noodgedwongen compromissen sluiten, zij komen op voor de arbeiders en de armsten van de bevolking. Zij zijn de behoeders van de sociale zekerheid. De 'sociale welvaartsstaat' hebben we aan hen te danken. Zij kunnen vandaag voorkomen dat deze welvaartsstaat ontmanteld wordt door het neoliberal offensief. "De socialisten maken het verschil."

Deze ideeën zijn wijdverspreid bij het grote publiek, bij de linkerrand en zelfs bij sommige communisten. In zijn boek *Social Democracy. The Enemy Within* maakt Harpal Brar er brandhout van.

Aan de hand van partijdocumenten en historische feiten laat hij zien hoe de Britse Labour-partij onder het mom de arbeidersstrijd te dienen, precies de belangen van de burgerij behartigde en uitgroeide tot een waarachtige imperialistische partij. De partij schoof steeds meer en meer naar rechts en slaagde er zelfs in om de Tories (de rechtse, conservatieve partij van Thatcher en later Major) regelmatig rechts te passeren. De sociaal-democraten leken en lijken voor de burgerij het meest geschikte instrument om de arbeidersklasse van binnenuit te neutraliseren. Of, zoals Lenin het stelt: "Deze laag van verburgerlijkte arbeiders of de 'arbeidersaristocratie'... vormt in onze dagen de *voornaamste*

sociale (niet militaire) steunpilaar van de bourgeoisie. Want zij zijn ware *agenten van de bourgeoisie in de arbeidersbeweging*”.² Het boek is in het bijzonder gericht tegen de trotskisten en de revisionisten (van de Communistische Partij van Groot-Brittannië) die ondanks alle evidenties hardnekkig de Labour-partij blijven verdedigen.

Het boek gaat over de sociaal-democratische partij in Groot-Brittannië, maar is zonder veel problemen van toepassing op om het even welke zusterpartij in West-Europa. Maar ook ten aanzien van de groenen, die vandaag in België gedeeltelijk de taak van de sociaal-democraten overnemen, bevat het boek nuttige ideeën. Er dient ook aangestipt te worden dat het boek geschreven werd vóór de Labour-partij met Tony Blair aan de macht kwam. Dat heeft uiteraard zijn effect gehad op de posities van zowel de Labour-partij als van de revisionisten en de trotskisten. Maar dat doet niets af aan de algemene argumentatie die Harpal Brar uitwerkt. We geven hieronder enkele van de belangrijkste ideeën van het boek weer.

Historische voorwaarden voor het ontstaan van Labour

Na de nederlaag van de Chartisten (een radicale arbeidersbeweging) in 1848, had het Britse Rijk niet alleen een zeer groot koloniaal imperium maar ook een monopolie op de wereldmarkt. De snelle industriële expansie maakte het mogelijk om de voorwaarden van de werkende klasse te verbeteren. Tussen 1850 en 1875 stegen de lonen met bijna een derde. Maar niet iedereen haalde daar evenveel voordeel uit. Een bovenlaag die vooral bestond uit geschoolde arbeiders en vaklui profiteerden daarvan het meest. Hun weekloon was bijna het dubbele van de niet geschoolde. Dankzij superwinsten afkomstig van de kolonies was het mogelijk om de leiders van de arbeidersbeweging om te kopen. De overzeese investeringen stegen van 73% van het bruto binnenlands product (BBP) in 1870 tot 139% in 1890, en 164% in 1910. Dat was toen goed voor één derde van de binnenlandse kapitaalinvesteringen. Tussen 1870 en 1913 was er een kapitaalexport van 2,4 miljard £ hetgeen netto 4,1 miljard £ opbracht. (p.11) Dat betekent dat elk geïnvesteerde pond een winst of return van 1,7 pond opleverde. Dat vormde de economische basis voor de vorming van deze bovenlaag, de zogenaamde 'arbeidersaristocratie'. In de beginfase was deze arbeidersaristocratie samengesteld uit geschoolde vaklui, vandaag

bestaat ze grotendeels uit geschoolde witte-boord werkers, middenkaders, en functionarissen van de vakbond en van de Labour-partij.

Deze geprivilegieerde klasse begon met het uitbouwen van vakverenigingen om hun handel- en vakprivileges te beschermen. Deze bovenste laag was niet uit op het afschaffen van de loonarbeid, maar werd in toenemende mate geïntegreerd in het systeem. Ze geraakte besmet door de burgerlijke respectabiliteit en een minachting voor de massa van de werkende klasse.

In het begin van deze eeuw leefden 33 van de 43 miljoen Britten in armoede, en 13 miljoen ervan in extreme behoefte. In deze periode was de arbeidersklasse gedemoraliseerd door de corruptie en collaboratie van de leiders van de vakbond, het ontbreken van een arbeiderspartij en politieke stagnatie. Nieuwe vakverenigingen werden scherp aangevallen door de oude en door de burgerij, zodat ze heel snel veel leden verloren en niet van de grond kwamen. In die omstandigheden was het niet verwonderlijk dat er geen partij van de *workingclass* ontstond. Het kapitalisme was erin geslaagd de arbeidersbeweging te recupereren. Lenin zei hierover: "De politieke instituties van het moderne kapitalisme: pers, parlement, verenigingen, congressen, enz. hebben privileges en omkoopmiddelen gecreëerd voor de eerbiedig tamme reformisten en patriottische kantoorbiedenden en arbeiders. Lucratieve en zachte jobs in de regeringen of in de oorlogsindustrie, in het parlement of allerhande comités,... dat is het lokaas waarmee de imperialistische bourgeoisie de vertegenwoordigers en aanhangers van de '*bourgeois labour parties*' aantrekt en beloont." (p.131-132)

Een imperialistische partij

Tot in het begin van de jaren negentig van vorige eeuw ageerde de top van de arbeidersbeweging binnen de liberale partij. In 1893 kwam het tot een breuk en werd de Independent Labour Party (ILP) gesticht. Het ging echter om een organisatorische en geen politieke onafhankelijkheid van de liberale partij. Dat zou heel snel duidelijk worden. De ILP maakte zich verdienstelijk door de radicale stakingen zo goed als het kon te breken. Ze verleende volle steun aan de Britse imperialisten tijdens de Boerenoorlog (1899-1902). Klap op de vuurpijl was het goedkeuren van de oorlogskredieten voor de Eerste Wereldoorlog, ondanks de duidelijke richtlijn van de Tweede Internationale vier jaar eerder, om tegen de oorlogskredieten te stemmen. Ook was er volle

steun voor de interventie in Rusland, om de prille revolutie in de kiem te smoren. Hier werd ook heel duidelijk hoe groot de kloof geworden was tussen het proletariaat en de arbeidersaristocratie. In april 1920 weigerden de dokwerkers de wapens te laden die bestemd waren voor de interventie tegen de Sovjets. Daardoor werden de Britten gedwongen een einde te maken aan hun interventie. (p.36)

De Labour-partij werd opgericht om de belangen van de bovenste laag van de arbeidersklasse te verdedigen. Omdat deze toplaag afhing van de oorlogsbuit van het imperium en van de surpluswinsten uit de kolonies, was Labour vanaf het begin een verdediger van het imperialisme, was het een imperialistische partij. Er bestaat met andere woorden een zeer diep economisch verband tussen het imperialisme en het opportunisme. De onderdrukking van de Indische bevrijdingsstrijd van 1928-31 is het meest schaamteloze voorbeeld van Labours naakte imperialisme, omdat het de mogelijkheden van de Indische werkende klasse om de leiding te nemen in de strijd voor onafhankelijkheid, elimineerde. Van dan af nam de burgerij de leidende rol daarvan op zich, met als meest representatieve woordvoerder de Congress-groep geleid door Ghandi. W. J. Brown, ILP-lid en parlementair: "Ik waag te suggereren dat we het als een vitaal kenmerk van de Britse politiek zouden beschouwen om Ghandi aan onze kant te hebben, want in het ander geval zullen we af te rekenen krijgen met het alternatief voor Ghandi, en dat is georganiseerd geweld en revolutionaire spanningen." (p.66) G. D. Birla, de grootste Indische industrieel in 1932, verwoordde het als volgt: "Ghandi is de grootste kracht aan de zijde van vrede en orde. Hij alleen is in staat om links in India onder controle te houden." (p.67)

Ghandi moest dus op twee fronten vechten: de buitenlandse vijand, met name de Britse overheersing en de binnenlandse vijand, het 'ongeorganiseerde geweld' van het proletariaat. Ghandi: "Het is mijn bedoeling om de geweldloze kracht te ontplooien zowel tegen de georganiseerde kracht van de Britse overheersing als tegen de ongeorganiseerde kracht van de groeiende partij van het geweld. Stilzitten zou aan beide bovengenoemde krachten de vrije teugels laten." (p.67) Volgens Palme Dutt was Ghandi de meest subtiel en ervaren politiekier van de Indische burgerij. Dankzij een ongeëvenaard massaprestige, die de wereldpubliciteit hem had verstrekt, was hij opgeklommen tot de grootste Indische figuur. Hij was de ascetische verdediger van de privé-eigendom in de naam van de meest religieuze en idealistische principes van menselijkheid, liefde en armoede. Hij was de onoverwinnelijke metafysische-theologische casuïst, die alles en iedereen met elkaar kon ver-

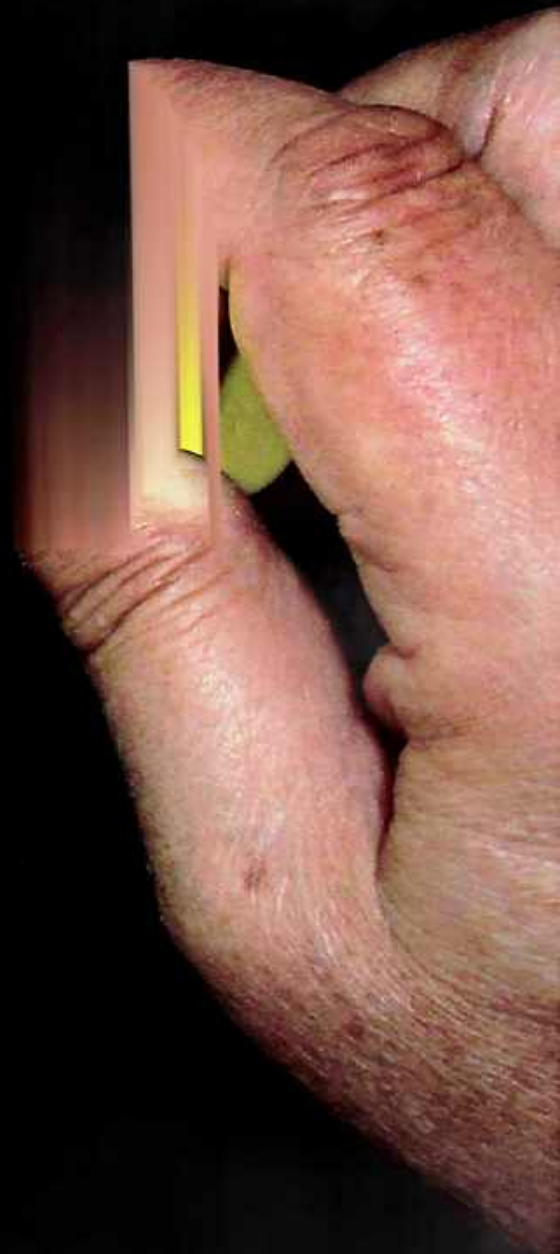

zoenen door een verbazingwekkende wirwar aan redeneringen en argumenten. Het was een profeet die door zijn persoonlijke vroomheid en onbaatzuchtigheid de harten van de massa's kon doen opengaan. Maar voor alles was hij de mascotte van de burgerij. (p.67-68)

In 1940 sloot Labour probleemloos aan bij het Churchill-kabinet wiens hoofdbekommernis er eerder in bestond het imperiale rijk te bewaren dan het fascisme te verslaan. Churchill's volhardende weigering om een tweede front te openen om Duitsland te verslaan, kreeg de volle steun van Labour. Ook na de Tweede Wereldoorlog ontpopte Labour zich als de behoeder van het Britse imperialisme.

De regering-Attlee van 1945-51, die doorgaans als links wordt bestempeld, was gebaseerd op twee pijlers: alliantie met het VS-imperialisme voor een kruistocht tegen het communisme en de reconstructie van de door de oorlog aangetaste economie ten nadele van de volkeren van de kolonies van het Britse imperium. Zonder de meer intensieve uitbuiting van de kolonies was de naoorlogse heropbouw van de Britse economie wellicht een veel riskantere zaak geweest, met het risico van sociale onrust, misschien zelfs van revolutionaire beroering. (p.72) Labour speelde een significante rol in de onderdrukking van de Griekse bevrijdingsbeweging na de Tweede Wereldoorlog. Het hielp de Franse imperialisten met het herstellen van de controle over Indo-China. Er was de Britse rol in de Vietnamse oorlog. Britse troepen hielpen ook het herstel van de Hollandse imperialistische controle over Indonesië. In het Midden-Oosten weigerden ze de troepen terug te trekken van het Suez-kanaal, werden een hele reeks marionettenregeringen aan de macht geholpen, en kwam het bijna tot een oorlog met Iran omwille van de nationalisatie van de petroleum. Labour lanceerde een barbaarse koloniale oorlog tegen Maleisië.

In 1949 speelde Labour een belangrijke rol in de hulp aan het VS-imperialisme om de Navo te installeren en kort daarna gaven ze volle steun aan de oorlog tegen Korea. Wat betreft Afrika, geen enkel land kreeg de onafhankelijkheid van Labour. Met het oog op het goud van Zuid-Afrika en het uranium van Namibië werd Chief Seretse Khama afgezet. (p.72-73) Het imperialistisch karakter van Labour werd scherp verwoord door Robert Clough: "Labour heeft thuis nooit één Britse arbeider moeten vermoorden om het Brits imperialisme herop te bouwen. Maar het moest onnoemelijk vele duizenden vermoorden in de rest van de wereld, vaak met de enthousiaste steun van zijn linkervleugel. Zij die zoeken aan te tonen dat Labour een progressieve rol heeft gespeeld kunnen dat alleen doen vanuit de racistische vooronderstel-

ling dat de levens van de koloniale volkeren van veel minder belang zijn dan deze van de Britse werkers" (p.74)

Vandaag is het imperialisme meer dan ooit een noodzaak voor de Britse kapitalisten om te kunnen overleven. Gedurende de laatste 25 jaar is industriële arbeid bijna gehalveerd: van 8 miljoen tot 4,5 miljoen. Ondertussen is het aantal tewerkgestelden in het bank- en verzekeringswezen verdrievoudigd. In de industrie zelf werkt één op tien arbeiders in de bewapeningsindustrie. Elf bedrijven van de Britse top-20 Britse bedrijven zijn betrokken bij de wapenproductie. Met deze erosie van productieve arbeid kan men zich afvragen hoe het Brits imperialisme de groeiende proportie van de bevolking in de niet-productieve sector kan blijven ondersteunen. Het antwoord moet gezocht worden in de export van kapitaal. In 1990 benaderden Britse overzeese winsten 26 £ miljard (of ongeveer 40 miljard \$). Dat is 36% van alle winst dat jaar. In 1994 bedroegen de directe buitenlandse investeringen 30 miljard \$. Daarmee werd ze de tweede grootste buitenlandse investeerder, na de VS (58 miljard \$). Met zo'n hoog aandeel buitenlandse investeringen is elke overheidspolitiek ondergeschikt aan de belangen van de roversbaronnen van het financierskapitaal. (p.vi-vii) Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat Groot-Brittannië samen met de VS het voortouw nam in de imperialistische oorlogen tegen Irak en tegen Joegoslavië. De komst van Tony Blair heeft daaraan niets veranderd.

Het einde van de welvaartsstaat en de splitsing van de arbeidersbeweging

Om het bestaan van de 'arbeidersaristocratie' te verdoezelen of de steun aan de sociaal-democratie te rechtvaardigen, hebben de trotskisten en andere revisionistische groepen het steeds over 'de massa's' en het proletariaat *in het algemeen*. Nochtans stelden Marx en Engels reeds in hun tijd vast dat de vakbondsorganisaties slechts een minderheid van het proletariaat vertegenwoordigden. In Engeland was dat niet meer dan één vijfde. (p.110) Ook Lenin stelde een duidelijke splitsing vast binnen de arbeidersbeweging. Een geprivilegieerde laag, de 'arbeidersaristocratie' maakte zich na de imperialistische oorlog (1914-18) los van het proletariaat. Brar stelt vast dat die splitsing er steeds is geweest behalve gedurende twee korte periodes: 1848-1868 en 1945-1975. In die eerste periode verbeterden de materiële omstandigheden van de gehele arbeidersklasse als gevolg van de industriële revolutie en

de koloniale expansie. De tweede periode was het gevolg van de veranderende klassenverhoudingen na de Tweede Wereldoorlog. Uit schrik voor het communisme werden aan de arbeidersbeweging heel wat concessies gedaan. Dankzij de naoorlogse 'boom' en de aangehouden imperialistische politiek konden de geprivilegieerde voorwaarden van de middenklasse en de arbeidersaristocratie verzekerd worden terwijl aan de grote massa van de werkende klasse een behoorlijke levensstandaard kon geboden worden. Maar, sinds 1979, het jaar dat de Tories, onder leiding van Margaret Thatcher aan de macht kwamen, werd een eind gemaakt aan deze toestand en worden we opnieuw geconfronteerd met de terugkeer naar de voorwaarden van een diepe breuk binnen de werkende klasse. Er werd een offensief ingezet tegen de arbeiders en de armen. In 1992 waren de laagste lonen in reële termen lager dan in 1975; de midden-lonen groeiden met 35%; de hoogste lonen met 50%. (p.iv) 47% van alle werknemers verdient minder dan het gemiddelde minimumloon in Europa. (p.98) Het aandeel in het nationaal inkomen van de 40% armsten daalde in die periode van 24% naar 17%. Een derde van de kinderen groeit vandaag op in armoede, dat gaat om 4 miljoen kinderen. (p.97) In die omstandigheden spreken van het proletariaat *in het algemeen*, in abstracto, dient enkel om de concrete en dringende taken van vandaag te ontwijken en de massa's te bedriegen.

De vakbonden en vooral de vakbondstop vervreemden meer en meer van het proletariaat. Vandaag zijn slechts 7,5 miljoen arbeiders van de 27 miljoen lid van de vakbond. (p.123) Het lidmaatschap van de vakbond is lager bij vrouwen dan bij mannen (32% tegenover 42%); bij deeltijdse werkers is het lidmaatschap extreem laag. Heel weinig jongere arbeiders zijn lid (16-24 jaar: 22%, 35 jaar: 42%) De hoogste aansluitingsgraad vindt men bij hogeschoolden (44%), terwijl laaggeschoolden slechts een score tonen van 33%. In de openbare sector zijn de niet-handenarbeiders oververtegenwoordigd in de vakbonden. (p.128-129) Kortom, de vakbonden beginnen meer en meer te gelijken op wat zij waren op het eind van vorige eeuw: de vertegenwoordiging van slechts een minderheid van de werkende klasse maar ook alleen van zijn geprivilegieerde lagen. (p.126)

Trotskisten en andere revisionistische organisaties blijven deze splitsing ontkennen. Deze ontkenning is absoluut essentieel voor hun ondersteuning van de Labour-partij als de partij van de gehele arbeidersklasse. De trotskisten blijven beweren dat de Labour-partij een massapartij van de Britse werkende klasse is. Om het verraad ten opzicht van de werkende klasse te verdoezelen, om de vlucht en desertie naar het kamp van de sociaal-democraten te verdoezelen,

zijn de trotskisten niet alleen verplicht de sociaal-democraten mooier voor te stellen dan ze zijn. Maar ze zijn ook verplicht om de grote revolutionairen (ondermeer Stalin) aan te vallen en te degraderen, die tegen het verraad van de sociaal-democraten vochten (inclusief tegen de trotskistische variant) en die de zaak van de wereldrevolutie vooruit hielpen door de nazi's te verslaan en de grenzen van het socialisme te verleggen tot in Centraal-Europa. De 'illusie' van Labours socialisme moet ten alle prijze in stand gehouden worden, want anders worden deze 'revolutionairen' van de Socialistische Arbeiderspartij beroofd van hun vijgenblad waarmee ze hun onbeschaamde steun aan de sociaal-democratie bedekken. (p.93-94) Ook de Nieuwe Communistische Partij (NCP) probeert het proletariaat te verzoenen met de '*bourgeois labour party*' in plaats van er een vastberaden strijd tegen te voeren.

Lenin zag natuurlijk ook wel dat het grootste deel van de Labourpartij uit arbeiders bestond. Maar daaruit volgt logischer wijze niet dat het een *politieke* arbeiderspartij is. Dat hangt namelijk af van wie er de leiding heeft en van de inhoud van haar activiteiten en van de politieke tactiek en het programma. Hij beschouwde de Labourpartij geenszins als een politieke arbeiderspartij, maar wel als een onvervalste burgerlijke partij. Ze bestond weliswaar uit arbeiders, maar ze werd geleid door reactionairen... (p.92) Voor Lenin was het een absolute noodzaak om aan de massa's uit te leggen dat ze moesten breken met het opportunisme. Voor hem was het zinloos en hypocriet om te spreken van de strijd tegen het imperialisme, om te spreken van marxisme-leninisme en van de socialistische arbeidersbeweging, zolang er geen vastberaden en harde strijd gevoerd werd tegen deze partij. (p.ii) Het is volgens Harpal Brar de taak van de communistische, revolutionaire marxist-leninisten, om de splitsing binnen de werkende klasse te erkennen, om te vechten tegen de 'burgerlijke arbeiderspartij' en dieper tot bij de echte massa's te gaan. "Want dit is de betekenis van de strijd tegen het opportunisme". (p.xi)

De sociaal-democratie 'is nodig'

In 1995 lanceerde de boegbeeld van de SP, Louis Tobback, de campagne 'De SP is nodig'. Een stem op de sociaal-democratie was nuttig en zelfs nodig om een dam op te werpen tegen het neoliberale offensief en tegen de opgang van extreem-rechts. In Groot-Brittannië waren er soortgelijke campagnes om de rechts-conservatieve Tories van de

macht te verdrijven en om een Labour-regering in het zadel te krijgen. Deze campagnes werden niet alleen door sociaal-democraten gevoerd, maar ook door de trotskisten en de revisionisten van de communistische partij.

Met deze campagnes creëerden de communisten de illusie dat het Britse proletariaat de bureaucratische staatsmachine niet hoeft te breken en dat het socialisme kan geïntroduceerd worden door een winnende meerderheid in het parlement. Deze illusie is verbonden met de idee dat de staat verheven is boven de klassen. Deze campagnes creëren ook de illusie dat de burgerij uit de weg kan geruimd worden zonder een gewelddadige revolutie. Nochtans heeft de burgerij sinds de Franse revolutie van 1848 blijk gegeven van wreedheden eens de werkende klassen een bedreiging vormde voor de burgerlijke orde. Onder één of ander voorwendsel werd steeds een burgeroorlog gestart om de klassenbelangen te verdedigen indien die in gevaar kwamen. Voorbeelden uit deze eeuw zijn er genoeg: interventies in de jonge Sovjetrepubliek, de uitroeiing van Duitse revolutionairen door fascistten, de campagnes van Tsjang Kai-sjek in China, de nazi-plunderingen in de Sovjet-Unie, de oorlog tegen Korea, Laos en Cambodja, de moord op een miljoen Indonesische communisten, de Chileense contrarevolutie,...

De Chileense revisionisten van Allende hadden een diepe verering voor de Chileense grondwet, ze geloofden dat het leger de grondwet zou respecteren, ze geloofden dat ze op een geweldloze manier de burgerij zouden kunnen breken en het socialisme zouden kunnen introduceren. Het negatieve voorbeeld van Chili bevestigt de thesise van Lenin dat "het leger en de politie de hoofdinstrumenten zijn van de staatsmacht". Maar ook in de geïndustrialiseerde wereld geldt deze wetmatigheid. Brigadier Kitson daarover: "Indien er een ernstig ongenoegen zou ontstaan als gevolg van een serieuze val van de levensstandaard, dan zouden verspreide protesten zich kunnen concentreren en een situatie scheppen waarover de politie geen controle meer zou hebben. In dat geval zou het leger moeten ingezet worden om de situatie te herstellen." (p.159) Volgens Lenin is "een democratische republiek de beste politieke staatsvorm voor het kapitalisme. En daarom, eens het kapitaal controle heeft verworven over deze beste vorm, oefent het zijn macht zo secuur en zo stevig uit, dat geen enkele wijziging, noch van personen, noch van instituties of van *partijen*, haar kan doen wankelen." (p.157) Het maakt met andere woorden uiteindelijk niet uit welke partijen in de regering zitten, van zodra de belangen van de burgerij in het gedrang komen, zal het staatsapparaat in actie treden, zonedig militair geweld gebruiken of

democratische rechten opschorten. En dat ongeacht of de sociaal-democraten of de groenen de dienst uitmaken. Tijdens de heroïsche mijnstaking van 1984-85 stonden Labour en de top van de vakbond aan de kant van Thatcher, de patroons, de politie, de inlichtingendiensten, de bourgeois-media, het gerecht en de stakingbrekers. (p.x-xi)

Een andere illusie die de revisionisten verspreiden is de idee dat de Labour-partij het vehikel is naar het socialisme, dat een Labour-regering geen compromissen zal sluiten met big business, dat ze de last van de crisis op de rijken zal leggen, dat ze tegen het grootkapitaal zal opkomen, dat er een ommekeer zal komen in het belang van het volk. Een sleutelargument dat hierbij gebruikt wordt, is de uitbouw van de zogenaamde welvaartsstaat na de Tweede Wereldoorlog, waarvoor de Labour-regering zou verantwoordelijk zijn. Het punt is echter dat geen enkele regering, noch van Labour noch van de Tories, anders hadden kunnen doen in dezelfde wereldsituatie na de Tweede Wereldoorlog. Het imperialisme was ernstig verzwakt en de werkende klasse was in een relatief sterkere positie om zijn vragen kracht bij te zetten. Mr. Quidin Hogg (nu Lord Hailsham, minister van Financiën onder de voormalige regering) zei in 1945: "If you do not give the people reform they are going to give you social revolution." (Indien je aan het volk geen hervormingen geeft, dan zullen zij u de sociale revolutie geven".) (p.162)

Waar de revisionisten deze slogan openlijk verkondigen, doen de trotskisten het gecamoufleerd. Stalin hierover: "Capitulatie in de praktijk als de *inhoud*, 'linkse' frasen en 'revolutionaire' avontuurlijke standpunten als de *vorm*, waarbij de defaitistische inhoud vermomd en verspreid wordt; dat is de kern van het trotskisme." (p.172) Het trotskisme overtreft iedereen in 'revolutionaire' en 'linkse' standpunten, maar in de praktijk is het zelfs nog meer dan de revisionisten een bondgenoot van de sociaal-democratie en het imperialisme. Volgens Harpal Brar zitten we zeer zeker niet in een revolutionaire situatie op dit moment. En wanneer zich zo'n een situatie zou voordoen, dan zouden de trotskisten ook niet in staat zijn deze te herkennen, noch zouden ze de leiding ervan (kunnen) nemen. Op dat moment zullen zij een alliantie sluiten met de sociaal-democraten en vechten tegen de 'stalinistische bureaucraten'. (p.176)

Zolang deze illusies niet doorprikt worden kan het proletariaat geen vooruitgang boeken. Lenin stelde reeds dat tenzij de arbeidersbeweging komaf maakt met de opportunisten, het een burgerlijke arbeidersbeweging zal blijven. (p.15)

Noten

1. Harpal Brar. (1995), *Social Democracy. The Enemy Within*. London: Harpal Brar, xviii + 445 p.
2. Lenin, *Het imperialisme als hoogste stadium van het kapitalisme*. Voorwoord bij de Franse en Duitse uitgave. Moskou 1989, p.13.

Marxistische Studies

Inhoud van vroegere nummers - nog steeds beschikbaar. Let wel: de nummers 1 tot 25 bestaan enkel in het Frans.

MARXISTISCHE STUDIES 47/1999 200 FB

De Navo tegen Joegoslavië De strijd van de volkeren tegen de oorlog

**De 'nieuwe wereldorde' vernietigt
vrijheid, vooruitgang en
onafhankelijkheid**

Branko Kitanovic (Joegoslavië)

**De situatie in de Balkan en de Navo-
oorlog tegen Joegoslavië**

Athanasios Papatrigas (Griekenland)

**De Kaukasus heeft een globale
geopolitieke betekenis voor de
Verenigde Staten**

Pantelemon Georgadze (Georgië)

**Resolutie over de Navo-agressie tegen
Joegoslavië**

Internationaal Communistisch Seminarie

**De strijd van het Colombiaanse volk
tegen de oorlog**

Revolutionaire Gewapende Krachten van
Colombia - Volksleger (FARC-EP)

**De imperialistische oorlog in Centraal-
Afrika vandaag**

Combo Rovumba (Zimbabwe)

**De militaire agressie van het Verenigd
Koninkrijk en de Navo tegen de
Malvinas**

Sergio Ortiz (Argentinië)

**Er moet een anti-imperialistische
vredesbeweging komen!**

Communistische Partij Marxistisch-
Leninistisch van Zweden (KPML-r)

Verklaring van het Internationaal

Communistisch Seminarie

Brussel 4 mei 1999

Geschiedenis van de landbouw

Boekbespreking - Tomas Gounet

MARXISTISCHE STUDIES 46/1999 200 FB

De militaire strategieën van het imperialisme

**De strijd van het volk tegen het
imperialisme dat oorlogen voortbrengt**

José Maria Sison

**De wereldwijde strategie van het VS-
imperialisme**

Ray O. Light Group (Verenigde Staten)

**De militaire strategie van het Japanse
imperialisme**

Communistische Bond van Japan

**De militaire strategie van het Duitse
imperialisme**

Klaus Hubig

**De militaire strategie van het Britse
imperialisme**

Harpal Brar

Imperialisme betekent oorlog!

Voor een wereldwijd

anti-imperialistisch front!

Internationaal Communistisch Seminarie

De Binnenlandse Vijand, een

onontbeerlijk boek voor elke

syndicalist

Maria McGavigan

MARXISTISCHE STUDIES 45/1999 200 FB

De economische crisis van het kapitalisme

**De economische crisis van het
kapitalisme**

Thomas Gounet

Marx over de economische crisis

Thomas Gounet

De kenmerken van de huidige crisis

Thomas Gounet

**De inzet van de huidige economische
crisis**

Thomas Gounet

**Kapitalisme: bron van armoede en
ellende**

Bespreking Jaarrapport

Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde
Naties

Het grote schaakspel

Bespreking van het boek van Z. Brzezinski -
Thomas Gounet

MARXISTISCHE STUDIES 44/1997 200 BF

Welk antwoord op het neoliberale offensief?

**Is de theorie van het neoliberalisme
geen "neoreformisme"?**

Thomas Gounet

Is MIA publieke vijand nummer één?

Thomas Gounet

MIA is ongewenst

Thomas Gounet

We moeten ons verenigen tegen het Multilateraal Investeringsakkoord (MIA)

Gemeenschappelijke internationale resolutie
van de Communistische Partijen van de
Verenigde Staten van Amerika, Canada en
Australië

Het socialistisch economisch mirakel

Over het boek *Victoires et déboires*
van Paul Bairoch
Thomas Gounet

De Communistische Partij van België en het koloniale vraagstuk (1945 - 1961)

Juliette Broder

MARXISTISCHE STUDIES 43/1997 200 BF

Het kapitalisme heeft de Aziatische crisis

Thomas Gounet

De samenstelling van de arbeidersklasse

**De historische rol van de
arbeidersklasse in de sociale evolutie**
Eleni Bellou (Communistische Partij van
Griekenland)

**Veranderingen in de samenstelling van
de arbeidersklasse en het proletariaat**
Jean Pestieau (Partij van de Arbeid van
België)

**Veranderingen binnen de
arbeidersklasse en een onverzoenlijke
sociale coalitie**

Lotta per la Pace e il Socialismo - Forum dei
Comunisti

De situatie van de arbeidersklasse in Rusland

**De situatie van de arbeidersklasse en
het werk onder de massa's in Rusland**
Evgeni Piskoer (Communistische Partij van
de Sovjet-Unie)

**Enkele kenmerken van de
arbeidersklasse in Rusland vandaag**
Boris Jatsjemeniov (Russische
Communistische Arbeiderspartij)

**De actuele situatie van de
vakbondsbeweging in Rusland**
Michail Popov (Russische Partij van
Arbeiders en Boeren)

Nationalisme en internationalisme onder de arbeiders van Rusland en de republieken van de USSR

Oleg Shenin (Unie van Communistische
Partijen - Communistische Partij van de
Sovjet-Unie)

De communistische beweging is in gevaar

Sajad Saiadov (Verenigde Communistische
Partij van Azerbaidzjan)

MARXISTISCHE STUDIES 42/1997 200 BF

Cultuur en kunst, een revolutionaire visie

Françoise Thirionet et André Simone

Bertolt Brecht: debat over het realisme en politieke teksten

MARXISTISCHE STUDIES 41/1997 200 BF

Het Manifest, 150 jaar jong in een geschiedenis die meet met eeuwen

Ludo Martens

Inleiding

Grote voorbeelden voor de jeugd van 1998
Het werk van Marx en Engels, een uitdaging
aan de wereld en de geschiedenis

De contrarevolutie in 1794 en in 1871

Een programma voor de socialistische
revolutie

Een zelfbewuste klassenpartij

De revolutie, een internationaal proces

Vanwaar komt het anticommunisme?

De onweerstaanbare comeback van Marx

Het Manifest van de Communistische Partij

Karl Marx en Friedrich Engels

1. Bourgeois en proletariërs
2. Proletariërs en communisten
3. Socialistische en communistische
literatuur
  1. Het reactionaire socialisme
  2. Het conservatieve
of bourgeoissocialisme
  3. Het kritisch-utopisch socialisme
en communisme
  4. Standpunt van de communisten
tegenover de verschillende
oppositiepartijen

**Een nieuw programma
voor de PVDA**

**Studiewerk en voorbereiding
van een nieuw programma
van de PVDA**

Danny Vandenbroucke

**Over de onderwaardering
van de studie in de PVDA**

Thomas Gounet

**Programma van de
Communistische Internationale**
(Goedgekeurd door het VIe Wereldcongres
op 1 september 1928 in Moskou)

**Programma van de Communistische
Partij van Griekenland**

Aangenomen door het XVe Congres
mei 1996

**De weg van de wereldrevolutie
in de 21e eeuw**

*Bij de tachtigste verjaardag
van de Oktoberrevolutie*
Ludo Martens

Hoofdstuk I. Staat en revolutie

1. De klassennatuur van de burgerlijke staat
2. De burgerlijke democratie
3. De 'parlementaire overgang'

**Hoofdstuk II. Het imperialisme is de
vooravond van de socialistische
revolutie**

1. De natuur van het imperialisme
2. Imperialisme, oorlog en revolutie
3. Reformisme en revisionisme tegen het
leninisme

**Hoofdstuk III. Socialistische revolutie
en revolutionair geweld**

1. De revolutie is een verbeterd oorlog
2. De vreedzame ontwikkeling van de
revolutie
3. De opportunisten Kamenev en Zinovjev
tegen Lenin

**Hoofdstuk IV. De dictatuur van het
proletariaat**

1. Het essentiële vraagstuk van het marxisme
2. De socialistische staat en de sovjets
3. De klassenstrijd onder de dictatuur van
het proletariaat

**Marx, Engels en Lenin over de
dictatuur van het proletariaat**

Eike Kopf

**De weg van de Oktoberrevolutie
blijft geldig**

Krishna Chakraborty

Strijd voor werk

Handvest voor werk van de PVDA

**Tewerkstelling bedreigd in
automobielsector en staalindustrie**
**Het project Vande Lanotte tegen
Renault-Vilvoorde**

Thomas Gounet

**Waarom heeft het Volkswagen-model
zoveel succes?**

Thomas Gounet

**Welke toekomst voor de
staalnijverheid?**

Jean Valet

Syndicale antwoorden

**Het groot debat van syndicaal links:
Roberto D'Orazio, Antonio Cocciolo,
Hendrik Vermeersch en Michel
Grovenius nemen het woord**

Herwig Lerouge en Jo Cottenier

De "Japanse" strategie van Jorissen

Thomas Gounet

**De hete jaren van de koude oorlog bij
de CGT in Renault-Billancourt**

Boekbespreking: Thomas Gounet

**De Socialist Labour Party van Arthur
Scargill: een alternatief voor Labour?**

Harpal Brar (*Lalkar*)

**Crisis van het kapitalisme
en mondialisering**

**Crisis van het kapitalisme
en mondialisering**

Inleiding: Thomas Gounet en Danny
Vandenbroucke

**Over de algemene crisis
van het kapitalisme**

Communistische Partij van India
(Marxistisch-Leninistisch) - People's War

Over de mondialisering

Communistische Partij van India
(Marxistisch-Leninistisch) - People's War

**Over de globalisering van
het monopoliekapitalisme**

Communistische Partij van de Filippijnen
**Het Sienjaal: een mix van ethisch
socialisme en Vlaams nationalisme**
Kris Merckx
**Communistische vrouwen in de
Weerstand: Hulde aan Eekman en
Suzanne Dudicq-Chevreuille**

MARXISTISCHE STUDIES 35/1997 250 FB

Twaalf rapporten over de
anti-imperialistische strijd
onder de Nieuwe Wereldorde

Inleiding

Ludo Martens

**I. Ervaringen van politieke strijd,
legale en parlementaire strijd
tegen het imperialisme**

- De anti-imperialistische strijd in het tijd-
perk van de Nieuwe Wereldorde
- Legale en parlementaire strijd tegen het
imperialisme: een Indische ervaring
- De rol van de legale en de parlementaire
strijd in het anti-imperialistisch front in de
derde wereld: een Nepalees perspectief
- De steun van de massa's zoeken
- Over de ervaring van de Syrische
Communistische Partij in de nationale anti-
imperialistische en antizionistische allianties

**II. Ervaringen van gewapende strijd
tegen het imperialisme**

- De nationaal-democratische revolutie
via de langdurige volksoorlog
- Ervaringen van de gewapende strijd
in India
- Gewapende strijd en politiek massawerk
in Mexico
- Over gewapende strijd, massastrijd en
anti-imperialistische strijd
- De revolutionaire gewapende strijd
in Colombia
- Principes voor politieke massastrijd en
gewapende strijd tegen het imperialisme
- De revolutionaire guerrilla blijft een
sterk strijdinstrument voor democratische
veranderingen

MARXISTISCHE STUDIES 34/1996 200 FB

Kunst en cultuur

Het intellectuelenvraagstuk

Clara Zetkin

Brecht, of het recht van de zwakkere

Jacques Delcuvellerie

De moeder

Theaterwerkstuk

Jacques Delcuvellerie, Anne-Marie Loop en
Benoit Vreux

**Hanns Eisler, de Karl Marx van de
muziek**

Lieve Franssen

Voor het realisme

Roger Somville

**José Martí, de poëet van de Cubaanse
revolutie**

Michel Van Loo

Med Hondo, filmmaker en rebel

Françoise Thirionet

MARXISTISCHE STUDIES 33/1996 200 FB

**De strategie van de belangrijkste
centra van het imperialisme**

Bijdragen tot het Internationaal Seminarie
van Brussel op 2, 3 en 4 mei 1996

**De Nieuwe Wereldorde werd reeds
uitgetekend tijdens de Golfoorlog
tegen Irak**

Michael Opperskalski

De wereldstrategie van Duitsland

Prof. Dr. Eike Kopf

Herrezen Duitse imperialisme bedreigt sta-
biliteit en vrede in Europa

Rolf Volla

Met de annexatie van DDR plaatst
Duitsland opnieuw oorlog op de agenda
**Arbeiterbund für den Wiederaufbau
der KPD**

**De strategie van het Franse imperia-
lisme**

René Lefort

**De grondslagen van de strategie van
het Franse imperialisme**

Cercle Henri Barbusse (Frankrijk)

**De wereldstrategie van het Japans
imperialisme**

**Communistische Partij van Japan
(Links)**

De bijzondere aard van het kapitalistische
Rusland van vandaag en zijn buitenlandse
politiek

A. Barychev (Communistische Partij
Bolsjewieken van de Sovjet-Unie)

Kan ik meewerken aan de realisatie van Marxistische Studies?

Voor de realisatie van Marxistische Studies zoeken we tientallen vrijwillige medewerkers die in staan voor vertaling, eindredactie, correctie en tikken van teksten.

En hiervoor komen we nog steeds handen tekort.

Een theoretisch marxistisch tijdschrift kan alleen bestaan indien we deze medewerkers vinden.

Neem gerust contact op met ons of stuur de bon terug. Ook als je in het buitenland woont, is medewerking snel en efficiënt te regelen met behulp van moderne computertechnologie.

Ik wil mijn bijdrage leveren door

- het tikken van teksten
- eindredactie op artikels zodat hun leesbaarheid vergroot
- nalezen en corrigeren van teksten zodat we een prima product afleveren
- vertaalwerk: we werken immers aan een internationale beweging
  - van Nederlands naar Frans
  - van Frans naar Nederlands
  - van Engels naar Nederlands
  - van Engels naar Frans
  - van Spaans naar Nederlands
  - van Spaans naar Frans
  - van Duits naar Nederlands
  - van Duits naar Frans

andere talen : .....

het lezen en speuren naar interessante bijdragen in buitenlandse tijdschriften

Naam en voornaam: .....

Adres: .....

Tel.: .....

Fax: .....

E-mail: .....

Terugsturen naar of bezorgen aan verkoper:

Marxistische Studies

IMAST vzw, Kazernestraat 68, BE-1000 Brussel, België.

Tel.: 32 2 513 76 73

Fax: 32 2 513 98 31

